

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

**Valdkondadeülese koostöö võimalused mitteformaal- ja
formaalõppe lõimingu**

Magistritöö

Autor:
Marita Ausmaa

Juhendaja:
Marko Uibu, PhD

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
MAGISTRITÖÖS KASUTATAVAD MÕISTED	7
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	9
1.1 Üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse positsioneerumine ühiskonnas	9
1.2 Üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse korraldus Eestis.....	11
1.2.1 Üldhariduskooli roll Eestis	11
1.2.2 Noorsootöö roll Eestis	12
1.2.3 Huvihariduse ja -tegevuse roll Eestis	14
1.3 Valdkondadevaheline koostöö Eestis	15
1.4 Koostöö, võrgustikutöö ja suhtlusplatvormid.....	17
1.5 Koosloome.....	20
1.6 Koosloome eeltingimused	25
1.6.1 Piisavalt ekspertsust ja ressursse	25
1.6.2 Osalejate valmisolek võtta vastutust ja avatus	26
1.6.3 Usalduslikud suhted ja erisuste väärtustamine	26
1.6.4 Säilenõtked ja muutustega toimetulev töökultuur	27
2. PROBLEEMIPÜSTITUS JA UURIMISKÜSIMUSED	29
3. MEETOD JA VALIM	31
3.1 Andmekogumismeetod.....	31
3.2 Fookusgrupi-intervjuu strateegiline kava	32
3.3 Valim	33
3.4 Analüüsimeetod	35
3.5 Meetodi piirangud ja uuringuga kaasnevad eetilised aspektid	36
4. TULEMUSED	38
4.1 Hetkeolukord ja probleemid valdkondadeüleises koostöös.....	38
4.1.1 Varasemalt toimunud koostöö kogemused.....	38
4.1.2 Osapoolte hinnangud toimivale koostööle	40
4.1.3 Peamised takistused ja raskused koostöö tegemisel	42
4.1.4 Koostööd mõjutav keskkond	43
4.2 Võimalused valdkondadeüleseks koostööks	45
4.2.1 Suhtumine ja valmisolek valdkondadeüleseks koostööks	45
4.2.2 Osapoolte koostöötegemise vajadused tulevikus	47

4.3 Tähenduslikud sarnasused ja erinevused koostöö tegemisel.....	50
4.4 Osapoolte hinnangud suhtlusplatvormidele	51
4.4.1 Arenduskoosolek	52
4.4.2 Veebikoosolek info vahetuseks	52
4.4.3 Meilide saatmine	53
4.4.4 Individuaalsed vestlused.....	54
4.4.5 Sotsiaalmeedia kinnine grupp.....	54
5. JÄRELDUSED, DISKUSSIOON JA SOOVITUSED.....	56
5.1 Rakenduslikud soovitused	62
5.2 Meetodi kriitika ja soovitused tulevastele uurijatele	65
KOKKUVÕTE	67
SUMMARY	69
KASUTATUD KIRJANDUS.....	71
LISAD	79
Lisa 1. Fookusgrupi-intervjuu kava.....	79
Lisa 2. Fookusgrupi stiimul ülesanded	82
2.1 Fookusgrupi juhtumikirjeldus	82
2.2 Hinnangud suhtlusplatvormidele.....	83
Lisa 3. Fookusgrupi värbamiskiri.....	84
Lisa 4. Informeeritud nõusoleku vorm	85
Lisa 5. Fookusgrupi koodid	86

SISSEJUHATUS

Eesti avalik meedia käsitleb üha enam probleeme nagu noorte suhtlemisoskuste puudumine, sõltuvus nutiseadmetest, raskused tunnete tunnistamisel ja suurenev vaimse tervise probleemide risk (Kuurme & Heinla, 2020: 245). Noorte eripalgeliste probleemide lahendamine nõuab mitmete osapoolte, sealhulgas koolitöötajate ja õpetajate, noorsootöötajate, vanemate, kogukonnaliikmete jne, koostööd. Haridus- ja noorsootöötajad seisavad silmitsi väljakutsetega, nagu noore igakülgne toetamine, sh elukestva õppe põhimõtete järgimine ja individuaalsete õpiteede pakkumine õmblusteta õpikeskkonnas. Neid suundasid toetavad nii noorte- kui ka haridusvaldkonna arengukavad (Haridus- ja Teadusministeerium edaspidi HTM, 2020a; HTM 2020b). Tõhusate praktikate kasutamine on hädavajalik, et erinevad osapooled saaksid neid eesmärke täita. Interdistsiplinaarne koostöö, kus kolleegid töötavad koos ja toovad esile iga eksperdi potentsiaali, on oluline. Kuid ilma läbimõeldud ja kavandamata protsessita ei saa interdistsiplinaarne koostöö toimida.

Koolidele seatakse suured ootused, põhikool peab olema nii õppe- kui kasvatusasutus. Kuid ajalise piiri tõttu ei saa koolid noortele pakkuda palju aega erinevates protsessides osalemiseks ja kaasamiseks ning moraalse pühendumise ja rühmadiskursuse arendamiseks, mis on vajalik, et õpilased saaksid arendada kõiki neid oskusi, mida tööandjad, poliitikakujundajad ja filosoofid peavad tulevikus oluliseks (Heath, 2000: 34). Ka Eesti haridusmaastik seisab silmitsi suurte hariduspoliitiliste eesmärkidega, mida õpetajatel ja töötajatel tuleb igapäevaselt koolides teostada: eestikeelsele haridusele üleminek, nüüdisaegne õpikäsitus, nutikad meetodikad (HTM, 2020b) on vaid osa sellest, mida koolidelt oodatakse. Samal ajal mängib noorsootöö olulist rolli noorte mitmekülgse arengu edendamisel, pakkudes lisaks formaalharidusele olulist täiendavat väärtust. Noorsootöö aitab kaasa suhtlusvõrgustike loomisele ja tugevdamisele, soodustab tervislikku käitumist, julgustab aktiivset kodanikuks olemist ning toetab loovuse, otsustus- ja kohanemisvõime, koostööoskuste ning emotsionaalse ja sotsiaalse intelligentsuse arengut (Reinsalu jt, 2020). Lähenedes õppivale ja arenevale noorele valdkondadeülevalt on võimalik pakkuda mitmekülgsemat ja läbimõeldumat protsessi. Kuid selleks, et valdkonnaülevalt läheneda, on vaja teha interdistsiplinaarset koostööd.

Haridustöötajad ja noorte valdkonna spetsialistid mõistavad üha enam, et selline koostöö on oluline. Praktikud pakuvad välja integreeritud lähenemist programmidele, mis ei eelista ühtegi

arenguvaldkonda, vaid väärtustavad kõiki arengu aspekte ning tunnistavad, et terve laps on rohkem kui tema osade summa (Walsh & Park-Taylor, 2003). HTMi 2022. aastal tellitud uuringust “Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis“ selgub, et selleks, et üldhariduses õpitu ja muudes valdkondades omandatud teadmisi ühendada on vaja teha valdkondadevahelist koostööd, seda nii isikute, riigi kui omavalitsuse tasandil (ICF jt, 2022: 8-9). Omavaheline koostöö on üks võimalik viis, kuidas mitteformaal- ja formaalõpet lõimida, küll aga on Eestis vähe varasemalt uuritud, milline sellealane koostöö peaks nendes valdkondades olema ning milliseid koostöö praktikaid tasub valdkondadeülese koostöö tegemiseks kasutada.

Interdistsiplinaarne koostöö on tõhus inimestevaheline protsess, mis võimaldab saavutada eesmärgi, mida üksikud spetsialistid omaette tegutsedes ei saavuta (Bruner, 1991). Küll aga on interdistsiplinaarne koostöö keeruline ja nõudlik protsess, mis hõlmab vastastikust sõltuvust, koostöö käigus väljakujunenud uusi tegevusi, paindlikkust, ühiseid eesmärgi ja protsessi peegeldamist (Bronstein, 2003: 299). Protsess tuleb välja töötada lähtuvalt vajadustest, samuti hõlmab koostöö mitmeid sageli uuritud konstruktsioone nagu koostöötamine, meeskonnatöö ja koordineerimine (Bedwell jt, 2012: 142), seega on koostööks erinevaid võimalusi. Üks nõudlik viis, millel on potentsiaal tuua eri valdkondade inimesed, organisatsioonid ja eksperdid kokku on koosloome (Rill & Hämäläinen, 2018: 22), mis on organisatsioonide suhtlemisteooria, võimaldades huvipooltel osaleda väärtusahelas ja luua uusi võimalusi (Ramaswamy & Gouillart, 2010). Selles rõhutatakse osapoolte võrdset panust ja koostööd, et leida uuenduslikke lahendusi ühiskonna väljakutsetele (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Koosloomes töötab võrgustik üheskoos probleemide defineerimisel, uute lahenduste leidmisel, nende rakendamisel ning tulemuste hindamisel (*Ibid.*). Koosloomel on kindlad funktsionaalsed tööriistad, meetodid ja vahendid, millega protsessi disainitakse, samuti on sellel kindlad eeldused, millega tuleb arvestada.

Lähtuvalt sellest on magistritöö eesmärk välja selgitada, kuidas hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialistid mõttestavad lahti tänast valdkondadevahelist koostööd ning kuidas oleks võimalik koosloome praktikaid rakendada valdkondadeüleseks koostööks Eesti üldhariduskooli kolmandas kooliastmes. Magistritöö ühe fookusteemana käsitlen koostööd just nende täiskasvanute vahel, kes igapäevaselt töötavad üliaktiivsete noortega, sest selle sihtrühma puhul avalduvad probleemid ja võimalused kõige enam.

Selle uurimiseks annan töö teoreetilises ja empiirilises peatükis ülevaate üldhariduskooli kolmanda kooliastme, noorsootöö ja huvihariduse ning -tegevuse valdkondade positsioneerimisest ühiskonnast ning rollist Eestis. Teoreetilises raamistuses määratlen ja selgitan koostöö ning

võrgustikutöö laia mõistet. Tutvustan enamlevinud suhtlusplatvormide võimalusi koostöö tegemiseks. Seejärel selgitan koosloomet, kui ühte konkreetset võimalust interdistsiplinaarse koostöö tegemiseks avalikus sektoris, mille läbiviimine on olemuselt nõudlikum kui koostöö ja võrgustikutöö. Koosloome puhul käsitlen selle struktuuri, vaheala mudelit ning mõjuahela teekonda ning annan ülevaate koosloomele vajalikest eeltingimustest.

Magistritöö teises peatükis tutvustan valimit ja põhjendan nii andmekogumise kui ka analüüsimise meetodit ja selle valikut. Kolmandas peatükis esitlen uuringu tulemusi ja neljandas, järelduste peatükis, kõrvutan teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti uurimistulemustega. Koosloome konstruktsioonide kõrvutamine osapoolte praeguste tingimuste, vajaduste, suhtumiste ja hinnangutega kuvab esialgse sissevaate, kas koosloomeprotsessi rakendamine hariduse ja noorsootöö vahelises koostöös on üks potentsiaalne viis valdkondades koos töötamiseks ja ühiste murede lahendamiseks.

Eestis käsilolev haridusreform, mille keskmes on nii regionaalsed muutused (Eesti Rahvusringhääling, 2024) kui ka keelepoliitika (Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning..., 2022) kutsub riiklikul tasandil ellu olulisel määral muudatusi, mis rakenduvad just kohaliku omavalitsuse tasandil. Magistritööga uurin võimalusi koostöö ellu kutsumiseks kohalikul tasandil. Kaardistan valdkondades kohalikul tasandil suhtlemiseks eelistatavad platvormid ning potentsiaalsed viisid, kuidas erinevaid osapooli arvestavalt kommunikatsiooni korraldada. Kuna seadusega (Noorsootööseadus, 2010) korraldab Eestis noorsootööd kohalik omavalitsus, millele riik loob seaduslikud ja strateegilised raamistused (HTM, 2023), siis magistritöö tulemustele tuginedes annan riiklikul tasemel soovitusi, kuidas Haridus- ja Teadusministeerium saaks kujundada mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu koostööks vajalikku laiemat ökosüsteemi, et kohalikul tasandil oleks võimalik valdkondadevahelist koostööd efektiivsemalt ellu viia. Pakun välja rakenduslikud soovitused koostöö tegemiseks kohaliku tasandi osapoolte vahel ning annan ülevaate, kuidas nendes valdkondades enamlevinuid suhtlusplatvorme koostöö saavutamise eesmärgil tugimehhanismina kasutada. Lisaks rakenduslikele soovitustele toon töö lõpus esile ka meetodi kriitika ning samuti edasised uurimisvõimalused.

MAGISTRITÖÖS KASUTATAVAD MÕISTED

Üldhariduskool - Loob võimalused põhihariduse omandamiseks ja koolikohustuse täitmiseks. Põhikool on üldhariduskool, milles on kolm kooliastet ning õppekava täitmiseks arvestatud aeg on üheksa aastat (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010). Käesoleva töö raames peetakse üldhariduskooli all silmas põhikooli kolmandat kooliastet.

Noorsootöö - Loob tingimused noore (7–26-aastase) isiksuse mitmekülgseks arenguks, võimaldades neil vaba tahte alusel osaleda tegevustes väljaspool perekonda, haridussüsteemi ja tööd (Noorsootöö seadus, 2010).

Huviharidus - Pikaajaline, süsteemne ja juhendatud tegevus huvialaga tegelemisel vabal tahtel, väljaspool tasemeõpet ja tööaega, eesmärgiga omandada süvendatud teadmisi ja oskusi valitud huvialal. Huvikoolid (muusikakoolid, kunstikoolid, spordikoolid) pakuvad huviharidust, millel on kindlad õppekavad ning õppurid on registreeritud Eesti Hariduse Infosüsteemis. (HTM, 2006)

Huvitegevus - Lühiajaline, süsteemne ja juhendatud tegevus, mille käigus tegeletakse huvialaga vabal tahtel, eesmärgiga süvendada teadmisi ja oskusi valitud huvialal. See toimub väljaspool tavapärasest tasemeõpet ja tööaega (HTM, 2006). Huvitegevuse õpe toimub mingis institutsioonis vastavalt tegevuskavale (Talur, 2019).

Formaalõpe - Struktureeritud õppetöö, mis toimub koolieelses lasteasutuses, üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolis vastavalt kindlale õppekavale. Seda õpetavad spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad või õppejõud (HTM, 2020a).

Mitteformaalõpe - Eesmärgistatud, vabatahtlik õppetöö, mis toimub kindla õppeprogrammi alusel ning on suunatud kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades. Sellel on oluline roll noorsootöös (sealhulgas huvihariduses), vabahariduses ja täiskasvanute täiendkoolitustes, kus võimaldatakse mitmekesiseid õppimisvõimalusi (HTM, 2020a).

Informaalõpe - Õppimine, mis ei ole eesmärgistatud ning toimub igapäevaelu situatsioonides õppija enda vaatepunktist lähtuvalt (HTM, 2020a).

Koostöö - Dünaamiliselt arenev protsess, mille käigus üksikisikud, rühmad, organisatsioonid või mis tahes nende kombinatsioon töötavad üheskoos ühise eesmärgi nimel (Bedwel jt, 2012).

Koosloome - Organisatsioonide suhtlemisteooria, mis hõlmab uute suhtlus- ja sidumisviiside loomist erinevate osapoolte vahel, võimaldades huvipooltel osaleda väärtusahelas ja luua uusi võimalusi (Ramaswamy & Gouillart, 2010).

Võrgustikutöö - Süsteem inimestevahelistest suhetest, mis ei koosne üksnes individuaalsetest isikutest ja osalistest, vaid hõlmab ka nendevahelisi kontakte. Sotsiaalvõrgustik ja grupile iseloomulikud kontakti mudelid on omavahel seotud ja aitavad selgitada gruppi kuuluvate indiviidide käitumist (Mitchell, 1969).

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Magistritöö esimese peatüki kolmes alapunktis saab lugeda üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse laiemast ühiskondlikust kontekstist ja rollist Eestis. Samuti hetkeseisust noorsootöö ja hariduse koostöös, tuginedes varasemalt tehtud uuringutele.

Alapeatükkides neli kuni kuus avan koostöö, võrgustikutöö ja suhtlusplatvormide teoreetilised raamistused, mis aitavad kaasa noorsootöö ja hariduse valdkonnaülese koostöö mõtestamisele. Nendes alapeatükkides käsitlen ka koosloome teoreetilist raamistust, kaardistan teoreetilise kirjanduse põhjal koosloome protsessi võimalused ja eeltingimused, mis on oluliseks aluseks magistritöö tulemuste analüüsimisel.

1.1 Üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse positsioneerumine ühiskonnas

Cazdeni (1981) järgi on õppimine „sooritus enne pädevust“. Õppimine leiab aset koolipingis, toimub koolijärgsetes programmides, ühiskondlikes organisatsioonides ja rühmades osalemise kaudu. Õppimine toimub ka perekondlike õhtusöökide ja majapidamistöõde, sõpruskondade läbirääkimiste, veebivestluste ja kõigi igapäevaste tegevuste ajal. Õppimine on suurenenud osalemine sotsiaalsetes ja diskursuslikes praktikates ning ka iseseisev tegutsemine (Vadeboncoeur, 2006: 269). Seega toimub õppimine igal pool ja igal ajal ning selle juures tuleks inimesele läheneda kui tervikule.

Arenenud ühiskondade haridust iseloomustab viimased 30 aastat neoliberalistlik keskkond, mis on selle aja jooksul ühiskondades juurdunud (Lindblad & Goodson, 2011). Hariduses käsitletakse neoliberalismi kui midagi, mis standardiseerib ja kasutab igapäevases töös turumajanduse põhimõtteid, mis keskenduvad innovatsioonile ja kiirele kohanemisele (Apple, 2006; Lindblad & Goodson, 2011). Neoliberaalset haridust iseloomustav standardiseerimine loob aluse tulemuspõhisele õppimisele. Akadeemiliste saavutuste kitsad liberaalsed mõõdikud (testitulemuste, hinnete keskmiste näitajad) on lühiajalised ja jätavad tähelepanuta noorte sotsiaalse, kultuurilise ja poliitilise elu (Baldrige jt, 2017: lk 397). Seega sotsiaal-hariduslikust vaatenurgast on viimaste aastakümnete muutused hariduses toonud turustamise ja erastamise avalikku sektorisse, mis omakorda toob kaasa arusaama, et avaliku sektori asutused pakuvad õpilastele teenust, mida saab osta ja müüa nagu kõiki teisi kaupu (Youdell, 2010: 12). Selliste

arengute juures tõusevad esile õpilaste kõrged ainealased teadmised, kuid jäävad tagaplaanile inimeste sotsiaalsed ja kultuurilised suhted. Kuid sotsiaalsed ja kultuurilised suhted koolis on olulised, et noore arengule läheneda terviklikult ning, et õppimine toimuks erinevatel tasanditel.

Hariduse kõrval pakub noortele õppimisvõimalust noorsootöö valdkond, mille hariduslik mõju seisneb selles, et see ühendab poliitilise, sotsiaalse ja kultuurilise hariduse koolis valitsevate standarditega (Baldrige jt, 2017: 389). Hirsch ja teised kogukonnapõhiste koolijärgsete programmide teadlased (2011a) on leidnud, et noorsootöö programmist paindlikkust seostatakse noore puhul nii parema õppeedukuse kui ka psühhosotsiaalsuse kasvuga. Pedagoogilised protsessid noorte suunamiseks, kasvatamiseks ja toetamiseks läbi erinevate arenguetappide on see, mida noorsootöö saab pakkuda (Hirsch jt, 2011b; McLaughlin, 2000; Pittman jt, 2004). Kogukonnapõhised haridusruumid on ressursiks noorte ühendamisel üksteise, kogukonna ja täiskasvanutega (Baldrige jt, 2017: 388). Seega saab noorsootöö pakkuda haridusele täiendust nendes tahkudes, mis praegusel ajal hariduses on vajaka.

Küll aga on viimaste aastakümnete muutused ühiskonnas, kultuuris ja tehnoloogias ulatuslikult mõjutanud nii noorsootöö konteksti kui ka rolli. Seetõttu kujundatakse noorsootööd pidevalt ümber, paindlikkuse selleks pakub vähene formaalsus, mis omakorda teeb keeruliseks noorsootöö põhimõtetes ja rollis konsensuse leidmise (Dibou, & Rannala, 2019). Formaalsuse puudumine ja pidev uute oludega kohanemine teeb noorsootöö väärtustamise ja laiemale üldsusele mõistetavaks tegemise keeruliseks, võrreldes näiteks üldharidusega (*Ibid.*). Seetõttu on ka avalikkusel ning haridustöötajatel keeruline võtta noorsootööd võrdväärse partnerina, kuna täpselt ei saada aru, mis valdkonnaga on noorsootöö näol tegemist ja kuidas saaks noorsootöö tegevused olla koolisüsteemi toetav osa. Hariduse ja noorsootöö valdkonna kõrval jookseb paralleelselt huviharidus ning -tegevus, mida käsitletakse osana nii noorsootöö kui hariduse valdkonnast (HTM, 2020a; HTM, 2020b). Lisaks on huviharidus ja -tegevus tugevalt seotud kultuurharidusega, mida omakorda mõjutab tugevalt kultuuripoliitika (Elfenbein, 2020). Seega ei ole võimalik huviharidust ja -tegevust käsitleda ainult noorsootöö või haridusvaldkonna osana, vaid tuleb asetada pidevalt laiemasse konteksti.

Nii haridus, noorsootöö kui ka huviharidus ja -tegevus on olemuselt osa laiemast ühiskondlikust poliitikast. Kuna demokraatlikke ühiskondi polariseerivad üha enam murettekitavad vaidlused (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021: lk 346), siis on vaja leida viise, kuidas vaidlustes leida ühisosa ning õppe kontekstis näha noort kui tervikut, lähenedes hariduse, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse valdkonnale interdistsiplinaarselt, olenemata kultuurilistest, poliitilistest ja sotsiaalsetest erinevustest.

1.2 Üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse korraldus Eestis

Järgnevates alapeatükkides saab lugeda üldhariduskooli, noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevuse korralduse ja rolli kohta Eestis.

1.2.1 Üldhariduskooli roll Eestis

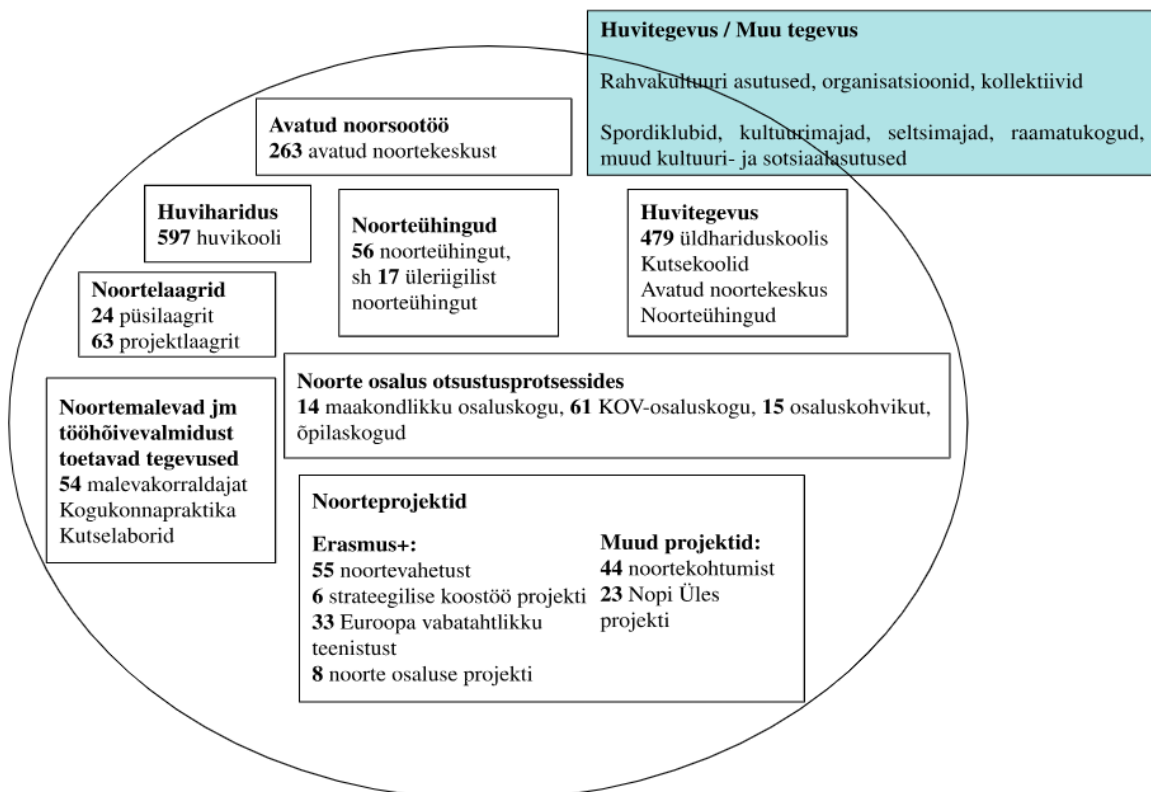
Eestis on üldharidus formaalne haridus, mis on reguleeritud Haridusseaduse (1992) ning Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega (2010), millega sätestatakse koolide õppekorraldus. Põhikooli riikliku õppekavaga kirjeldatakse põhihariduse alusväärtused ning õppe- ja kasvatusesmärgid, saavutatavad pädevused ning õpitulemused ja nende hindamine. Üldharidus on Eestis kohustuslik ning riik peab tagama igaühele võimaluse koolikohustust täita (Haridusseaduse, 1992). Haridust antakse haridustasemetega kaupa ning igale tasemele on kehtestatud nõuded ehk haridusstandardid, mis on esitatud riiklikes õppekavades. Käesolev magistritöö käsitleb põhikooli kolmandat kooliastet.

Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 on sõnastanud valdkonna üldesmärgiks, et Eesti inimestel oleks tänu haridusele teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad neil end teostada nii isiklikus elus, töös kui laiemalt ühiskonnas. Seeläbi toetavad inimesed Eesti elu edendamist ja üleilmset jätkusuutlikku arengut (HTM, 2020a). See arengueesmärk annab märku viimastel aastatel Eesti koolisüsteemis toimunud paradigma muutustest, mille kohaselt rõhutatakse õpilaste aktiivsust, koostöist õppimist, formatiivset hindamist, õppekava integreerimist ning õpilaste suurenenud otsustusõigust, lisaks väärtustatakse õppimisõppe oskusi, koostööoskusi, enesetõhusust ja subjektiivset heaolu (Kuurme & Heinla, 2020: 246), mis kutsub esile vajaduse valdkondadeüleseks koostööks. Ambitsioonikad muutused, mille Eesti koolisüsteem on endale seadnud, nõuavad tegelemist koolisüsteemis esinevate probleemidega nagu autoritaarsus, hinnangutele liigne rõhk, õppekava ülekoormus ning õpetajate ja õpilaste kurnatus (*Ibid.*). Kuna Eesti koolide valmidus muutusteks on erinev (*Ibid.*), siis on keeruline üheselt eelpool mainitud tegureid koolide igapäevakultuuri integreerida.

Eesti üldharidusmaastikku iseloomustab praegusel ajal haridusreform, mille keskmeks on haridusvõrgu korrastamine, õpetajatele eneseteostust võimaldava karjäärimudeli loomine, keelepoliitika ja õppijate haridussüsteemis hoidmine. Haridusvõrgu korrastamise all peetakse silmas muuhulgas väiksemates piirkondades kolmanda kooliastme koondamist suurematesse keskustesse (Eesti Rahvusringhääling, 2024). See peegeldab haridusvaldkonna politiseeritust.

1.2.2 Noorsootöö roll Eestis

Noorsootööd määratletakse kui koolivälisest haridusest, mida kujundavad traditsioonid ning õiguslikud ja halduslikud raamistused. Seda seostatakse mitteformaalse või informaalsete õppimisega, mille käigus kasutatakse erinevaid meetodeid (Bohn & Stallmann, 2007: 23). Noorsootöö seadusega (2010) määratletakse valdkonna terminoloogia, kehtestatakse noorsootöö korraldus, rahastamine ja rakendussätted, mille põhjal korraldab Eestis noorsootööd omavalitsus koostöös riigiga. Kohalik omavalitsus viib ellu noorsootöö poliitikat ja riik loob selleks vajalikud strateegiad ja raamistused (HTM, 2023). Noorsootöö seaduse alusel (2010) keskendub noorsootöö noorte vajadustele ja huvidele ning seda tehakse koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse. Noorsootöö põhineb noorte osalusel ja vabal tahtel ning lähtub võrdse kohtlemise, sallivuse ja partnerluse põhimõtetest (Noorsootöö seadus, 2010). Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 on sõnastanud üldeesmärgiks, et Eesti noortele on tagatud avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi, mis loob sellist Eestit, mida noor tahab edasi viia (HTM, 2020b). Kuna noorsootöö mõiste on lai, siis käsitleti magistritöös noorsootöö tegevustena HTMi poolt 2016. aastal tellitud aasta-analüüsi tulemusi (Sellio, 2017), mis on hilisem sellesarnane tellitud dokument (Joonis 1).

Joonis 1. Noorsootöös osalemise võimalused Eestis 2016. aastal. Allikas: Osalus noorsootöös. Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs

Analüüsis, mis käsitleb noorte osalust noorsootöös, pakub autor selgelt piiritletud noorsootöö võimalused Eestis 2016. aastal. Analüüsi autor selgitab lisaks, et avatud noortekeskused, noorteühingud, huvitegevus, huvikoolid, noortelaagrid, malevad ja noorteprojektid on joonisel kaardistatud, sest nende tegevus on otseselt suunatud noortele. Spordiklubid, seltsimajad, raamatukogud ja kultuurimajad on joonisel kajastatud osaliselt, kuna nende tegevus võib olla suunatud ka täiskasvanutele, mitte ainult noortele. (Selliöv, 2017) Siit jooniselt avaldub, et huviharidus ja -tegevus võivad aset leida valdkondades, mis jäävad noorsootööst ja haridusest väljapoole. See tõsiasi ilmnis ka eelnevalt magistritöös käsitletud huvihariduse ja -tegevuse ühiskondliku positsioneeringu ülevaates.

Uuringu „Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootööga 2020“ põhjal väljendab enamik Eesti noortest rahulolu nii huvihariduse kui ka noorsootööga ning aastate jooksul ei ole rahuloluhinnangutes märkimisväärseid muutusi täheldatud. Uuringu andmetel osaleb Eesti noor keskmiselt kahes erinevas noorsootöö tegevuses. 24% vastanutest osales ühes, 21% kahes, 17% kolmes, 10% neljas, 5% viies, 2% kuues, 1% seitsmes ja 14 vastajat (alla 1%) osalesid kõigis noorsootöö tegevustes (uuringu põhjal: huvitegevuses, huvihariduses, avatud noorsootöös, noortelaagris, noortemalevas, noorteprojektides, osaluskogudes, noorteühingutes) (Väljaots jt, 2021). See näitab, et Eesti noored on aktiivsed noorsootöö tegevustes osalejad, seejuures peamiselt huvihariduses ja -tegevuses.

Noorsootööd teevad Eestis noorsootöötajad, kellele on loodud kutsestandard, millega kirjeldatakse noorsootöötaja oskuste, teadmiste ja hoiakute kogum, et tagada professionaalne noorsootöö (Kutsestandard, 2018). Noorsootöötajad on enamasti noortekeskuse töötajad, ringi- või huvijuhid, laagrikasvatajad või -juhatajad, maleva rühmajuhid, valdkonna organisatsioonide juhid ja kohaliku omavalitsuse spetsialistid. Kõik ametikohad erinevad üksteisest olulisel määral. Mõnel ametikohal on vaja töötada otse noortega, mõne puhul vaja juhtida protsesse ja inimesi (Haridusportaal, 2020). Ühiskonnas on pikalt arutletud noorsootöötajate pädevuste üle ning esineb arusaamu, mille kohaselt ei vaja noorsootöötaja erialast kvalifikatsiooni. Tallinna Ülikoolis uuriti (2019) noorsootöötajate professiooni ja leiti, et ühiskond võtab noorsootöö ametikohta aktsepteeritud kutsena, kuid tuuakse ka esile, et protsess ei ole veel lõppenud ja kindlasti läheb enne aega, kui valdkonda hakatakse suuremal määral tunnustama (Kötsi, 2019: 15). Noorsootöötajate enda hinnangul on nende rolliks noorte iseloomu kujundamine ja põlvkonna rollimudeli loomine (Dibou, & Rannala, 2019: 46). Küll aga on noorsootöötajate peamisteks väljakutseteks noorsootöö avalikkusele tutvustamisel inimeste mõistmatusega võitlemine ning noorsootöö ja -töötaja keeruka olemuse ja mitmekülgse rolli selgitamine (Jegorova, 2022). Uuringu kohaselt ei käi

noorsootöötajate arvates kokku see töö, mida nad igapäevaselt teevad ning see info, mis on laiemal üldsusel (*Ibid.*). See annab alust mõista, miks ühiskond ei ole noorsootöö valdkonda võtnud võrdväärse partnerina.

1.2.3 Huvihariduse ja -tegevuse roll Eestis

Huviharidust pakutakse nii munitsipaal- kui erahuvikoolides, kus tegevuse aluseks on igale huvialale koostatud õppekava (Huvikooli seadus, 2006). Huvikooli õppekavad registreeritakse Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS), liigitades need erinevate valdkondade (nagu loodus, tehnika, sport, üldkultuur, sh muusika ja kunst) alla. Huvikooli pidajad registreerivad õpilased EHISes ning värskendavad igal aastal uusi ja tehtud muudatusi huvialade õppekavades. Huvikool loetakse lõpetatuks pärast vastava huviala õppekava täitmist ning lõpetamist tõendab huvikooli lõpudokument, milles kajastub õppimise aeg ja läbitud õppeainete loetelu (Huvikooli seadus, 2006). Huvitegevusi seevastu pakuvad näiteks noortekeskused, mis keskenduvad konkreetse huvi arendamisele. Need tegevused hõlmavad mitmesuguseid kultuurilisi oskusi, näiteks tants, muusika, kunst ja käsitöö. Erinevalt huvikoolidest ei järgita neis tegevustes kindlat õppekava ja need kestavad lühemat aega, võimaldades osalemist ajal, mil noored soovivad osaleda või proovida erinevaid alasid (Dibou, & Rannala, 2019). Huvitegevuses puudub õppekava ning erinevalt huviharidusest ei ole ringid registreeritud EHISes.

Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 käsitleb huviharidust ja -tegevust osana noorsootööst. Huvihariduse ja huvitegevuse mõisted on proovitud läbi erinevate dokumentide defineerida, kuid praktikas kasutavad nii riiklikud kui ka eraõiguslikud organisatsioonid neid juhuslikult (Elfenbein, 2020: 12). Eesti Kultuuri Koda (2020) esitas HTMile arvamuse avalduse noortevaldkonna arengukavas käsitletava huvihariduse teema kohta, milles viidatakse, et arengukava pöörab proportsionaalselt liiga vähe tähelepanu huviharidusele. Lisatakse, et hariduse arengukavas on huviharidus jäänud tähelepanuta. Kogumikus „Kvaliteetsem teadushuviharidus“ (2019) esitletakse huvikoolide positsioon Eestis formaalhariduse ja noorsootöö ristumiskohal. Seejuures peetakse oluliseks, et huviharidusõpetajad, treenerid ja juhendajad järgiksid noorsootöö seaduses sõnastatud töö korraldamise põhimõtteid (Salumäe, 2019: 27). Samal ajal toob kultuuripoliitik ja sotsioloog Egge Kulbok-Lattik ERRi artiklis (2019) välja, et noorsootöö valdkond on tähtis ja huviharidus ja -tegevus on kaalukas osa sellest tööst, kuid lisaks noorsootööle tegeletakse nende valdkondadega ka kultuuris ja ei saa eeldada, et huvihariduse õpetajad (muusika-, tantsu- või kunstiõpetajad) omandavad oma teadmised noorsootöö eriala bakalaureuseõppes. Huviharidus on

interdistsiplinaarne valdkond, mis hõlmab haridust, kultuuri, tervist ja sotsiaalselt heaolu ning selle arenguks on vaja ülesektorilist vaadet ja koostööd (Kulbok-Lattik & Saro, 2022).

1.3 Valdkondadevaheline koostöö Eestis

Osalemine erinevat tüüpi õpingutes ja formaal- ning mitteformaalõppe parem integreerimine toetab noore jaoks pädevuste pagasi arengut, mis on vajalik tööturul ja ühiskonnas toimetulekuks (ICF, jt, 2022). Nüüdisaegse õpikäsituse keskmeks on õppija areng ja eluga toimetulek (HTM jt, 2017). Tänapäeva ühiskonnas on olulised nii head aine- ja erialased pädevused kui ka üldpädevused (ICF jt, 2022). Hariduse ja noorsootöö valdkondadel on ülesanne näha rohkem ühisosa noorte toetamisel. Praegu on Eestis koostöö noortega töötavate asutuste vahel, näiteks huvikeskused ja haridusasutused, peamiselt informatsiooni vahetamise tasandil (Paabort, 2013: 190). Haridusvaldkonna arengukavas 2021–2035 rõhutatakse vajadust integreerida mitteformaal- ja informaalõppe aspekte formaalõppesse, et võimaldada senisest suuremat arvestust erinevates keskkondades omandatud teadmistega. Noorte andekuse ja tugevate külgede arendamine ning noorsootöös ja huvihariduses omandatud oskuste tunnustamine ja väärtustamine on olulised prioriteedid noortevaldkonna arengukavas aastateks 2021–2035 (HTM, 2020a; HTM, 2020b).

Ministeerium on seadnud noorte annete märkamise ja toetamise üheks järgmiste aastate prioriteetideks (HTM, 2021). Riikliku andepoliitika eesmärk on kujundada hariduses süsteemne lähenemine erinevate annete märkamiseks ja andekate noorte arengu igakülgseks toetamiseks, lisaks toetada ühiskonnas mõtteviisi ja keskkonna kujunemist, mis väärtustab tiptasemel oskusi ja saavutusi ning pakkuda selleks tõendus põhiseid lahendusi, hoidudes samal ajal sildistamisest ja ebavõrdsuse kujundamisest (*Ibid.*). Andepoliitika käigus täpsustatakse ka valdkonnaga kaasaskäiv terminoloogia. Nagu magistratöö noorsootöö alapeatükist väljendub on Eestis omajagu aktiivseid noori, kes osalevad üldhariduskooli kõrval ka noorsootöö ja huvihariduse tegevustes. Mitteformaal- ja formaalõppe süsteemsem lõimimine aitaks vähendada selliste õpilaste ülekoormuse ja ajakasutuse muret (ICF jt, 2022: 25), mis omakorda aitab üliaktiivsetel noortel enda päevakava ja laiemat individuaalset õpiteekonda paremini planeerida. Selleks, et lõimida mitteformaal- ja formaalõppet on vaja noortega töötavatel inimesel teha valdkondadeülelised koostööd, millega kaasnevad teatud probleemid ja võimalused.

Probleemiks on see, et üldhariduskool ei väärtusta noorsootöös pakutavaid võimalusi võrdsel määral, tekitades seeläbi takistuse koostööks (Allaste jt, 2017: 82). Kuna noorsootöö ja huvihariduse vastu puudub üldhariduskoolil usaldus, siis on koostöö üldhariduskoolidega seni olnud pigem vähene (ICF jt, 2022). Senine osapoolte vaheline nõrk koostöö on takistanud ühiste

eesmärkide mõistmist ja teadvustamist ning pidurdanud parimate ja mitmekülgsemate arengusuundade loomist noorte jaoks (Salumäe, 2011: 6-8). Need osapoolte vahelised probleemid raskendavad koostöö tegemist valdkondadeülevalt, et tagada õppijakeskne lähenemine.

Uuringus „Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis“ (ICF jt, 2022) leiti neli levinumat valdkondadeülese koostöö alustamise viisi:

- 1) varasemad tutvused ja koostöökogemused soodustavad koostöö algatamist;
- 2) koostöö alustamist soodustab olukord, kus kooli õpetaja on ka huvikooli ringijuhendaja või treener;
- 3) koostöö algab vajadusest kasutada spetsiifilisi tingimusi või meetodeid õppetöös;
- 4) koostööd mõjutab kohaliku omavalitsuse algatus ja toetus.

Killometsa (2013), Kõvaski, (2018) ja Kruuvi (2021) tehtud lõputöödest selgub, et Eestis on erinevate piirkondade näitel olnud koolide ja noortekeskuste omavaheline koostöö uuringu läbiviimise hetkel puudulik. Kõvaski (2018) tehtud uuringust Valgamaa näitel selgub, et peamiselt põhineb noorsootöö- ja haridusvaldkonna koostöö ressursside jagamisel. Sisulisema koostöö toimimiseks oleks vajalik osapoolte suurem osalus ühisprojektides, töötubade korralduses, noorte kaasamisel ja nõustamisel (Kõvask, 2018: 48). Need lõputööd annavad põgusa sissevaate valdkondadevahelise koostöö seisule Eestis, ent kindlasti ei saa selle põhjal teha põhjanevaid järeldusi, kuid võib teha suurema üldistuse, et Eestis valdkondadevahelises koostöös on arenemisruumi. HTMi tellitud „Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuringust“ (2016) selgub, et ka Eesti õpetajad teevad vähe omavahelist koostööd. Koostööd takistavateks teguriteks on nende hinnangul koostöövajaduse madal teadvustamine ning motivatsiooni- ja ajapuudus, millest viimast tõid välja 74% vastanud koolijuhtidest ja 65% õpetajatest. Lisaks märgiti, et koolides puudub töökeskkond, mis soodustaks koostööd (HTM, 2016: 79). See uurimus annab sissevaate õpetajate koostöö tegemise olukorrale.

Õppijakesksus poliitikakujundamisel ja usaldusele rajanev institutsionaalne koostöö võimaldab paremat integreerimist ning toob kaasa süsteemsema lõimingu (ICF jt, 2022). Seega on koostöö üks viis, kuidas formaalharidust ja mitteformaalharidust lõimida. Valdkondadeülese koostöö uurimine ning seeläbi potentsiaalsete koostöölahenduste leidmine võib kaasa aidata süsteemsemale valdkondadeülese lõimingu planeerimisele. Järgnevalt annan ülevaate magistr töö teoreetilistest lähtekohtadest ehk koostööst, võrgustikutööst, suhtlusplatvormidest ja koosloomest.

1.4 Koostöö, võrgustikutöö ja suhtlusplatvormid

Koostöö käigus töötavad üksikisikud, rühmad, organisatsioonid või mis tahes nende kombinatsioon üheskoos ühise eesmärgi nimel, kasutades vastastikust interaktsiooni, ressursside jagamist ja kaasamist (Bedwell jt, 2012). Koostöö toimub erinevate inimeste vahel teatud aja jooksul ning peab olema tugevalt eesmärgistatud nii, et kõik osapooled neist ühtemoodi aru saaksid, see on oluline, et toimuks sisuline koostöö, mitte vaid ülesannete efektiivne järjestamine. Koostöö saavutamiseks on olulisel kohal juhtimine, koordineerimine ja vastastik sidusus (Bedwell jt, 2012: 138). Need tegurid mõjutavad otseselt tegevuste tulemuslikkust. Ajas on koostööst mõtlemine muutumas. Enam ei tehta seda organisatsiooni jõudluse suurendamiseks, vaid see on saamas peamiseks viisiks, kuidas erinevate rollide ja üksuste vahel tööd tehakse (Barker Scott jt, 2024). Seega on oluline aru saada koostöö toimimise tasanditest, selle tingimustest ja mehhanismidest, et mõista, kas hariduse ja noorsootöö valdkondade vaheline koostöö saaks võtta üle muutunud suhtumise ning leida toimimise viise, kuidas erinevad rollid ning üksused saaksid omavahel koostööd teha.

Koostöö tegemist mõjutavad nii sisemised kui välised keskkonnategurid. Selle planeerimisel tuleb otsustada, keda ja kui palju kaasata. Kulude vähendamise ja tõhususe suurendamise eesmärgil peaksime valima koostööpartnerid hoolikalt ja keskenduma vaid nendele, kelle osalus on töö edukaks lõpuleviimiseks hädavajalik. Oluline on mõista, et optimaalne tulemus ei sõltu partnerite arvust, vaid nende kvaliteedist ja panusest. (Imperial jt, 2018) Mõnikord hõlbustab seda protsessi usaldus ja eelnevad suhted koostöö tegijate vahel. Teistes olukordades nõuab koostöö algatamine töösuhete loomist, samal ajal kui uuritakse ühiste tegevuste teostatavust (Imperial jt, 2016). Igatahes võib partnerluse alustamiseni kuluda märkimisväärne aeg, enne kui see hakkab andma tulemusi. Koostöö eeltingimuseks on partneritevaheline hea arusaam ootustest, kuna osapooltel võivad olla vastuolulised huvid ja eesmärgid (Kandanaarachchi jt, 2022). Usaldusliku keskkonna loomine on oluline alus võrdväärsele partnerlusele ja koostööle.

Koostöö on protsess, mis hõlmab alamprotsesse nagu koos tegutsemine, meeskonnatöö ja koordineerimine sõltuvalt kontekstist (Bedwell jt, 2012: 141). Seega kaasneb koostööga emotsionaalne ja kognitiivne aspekt, mis tähendab et koostööd mõjutavad tugevalt inimesed ja nendevahelised suhted. Nii üksikisikute vahelised kui ka kollektiivsed seisundid kujunevad välja meeskonna isiklike suhete kaudu. Need seisundid jäävad meeskonna arengu käigus dünaamilisteks ning võivad kas toetada või takistada meeskonna sooritust. (Edmondson & Harvey, 2018) Koostöö toimimiseks peavad meeskonnaliikmete vahelised suhted olema positiivsed ja koos tegutsemist

teotavad (Bedwell jt, 2012: 138). Koostööprotsessi ei saa asetada väljapoole inimesi, vaid tuleb arvestada sellega, et inimesed omavahel loovadki koostöö.

Kuigi koostöö leiab aset meeskondade sees, toimub see samuti meeskondade ja tasandite ning pidevalt muutuvate süsteemide vahel, seega saab koostöö olla interdistsiplinaarne ehk valdkondadeülene. Interdistsiplinaarne koostöö viitab suhtlemise ja vastastikuse sõltuvuse esinemisele spetsialistide vahel, kus iga meeskonnaliige sõltub teisest, et saavutada eesmärgid ja tulemused (Bronstein, 2003: 299). Kollektiivse loovuse toetamiseks on vajalikud interdistsiplinaarsed ehk valdkondadeülelised meetodid (Parjanen & Hyypiä, 2019). On teada, et rühmad, kelle liikmetel on mitmekesised ekspertteadmised, ületavad need rühmad, kellel selliseid omadusi pole (Wittenbaum jt, 2004). Edmondson ja Harvey (2018: 347) leiavad, et interdistsiplinaarsus on „üha populaarsem strateegia innovatsiooniks“. Koostööd tegevad üksused ühinevad, kuna neil on erinevad oskused või ressursid, et seeläbi leida uuenduslikke lahendusi. Seega on valdkondadeülene lähenemine koostööprotsessis oluline, et saavutada kollektiivsed ja loovusel põhinevad uuendused.

Niisamuti ei koosne võrgustikutöö üksnes individuaalsetest isikutest ja osalistest, vaid hõlmab ka nendevahelisi kontakte. See määratlus seob sotsiaalvõrgustiku grupile iseloomuliku kontaktimudeliga, mille omadused aitavad selgitada gruppi kuuluvate indiviidide käitumist (Mitchell, 1969). Nüüdisaegne valdkondadevaheline võrgustikutöö eeldab piiride ületamist ja sildade ehitamist erinevate osapoolte vahel, kes peavad olema seotud ka juhtimisega (Harris jt, 2023). Võrgustiku juhid peavad oskama panna võrgustiku koos töötama, kasutades teadlikult osalevate inimeste potentsiaali ja toetudes ühisele intelligentsusele (Daly & Stoll, 2018). Tänu võrgustikus oleva potentsiaali rakendamisele on võimalik teha võrgustiku- ja koostööd efektiivselt.

Laste ja noorte kontekstis tehtavat võrgustikutööd analüüsivad Klefbeck ja Ogden raamatus „Laps ja võrgustikutöö“ (2001), milles nad viitavad kahele olulisele võrgustiku tüübile – sotsiaalvõrgustik ja ametnikevõrgustik. Sotsiaalvõrgustik, mida nimetatakse ka primaarseks, hõlmab inimeste argielu suhteid, mis koosnevad peamiselt indiviidi perekonnast, sugulastest, sõpradest, naabritest. Ametnikevõrgustik, mida nimetatakse sekundaarseks, koosneb erinevate ametiasutuste esindajatest ja professionaalidest, kes omavad informatsiooni ja ressursse ning kes teevad koostööd, et lahendada probleeme või saavutada seatud eesmärgid. Kui indiviidi primaarne võrgustik (näiteks perekond, sõbrad, naabrid) ei suuda pakkuda piisavalt toetust, võib sekundaarne võrgustik (näiteks ametnikevõrgustik, professionaalid) võtta suurema rolli. Võrgustumine ja võrgustiku juhtimise vajadus on ühiskonnas kindlalt kanda kinnitanud – see on suisa saanud uueks

hariduslikuks imperatiiviks (Harris jt, 2023). See muutus toob kaasa küsimusi, murekohti ja probleeme võrgustike ja võrgustumise juhtimise, võimaluste ning tulemuste kohta.

Nii koostööd kui võrgustikutööd mõjutab kiire digitaalse võrgustiku, sealhulgas suhtlusplatvormide areng, milles töötavad spetsialistid ja juhid igapäevaselt navigeerivad. Suhtlusplatvormide teadlik kasutamine saab hõlbustada koostööd ja võrgustikutööd, küll aga ei aita pelgalt õige suhtlusplatvormi valimine kaasa sisulise koostöö õnnestumisele. Enne konkreetsete suhtlusplatvormide kasutuselevõttu on oluline kõigepealt välja töötada koostöö ja võrgustikutöö eesmärk ja protsess, millele teadlikult valitud suhtlusplatvorm saab olla toetavaks jõuks.

Järgnevalt kaardistan enamlevinud suhtlusplatvormid, et mõista, milliseid platvorme oleks võimalik koostöö ja võrgustikutöö toetamiseks kasutada. Enamlevinud platvormid koostöö tegemiseks on koosolekud, veebikoosolekud, meilid, sotsiaalmeedia kanalid (Anders, 2016). Magistritöö tulemuste osas kaardistan osapoolte hinnangud enamlevinud suhtlusplatvormidele, mille kaasabil on võimalik koostööd teadlikumalt ellu viia ja protsessi hõlbustada. Järgnevalt kaardistan platvormide kasutamise eelised ning nendega kaasnevad murekohad.

Koosolekud on hädavajalikud koordineerimise, mõistmise loomise ja organisatsiooni strateegia elluviimiseks (Allen jt, 2023). Koosolekud pakuvad foorumit otsuste langetamiseks, suhtlemiseks, motiveerimiseks, inimsuhete loomiseks ja vaidluste lahendamiseks (Bagire jt, 2015), seega on oluline teada, milliseid koosolekuid millistel hetkedel korraldada. Suurimad probleemid, mis koosolekute läbiviimisega kaasnevad on nõrk ettevalmistus, läbiviimine ja ebaõnnestunud tulemused. Küll aga saavad koosolekud viia meeskonnas parema suhtlemiseni ja seega paremate suheteni (*Ibid.*). Uutes koosolekuvormides (virtuaalsed ja hübriidkoosolekud) on võimalik saavutada edu kui osalejad on motiveeritud ja kaasatud (Reed & Allen, 2022). Peale pandeemia aega on veebikoosolekute tegemine kasvanud, kuid siiski pole selge, kas selle lahenduse kasutuselevõtt loob lisaväärtust või lõpptulemusena halvendab koosolekuid liigse keerukuse tõttu (Allen jt, 2023). Inimesed tahavad olla teiste inimestega ühes ruumis, olenemata sellest, kas nad on introverdid või ekstraverdid, tehnoloogia pakub inimestevaheliseks suhtluseks võimaluse ka siis, kui ükskõik millistel põhjustel ei ole võimalik füüsiliselt kohtuda (Reed & Allen, 2022). Võrreldes näost-näku koosolekuga vajab inimene peale veebikoosoleku lõppu vähem aega, et koosolekust „taastuda“, (*Ibid.*) see teeb osalejate jaoks veebikoosolekud aja mõistes efektiivsemaks. Koosolekute kõrval on informatsiooni võimalik üksteisega vahetada meilide teel, mille kasutamine on ühiskonnas jätkuvalt populaarne ning millel on mitmed eelised. Meilid aitavad töötajatel suhelda, hallata ülesandeid ja projekte, koordineerida teavet, planeerida ja

ajastada koosolekuid, arendada suhteid ja töötada mugavalt ja paindlikult (Russell jt, 2024). Tänu sellele on koostöötamise protsessis meilid hea vahend, et hoida kommunikatsiooni partnerite vahel. Küll aga on töötajad väsinud meiliga seotusest (Addas & Pinsonneault, 2018), mis langetab meilisuhtluse tõhusust.

Organisatsioonide vaheliselt või siseselt sotsiaalmeedia kasutamine saab olla tõhusaks vahendiks koostöö ja teadmiste jagamisel, kuna see hõlmab suhtlemist ning avatud kontseptsiooni, mida saab osapoolte vahel kasutada avalike arutelude läbiviimiseks (Nugraha jt, 2021). Organisatsioonikultuur, juhtkonna vastuvõtlikkus ja teiste sisekommunikatsioonikanalite olemasolu mõjutavad seda, kuidas suhtlus sotsiaalmeediakanalites kujuneb, sõltuvalt sellest, kuidas töötajad seda tajuvad ja mõistavad (Madsen, 2021). Seega saab sotsiaalmeedia kasutamine koostööprotsessis informatsiooni vahendamise eesmärgil olla vaid lisakanal teiste kommunikatsioonikanalite ja suhtlusplatvormide kõrval.

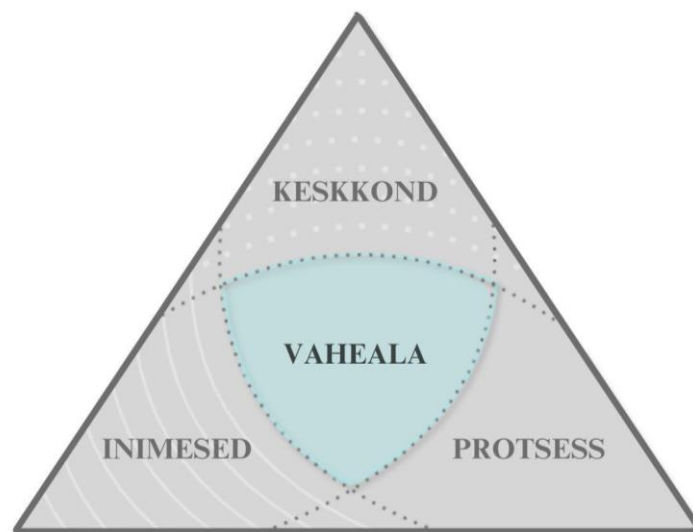
Suhtlusplatvormid saavad omalt poolt pakkuda toetavat mehhanismi nii koos- kui ka võrgustikutööle. Koostöö ja võrgustikutöö omakorda on laiemad raamistused inimestevahelistest suhetest, koosloome on üks viis koostöö ja võrgustikutöö tegemiseks, mis on järgmine samm võrgustikutööst. Järgmistes peatükkides keskendun magistritöös koosloome protsessile, selle võimalustele ja eeltingimustele hariduse ja noorsootöö valdkonna vahelise koostöö tegemisel.

1.5 Koosloome

Äri ja ühiskond liiguvad individuaal- ja kogemuspõhise kaasatuse suunas nii üksikisikute kui ka institutsioonide tasandil (Ramaswamy, 2010: 28). Seega on individuaalne lähenemine ja kogemuspõhiselt probleemide lahendamine konkureerivas ühiskonnas aina suurema võtmetähtsusega. Koosloome on organisatsioonide suhtlemisteooria, mis hõlmab uute suhtlus- ja sidumisviiside loomist erinevate osapoolte vahel (Ramaswamy & Gouillart, 2010), sellel on potentsiaal tuua eri valdkondade inimesed, organisatsioonid ja eksperdid kokku, et jagada teadmisi, kogemusi ja ressursse ning läbi koosloomeprotsessi leida ühiselt defineeritud probleemidele uusi lahendusi (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021; Rill & Hämäläinen, 2018). Avalikus sektoris koosloome praktikate kasutamine aitab olemasolevatele probleemidele leida lahendusi (Pirinen jt, 2016). Uued lähenemised aitavad tõhusamalt koordineerida tegevusi, suurendada koostööd ning luua terviklikku ja tõhusamat võrgustikku. Läbi võrgustiku on võimalik tugevdada suhteid ning ühist tõhusust (Ehrlichman, 2021). Uudsete lahenduste kasutamine aitab parandada teenuse tarbija või osapoole kogemust ja kvaliteeti. Samuti tugevdab erinevate osapoolte kokkutoomine ja osalusel põhinev koostöömudel individuaalsete vajaduste ja eelistuste

põhjalikumad mõistmist (Pirinen jt, 2016). Tänu sellele saab koosloomet rakendada just valdkondadeüleises koostöös, et kõigi osapoolte probleemid, vajadused ja potentsiaal saaks kokku, et seeläbi luua uut väärtust. See omakorda nõuab uudseid lahendusi.

Rill ja Hämäläinen (2018) selgitavad, et koosloome on protsess, mis suurendab potentsiaali uuendusteks läbi tahtliku protsessi kujundamise. Eduka koosloomise võti seisneb nende arvates potentsiaalivälja loomises ja hoidmises, mida nad nimetavad „vahealaks“ (Joonis 2), kust uued ideed kerkivad. Nende hinnangul tekib vaheala siis, kui protsess on hästi kavandatud, sealjuures arvestatud loomeprotsessi käigus osalejate teadmiste, emotsionaalsete ja inimsuhete tahkudega. Vaheala ei teki väljaspool selle peamisi komponente, milleks on inimesed, keskkond ja protsess, vaid vastupidi, nende vahelistes suhetes ja interaktsioonides. Edukad koosloome protsessid on need, mis hoolikalt arvestavad inimeste, protsesside ja keskkonna vahelisi suhteid.

Joonis 2. Vaheala mudel. Allikas: The art of co-creation (Rill & Hämäläinen, 2018: 25)

Joonisel kuvatud katkendlik joon kujutab autorite sõnul paindlikku vahealale toetumist ning vastavalt vajadustele nende piiride modifitseerimist. Autorite hinnangul ei mängi rolli, milliseid tööriistu vaheala loomiseks kasutatakse, vaid pigem, mis eesmärgil ja kuidas tööriistad protsessi eesmärkide huvides teekonda juhivad. Seega avaldub ka siin, et sobiva suhtlusplatvormi valimine koosloome läbiviimiseks peab olema kooskõlas koostöö eesmärkide ja protsessiga. Oluline on suurema eesmärgi täitmiseks tööriistade ja tehnikate oskuslik kaasamine, mitte niivõrd suhtlusplatvormide eraldiseisev kasutus.

Koosloome protsess peab tagama loova, kollektiivselt võimendava, ajaliselt kindla ja kavandatud ruumi erinevatele osapooltele. Mudeli autorite hinnangul on koosloomes just vaheala võimas valdkondadeülene mudel uute ideede tekkimiseks. Turvalise vaheala eest hoolitsemine määrab

kogu koosloome potentsiaali. Vaheala käsitlus omab magistritöös mitut rolli, esmalt tuginedes vaheala komponentide omavahelistele suhetele on võimalik kaardistada koosloome eeltingimused. Teiseks mängivad kolm vaheala komponenti magistritöös triangulatsiooni rolli – lähtuvalt inimestest, keskkonnast ja protsessist analüüsin töö käigus saadud tulemusi, et mõista, kas tulemuste asetamine koosloome konteksti annab võimaluse koosloomelise vaheala tekkeks.

Autorite hinnangul (Rill & Hämäläinen, 2018) loob vaheala katalüsaator, kelle ülesandeks on kavandada ja juhtida kogemuste teekonda, võttes seejuures arvesse teadmisi, emotsionaalseid ja isiklikke aspekte. Vaheala mudeli juures peavad autorid katalüsaatoriks seda isikut või meeskonda, kes kujundab ja veab koosloome protsessi. Katalüsaatoriks võib olla igaüks, kas vahendaja, meeskonnaliige või mõni muu osaleja, kes loob ruumi koosloome protsessile. Katalüsaatori oluline roll on kõrvale jätta oma isiklikud soovid ja püüda häälestuda osalejate vajadustele ja energiale. Koosloome teekonnal võib olla rohkem kui üks katalüsaator, protsessi osalejate ülesanne on käivitada protsesse ja suunata muutustele.

Iga koosloome võrgustikus osaleja jagab nii võimalusi kui vastutust, et protsessi arengut toetada. Selline jagatud juhtimine on oluline keerulistes keskkondades, kus pole selge, millised tegevused kõige enam mõju avaldavad. Jagatud juhtimise põhimõtte järgi ei peaks keegi juhtima kogu aeg ning kõik protsessi liikmed peaksid juhtima aeg-ajalt. (Ehrlichman, 2021) Iga koosloome kontekst ja väljakutse nõuab erinevat tüüpi meeskonda, mõnikord selgelt määratletud rollidega ja teinekord tahtliku ebamäärasusega (Rill & Hämäläinen, 2018). Koosloome põhineb eneseorganiseeruvatel süsteemil, kus juhtimine jaotub võrgustikus ning igaühel võib saada juht igal ajal. Ehrlichman (2021) toob välja jagatud juhtimise neli peamist juhtimise rolli: katalüsaatorid, vahendajad, põimijad ja koordineerijad. Vajadus nendele rollidele ilmneb võrgustiku elutsükli jooksul erinevalt. Katalüsaatorid loovad visiooni ja innustavad tegevust, samas kui vahendajad juhendavad osalejaid ühise pinnase leidmisel ja koostööl. Põimijad süvendavad suhteid ja loovad uusi ühendusi, samas kui koordinaatorid korraldavad võrgu sisemisi süsteeme ja struktuure. Koosloome kontekstis need rollid jagunevad erinevate osalejate vahel vastavalt võrgustiku arengutele, kuid siinkohal on oluline ära märkida, et kaasatus on üks eduka kaasloome võtmeaspekte (Rill & Hämäläinen, 2018). Tänu ühisele probleemile on võimalik koosloome protsessiga algust teha ning välja töötatud ideid katsetada.

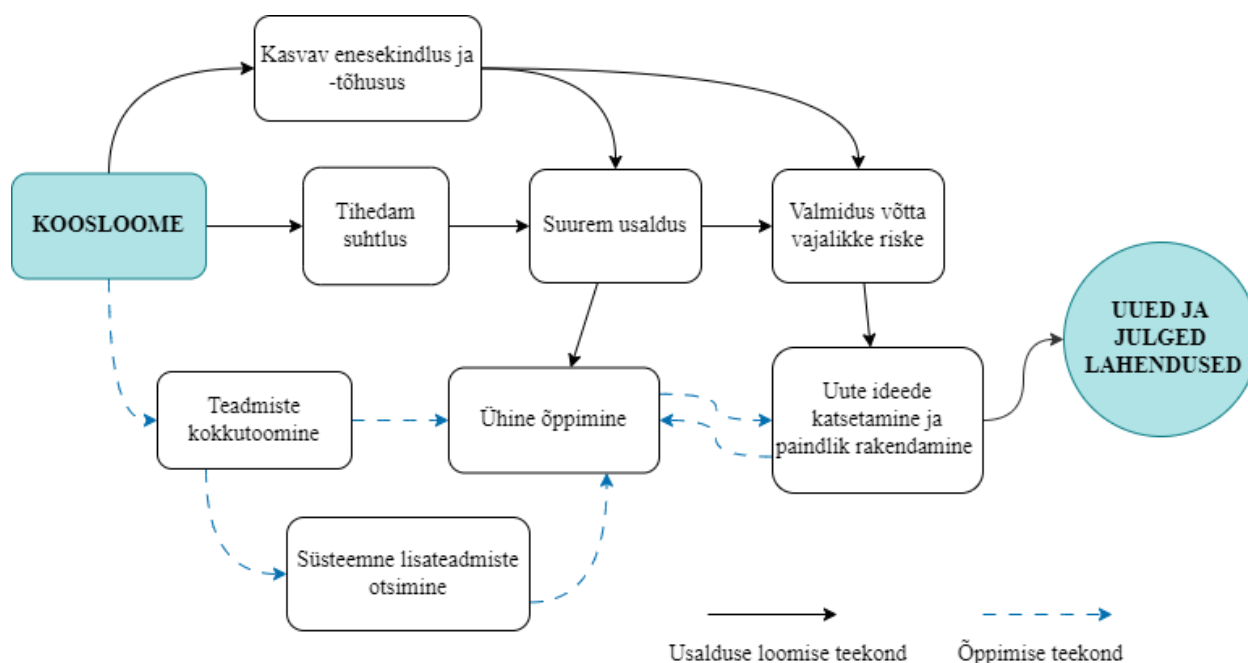
Koosloome protsessis on fundamentaalselt oluline võrdne partnerlus, nimelt mitte ainult osapoolte tasandil, vaid ka arengu ja mõju mõttes (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Kõik osapooled, kes koosloome protsessi panustavad peavad tundma end laua taga võrdselt ning väärtustatult. Näiteks on koosloome protsessis võrdsuse ilmestamiseks levinud näide arst-patsiendi suhetest, kus on

oluline mõista, et mõlemad osapooled omavad väärtuslikku ekspertiisi, mis on vajalik haiguse edukaks juhtimiseks (Goodare & Lockwood, 1999). Arstil on teadmised diagnoosimisest ja ravist, samas kui patsiendil on ainulaadne kogemus haigusest ja selle mõjust tema elule. Sarnaselt rõhutavad mitmed autorid (Cottam & Leadbeater, 2004; Steen jt, 2011) teenuste kavandamise ja muutuste juhtimise valdkonnas võrdse partnerluse tähtsust, pöörates erilist tähelepanu avalike teenuste innovatsioonile. Seega on koosloome protsessis oluline, et kõik osapooled oleksid valmis jagama just oma ekspertteadmisi ja otsustama selle põhjal ühiselt.

Koosloome loob ühiskonnas väärtust mitmel erineval viisil, Ansell, Sørensen & Torfing (2021) on välja pakkunud peamised kolm: 1) vajaduspõhised, tõhusad ja kvaliteetsed teenused, 2) uuenduslikud lahendus keerukatele ja ebakorrapärastele probleemidele, 3) kogukondade dünaamiline vastupidavus. Magistritöös keskendun süvitsi vaid uuenduslike lahenduste leidmise väärtuse loomisele, kuigi ka vajaduspõhiste, tõhusate ja kvaliteetsete teenuste ning kogukondade dünaamiline vastupidavus on kaudselt magistritöö temaatikaga seotud, siis nendele väärtuse loomise viisidele magistritöö ei keskendu.

Järgnevalt annan ülevaate koosloome ühest võimalikust teekonnast, kuidas ühiskonna keerukatele ja ebakorrapärastele probleemidele uuenduslikke lahendusi leida. Ansell, Sørensen & Torfing (2021) on loonud mõjuahela kontseptsiooni, mis võimaldab kaardistada koosloome vahesammud ja tegurid (Joonis 3), mis aitavad saavutada ühist eesmärki ehk leida uuenduslikke lahendusi. Tuginedes mõjuahela kontseptsioonile saan hiljem kaardistada üldhariduskooli, noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse positsioneerimise tulemusi ja võrrelda neid eelnevalt välja tulnud konteksti ja teoreetiliste lähtekohtadega. Lähtuvalt mõjuahelast saab hinnata hetkeolukorda erinevates etappides ning näha, mida oleks koosloome praktikate rakendamiseks vaja konkreetsetes valdkondades arendada.

Mõjuahela käsitlemise järgi võimaldab koosloome osalejatel uurida ja ümber määratleda probleeme ja väljakutseid ning kavandada ja testida uusi, julgeid lahendusi. Autorid esitavad mõjuahelale kaks erinevat teekonda tulemusteni jõudmiseks, kuid need teekonnad ei välista teineteist, vaid pigem toetavad kogu protsessi. Esimene teerada on usalduse loomiseks ja algab koosluse positiivsest mõjust enese tõhususe tajule ja sotsiaalsele suhtlusele, mida see tekitab. Osalemine koosloome protsessis tugevdab osapoolte eneseusaldust ja suurendab nende usku oma individuaalsesse võimekusse mõjutada oma ümbrust ja saavutada tulemusi. See toob kaasa palju mitteametlikku sotsiaalset suhtlemist. Nii suurte asjade saavutamise võime kui ka osalejate omavaheline tutvumine mitteametliku sotsiaalse suhtluse kaudu, soodustavad vastastikust usaldust.

Joonis 3. Mõjuahel koosloome rakendamisel uuenduslike lahenduste leidmiseks. Allikas: When Governance Theory Meets Democratic Theory: The Potential Contribution of Cocreation to Democratic Governance (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021: 144)

Teine autorite poolt pakutud teerada uurib, kuidas koosloome stimuleerib teadmiste integreerimist eesmärgiga edendada vastastikust õppimist ja probleemide lahendamist. Vastastikune õppimine põhineb teadmiste jagamisel ja teadmiste integreerimisel. Autorite hinnangul ei oma enamikul juhtudel ükski osalevatest osapooltest kogu vajalikku teadmist probleemile või väljakutsele lahenduse leidmiseks, kuid igaühel võib olla üks osa teadmist. Ühilduvate teadmiste kokkupanemine suureks tervikuks edendab probleemi kollektiivset mõistmist ja pakub uut vaatenurka võimalikele lahendustele, see omakorda on oluline samm uuenduste suunas. Teadmiste integreerimine võib mõnikord tuua esile olemasolevate teadmiste lüngad. Osalejad mõistavad, millised uued lahendus praktikas välja näevad. Selliste lünkade tuvastamine stimuleerib vastastikust õppimisprotsessi, kuna uusi ideid hinnatakse, tõlgitakse ja võib-olla leitakse uuesti.

Mõjuahela kaks teerada näitavad kuidas koosloome võib anda uudset lahendus keerukatele ja ebakorrapärastele probleemidele. Kuid päriselus ei pruugi koosloome protsessi usalduse loomine olla sugugi nii lihtne, kui hüpoteetiline teerada seda kirjeldab (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Samuti võib olla keeruline leida koosloome protsessi vabatahtlikke osalejaid, kes oleksid valmis panustama oma aeg, energiat ja ressursse. Osalejate jaoks ei pruugi ühise uue teadmise saamine olla võrdväärselt väärtustatud, näiteks oma ala professionaalid näevad üht tüüpi ja ülejäänud osapooled teist tüüpi lahendusi (*Ibid.*). Näiteks õpetajate arvates toimib üks lahendus, kuid

huvikoolide ja noorsootöötajate hinnangul selline lahendus üldse ei toimi. Üheskoos ühise protsessi käigus õppimine ja uue teadmise alusel probleemi lahendamine võib osutuda keeruliseks. Seega on koosloome protsessil mõningad eeltingimused, millega tuleb enne protsessi alustamist arvestada. Järgnevalt kirjeldan mõned koosloome eeltingimused, lähtuvalt eelmainitud triangulatsioonist.

1.6 Koosloome eeltingimused

Koosloomeprotsessi läbiviimine nõuab teatud eeltingimuste täitmist, mis võivad olla väljakutsuvad. Magistritöös käsitlen erinevaid autoreid, kes on välja toonud eeltingimuste olulisuse. Eeltingimuste kaardistamisel kasutan vaheala kontseptsiooni, erilist tähelepanu pöoran käitumuslikele tingimustele, samas kui keskkonnale ja protsessile keskenduvaid eeltingimusi käsitlen mõnevõrra vähem.

1.6.1 Piisavalt ekspertsust ja ressursse

Koosloome jõupingutuste tõhusaks toimimiseks ehk soovitud kasu saavutamiseks on oluline valida sobivad meetodid ja tööviisid ning neid asjakohaselt rakendada. Avalikus ja erasektoris rakendatakse koosloome praktikaid üha enam, seega on oluline, et osapooled teaksid meetodiga seotud praktiliste, organisatsiooniliste ja teiste tegurite kohta, mis mõjutavad selle tõhusust ja levikut (Pirinen jt, 2016: 27). Ekspertsuse omamine on koosloome oluline väljakutse, sest iga valik meetodite ja tööviiside osas võib oluliselt mõjutada projekti protsessi ja tulemusi. Koosloomega seotud isikutel peab olema teatud kogemus, aeg panustamiseks ja tehniline pädevus (Dutu & Diaconu, 2017). Tänu ekspertsusele on võimalik koosloome protsess disainida osalejate vajadustest lähtuvaks ja jõuda uudsete lahendusteni.

Koosloomelise protsessi kujundajal peavad olema teatud omadused, mida on võimalik ka õppida, nendeks on teadlikkus, empaatia, alandlikkus ja usaldus (Rill & Hämäläinen, 2018). Protsessi planeerimine on küll oluline, kuid eksperdist juhid suudavad jälgida grupi dünaamikat ja teha otsuseid sellest lähtuvalt. Nende fookuses on kohaneda kiiresti grupi vajadustega ning vajadusel paindlikult oma tegevusi muuta (*Ibid.*). See tähendab, et koosloomelise protsessi juht peab olema valmis muutusteks ning peab olema protsessis pidevalt mõttega kohal.

Rill & Hämäläinen (2018) leiavad, et koosloome protsessi tuleb ühe eksperdina kaasata otsuseid langetavaid juhte või organisatsioonide juhtkondi. Väljatöötatud lahendused peavad kokku käima ka juhtkonna visiooniga, kui see nii ei ole, siis ei pruugi muutused aset leida.

Koosloome on protsess, mis nõuab pühendumist ja aega. Kogu protsessi disainimine on ainult väikene osa ajast, mida koosloome meetod nõuab (Steen jt, 2011). Nagu rõhutab Torfing ja teised (2019), võib koosloome olla kulukas ja ressursimahukas, nõudes pingutusi koostöölise suhtluse loomisel erinevate ootuste ja kohustuste vahel, mida võib olla raske saavutada.

1.6.2 Osalejate valmisolek võtta vastutust ja avatus

On kriitiline tuvastada sobivad inimesed (näiteks töötajad, partnerid), kaasata nad sobivatesse etappidesse ning anda neile projektis sobivad rollid (Steen jt, 2011). Õigete inimeste kaardistamine ning kaasamine on koosloome puhul sama oluline kui koostöös. Kõik kaasatud osapooled peavad olema valmis protsessis osalema ning ka vastutust võtma.

Vastutuse võtmine ja jagamine on oluline eeltingimus, kuna see tagab, et kõik osapooled hoolitsevad võrdselt projekti edenemise ja arengu eest (Ehrlichman, 2021). Kuna koosloome protsessis on erinevatel etappidel inimestel erinevad rollid ja ülesanded, siis on oluline, et igaüks oleks valmis avatult panustama. Avatus võimaldab osapooltel rääkida oma hirmudest ja ebakindlustest ning seetõttu vähendab konfliktide ohtu (*Ibid.*). Avatus on alus ka järgmisele eeltingimusele, milleks on usalduslikud suhted protsessis.

1.6.3 Usalduslikud suhted ja erisuste väärtustamine

Usalduslikud suhted osapoolte vahel on üheks peamiseks koosloome eeltingimuseks, mis võimaldab inimestel avatult ja siiralt suhelda (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). See omakorda võimaldab paremini mõista ja toetada üksteist koostöö käigus. Oluline on ka kokkuleppimine, kuna see tagab, et kõik osapooled – sealhulgas huvirühmad ja organisatsioonid – on suunatud ühiste eesmärkide seadmisele ja nende saavutamisele (Ehrlichman, 2021). Mida paremini osapooled üksteist tunnevad, seda hõlpsam on koostöö.

Usaldus kasvab läbi positiivsete ringide, kus usaldusele rajatud ootused saavad kinnitust teiste osalejate käitumisest ning see omakorda toetab usaldusele rajatud ootuste kasvu ka tulevikus (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021: 117). See tähendab, et mida enam inimesed omavahel kogevad positiivseid olustikke, seda suuremaks kasvab usaldus. Positiivseid usalduse loomise spiraale saab alustada sotsiaalse suhtlemise kaudu, mille käigus osalejad tutvuvad üksteisega ja loovad sidemeid (*Ibid.*). Seega on usaldust võimalik teadlike võtetega võrgustikuliikmete vahel kasvatada. Usaldussuhted on olulised vastastikuse õppimise stimuleerimiseks, mis eeldab, et osalejad on valmis avanema ja tunnistama, et neil ei pruugi olla olemas kõik vastused ning et nende praegune

mõtteviis on ebapiisav ja vajab läbivaatamist (*Ibid.*). Selline avatus aitab kaasa uue informatsiooni vastuvõtmisel ning on koosloomeprotsessi oluline osa.

Kuid usaldusest ainuüksi ei piisa, vaja on ka vastastikust väärtuste otsimist. Jagatud kultuur, olgu see siis etniline, ideoloogiline või organisatsiooniline, võimaldab inimestel kogeda sarnaseid kogemusi. Kuid mitte kunagi ei ole kellelgi täpselt sama kogemus, sest kõigil on erinevad eluteed, mis omakorda kujundavad sisemisi mudeleid. (Rill & Hämäläinen, 2018: 86) Koosloome protsess eeldab vastastikust õppimist ja ühise kokkuleppe sõnastamist, mis tulevikus suunab tegutsemisele. Kõikide erinevate osapoolte veenmine ühise tegevuskava osas võib olla üsna suur väljakutse, see hõlmab võiduka argumentatsiooni konstrueerimist, mis leiaks ka enamike osapoolte toetust (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021: 119). Oluline on märkida seda, et koosloome ei toimu ilma osapoolte vastastikuse mõistmiseta. Koosloome vajab teadlikkust osapoolte erinevatest kultuurilistest taustadest, etnilisest, ideoloogilisest, organisatsioonilisest väärtustest (Rill & Hämäläinen, 2018), sest need võivad mõjutada koosloome protsessi tulemuslikkust. Seega on koosloome juures oluline hinnata üksikisikute mitmekesisust, üksteist mõista ja erivõimalustega arvestada.

1.6.4 Säilenõtkke ja muutustega toimetulev töökultuur

Tegur, mis võib koosloomet aidata või takistada, on organisatsioonikultuur. Üks koosloome peamisi tajutavaid kasutegureid on avatud ruumi pakkumine kogemuste vahetamiseks ja ühisloomeks. Seda keskkonnas, kus kõik osalejad võivad võrdselt kokku tulla ja vaadata asju terviklikult, väljaspool oma kitsaid ametialaseid rolle ja formaalset hierarhiat, mis toob kaasa mõtteviisi muutuse avatumaks ja koostöövalmimaks (Pirinen jt, 2016). Seejuures mõjutavad koosloome elluviimist osalevate organisatsioonide põhieesmärk ja tegevusvaldkond, ajalugu, disaini küpsus, organisatsiooni struktuur, võimuhierarhia ja kultuur ning osalejate vastutusvaldkonnad, oskused ja huvid (*Ibid.*). Seega on säilenõtkke ja muutustega toimetulev töökultuur oluline, et oleks võimalik koosloome protsessi läbi viia.

Ansell, Sørensen & Torfing (2021) pakuvad välja generatiivse institutsiooni idee, mille järgi institutsioonid ei ole staatiliselt struktureeritud või reeglite süsteemidega, vaid raamistikud, mis toovad kokku suhtlusi, vahendid ja protsesse, et toetada koosloomist ja koosloometulemusi. Selleks ei tohiks töökultuur rangelt nõuda olemasolevate reeglite järgimist või ülemäära tugevalt jälgida domineerivaid norme.

Organisatsiooni elus on kultuur, väärtused, uskumused ja suhted need, mis struktureerivad inimeste käitumist ja suhtlemist. See on alus, millele kõik muu toetub, sealhulgas strateegia. Kui

üks ei teeni teist, näiteks kui töökultuur ei toeta strateegilist muutuse algatust, siis see algatus kohtub struktuurse vastupanuga ja tõenäoliselt ebaõnnestub. (Rill & Hämäläinen, 2018) Seega organisatsiooni töökultuur peab toetama koosloomelisust, et muutuseid ellu viia.

2. PROBLEEMIPÜSTITUS JA UURIMISKÜSIMUSED

Eestis tehti 2018. aastal PISA (2019) uuring, mille järgi olid Eesti õpilased maailmas ühed parimad ainealastes teadmistes, kuid samal ajal leiti, et nad tunnevad vähem seotust (st kuuluvustunnet) oma kooliga ja saavad vähem tuge õpetajatelt, hindavad koostööd kaasõpilastega vähem ja kogevad koolis rohkem kiusamist kui keskmiselt Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni riikides (Tire jt, 2019). Riikides, kus õpilased saavutavad kõrgeid akadeemilisi tulemusi, võib subjektiivne heaolu olla madalam, samal ajal kui riikides, kus tulemused on tagasihoidlikumad, võib koolielu rahulolu olla suurem (Kutsar jt, 2019; OECD, 2014). Silmapaistvate õpitulemuste kontekstis halveneb laste vaimne tervis Eestis (Kutsar jt, 2019). Akadeemiliste tulemuste parandamiseks on samuti vaja, et erinevad spetsialistid, kes seni on töötanud isolatsioonis, kujundaksid uusi teenuste osutamise mudeleid, kus valdkondadeülene koostöö muutub normiks (Walsh & Park-Taylor, 2003). Üldhariduskooli, noorsootöö ja huvihariduse ning -tegevuse spetsialistid saavad koos töötada, et pakkuda koordineeritud ja põhjalikke õpiteekondi õpilastele ja toetust peredele.

Haridus- ja noortevaldkonna spetsialistid Eestis on ühel meelel selles, et noortele tuleb pakkuda mitmekesisust ja arenguvõimalusi ning see, kuidas oskusi ja teadmisi omandatakse, pole noorte seisukohast esmatähtis (Reinsalu jt, 2020). Tähtis on keskenduda arengule ja õppimisest saadavatele kasudele, mis aitavad elada täisväärtuslikku elu ning avardavad võimalusi. Selle saavutamiseks on vajalik koostöö noort ümbritsevate inimeste vahel ning selle koostöö aluseks on usaldus (*Ibid*). Sellise koostöö esilekutsumine nõuab teatud protsesse, mida on vaja erinevatel osapooltel läbida, et arvestada noore noorsootöös või huvihariduses- ja tegevuses õpitud formaalõppe ehk üldhariduskooli kontekstis. Arvestades, et need noored, kes osalevad üldharidusele lisaks veel noorsootöös ja huvihariduses, on üldjuhul keskmisest noorest aktiivsemad, siis töötan uuringuprotsessi välja lähtuvalt fookusteemast, milleks on üliaktiivseid noori ümbritsevate täiskasvanute vaheline koostöö.

Kuivõrd koosloome kontseptsiooni peamisi tööriistu on usaldusliku suhte loomine, võrgustikutöö organiseerimine, vajadusest lähtuvalt inimeste kaasamine ja koosloomelise protsessi loomine lähtuvalt probleemist, siis uurin magistritöoga, kas koosloome saaks olla üks viis valdkondadeülese koostöö tegemisel.

Lähtuvalt sellest on magistritöö eesmärk välja selgitada, kuidas hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialistid mõtestavad lahti tänast valdkondadevahelist koostööd ning kuivõrd

oleks võimalik koosloome praktikaid rakendada valdkondadeüleseks koostööks Eesti üldhariduskooli kolmandas kooliastmes. Magistritöös lähtun lisaks eesmärgi ja uurimisküsimustele ka ühest fookusteemast, milleks on üliaktiivse noore toetamine läbi koostööprotsesside, mida viivad ellu teda ümbritsevad spetsialistid. Kuna just üliaktiivsete noortega ilmneb vajadus valdkondadeülese koostöö järele, siis seadsin magistritööle selle fookusteema, teistel sihtrühmadel ei pruugi sarnaseid probleeme esineda. Fookusteemat saab käsitleda meetodi eripärana, kus üliaktiivsete noortega töötavad spetsialistid saavad eelkõige teha koostööd, et noore noorsootöös ja huvihariduses omandatud teadmisi, oskusi ja pädevusi kas üldharidussüsteemi üle kanda, selles arvestada või leida mõni muu viis koostöö tegemiseks, et neid noori toetada.

Magistritööga otsin vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

- Milline on hetkeolukord ja probleemid hariduse-, noorsootöö-, huvihariduse ja huvitegevuse spetsialistide arvates üldhariduse koostöös noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevusega?
- Milliseid võimalusi osapooled teadvustavad seoses hariduse ja noorsootöö koostööga?
- Kuidas viia valdkondades läbi koosloome protsessi ning millised probleemid ja võimalused sellega kaasnevad?

3. MEETOD JA VALIM

Käesolevas peatükis tutvustan magistritöös kasutatavat meetodit, mille põhjal kogun andmeid ja analüüsin neid. Kirjeldan fookusgrupi-intervjuude strateegilist kava, sealjuures seletan stiimul ülesannete ülesehitust ning vajadust. Kirjeldan valimi moodustamise protsessi ning valimit ja tööga kaasnevaid eetilisi aspekte ja piiranguid.

3.1 Andmekogumismeetod

Töös kasutan kvalitatiivset andmekogumismeetodit ehk poolstruktureeritud küsitluskavaga fookusgrupi-intervjuusid. Kvalitatiivset meetodit kasutatakse mitmesuguste sotsiaal- ja avaliku poliitika küsimuste uurimiseks ja mõistmiseks, kas iseseisva uurimisstrateegiana või koos statistilise uurimisega (Ritchie & Spencer, 2002: 2-3). See meetod aitab mõista sotsiaalset käitumist, pakkudes arusaamu, selgitusi ja teooriaid (*Ibid.*). Mina kasutan fookusgrupi-intervjuud iseseisva uurimisstrateegiana, et koguda sügavat, rikkalikku ja kogemuslikku kvalitatiivset andmekogu, mida see meetod pakub (Vihalemm, 2014). See annab võimaluse intervjueeritavalt saadud andmekogu hiljem analüüsida ja tulemusi esitada.

Fookusgrupi-intervjuude kasutamine on oluline ja tõhus meetod otsinguliste uurimuste, sealhulgas pilootuuringute kontekstis, kuna võimaldab koguda mitmekülgeid andmeid, arendada välja uurimiskontseptsioone ja saada esialgset tagasisidet uuritava teema kohta (Vihalemm, 2014). Minu magistritöö kontekstis on fookusgrupi-intervjuude kasutamine sobilik valik, kuna võimaldab uurida osapoolte kogemusi, arusaamu, hinnanguid ja suhtumisi koostöösse. See meetod on tõhus otsinguliste uurimuste kontekstis, mida käesolev magistritöö tingimata on, püüdes mõista, kas koosloomeliste praktikate rakendamine võiks olla üks viis interdistsiplinaarse koostöö tegemisel.

Fookusgrupid toimivad eriti hästi tajude, tunnete ja mõtete uurimisel seoses küsimuste, ideede, toodete, teenuste või võimalustega (Krueger & Casey, 2009: 8). Fookusgruppide läbiviimist kasutatakse osapoolte omavaheliseks stimuleerimiseks (Vihalemm, 2014). Olen valinud andmete kogumiseks fookusgrupi-intervjuud, et tuua erinevad osapooled kokku ja koguda teavet nende omavahelise interaktsiooni käigus ilmnunud infost. Fookusgrupiga võrreldakse andmeid erinevate gruppide vahel, selleks on vaja vähemalt kolme gruppi (Krueger & Casey, 2009: 7). Viin läbi kolm fookusgrupi-intervjuud erinevates Eesti piirkondades, et andmeid koguda.

Uurimuse läbiviimiseks kasutan poolstruktureeritud intervjuud, mis võimaldab ettevalmistatud küsimuste järjekorda vajadusel muuta ning esitada lisaküsimusi (Lodico jt, 2010), tänu sellele on võimalik minna kaasa intervjuu teemaarendusega ja lähtuda küsimuste esitamise järjekorras olukorrast.

3.2 Fookusgrupi-intervjuu strateegiline kava

Fookusgrupi eesmärgiks on koguda andmeid, mida hiljem magistritöös analüüsida. Fookusgrupi uurimisteenaks on koostöö üldhariduskooli kolmanda kooliastme õpetajate ja direktorite, noorsootöötaja, huvihariduse õpetajate ja direktorite, huvitegevuse juhendajate, treenerite, huvijuhtide ja omavalitsustöötajate vaatenurgast.

Fookusgrupi läbiviimisel lähtun küsitluskavast, mis koosneb viiest osast (Lisa 1). Fookusgrupp algab sissejuhatuse ja soojendusega (Lodico jt, 2010), tänu millele õpivad osalejad üksteist paremini tundma ning saavad intervjuu kohta lisainfot. Esimeses osas selgitan, milline on uurimistöö teema ning milline vestlus olema saab. Annan märku, et kõik vastused on oodatud ja julgustan arvamust avaldama. Annan osalejatele ka teada, et kui nad soovivad oma vastustest loobuda või intervjuu katkestada, siis neil on see õigus ja võimalus alati olemas. Kõik intervjuud salvestan intervjuueeritavate nõusolekul (informeeritud nõusoleku vormi näidis on lisas 4, allkirjastatud nõusolekud on töö autoril).

Intervjuu on üles ehitatud kolme uurimisküsimuse pinnalt viieks eraldiseisvaks plokiks, mille põhjal on ette valmistatud intervjuuküsimused. Intervjuu käigus liigume isiklikumalt tasandilt üldisemale, alguses saavad intervjuueeritavad rääkida enda isiklikest kogemustest ning hiljem mõelda laiemalt valdkondade peale. Lähtuvalt magistritöö uurimisküsimustest arutlevad osapooled koostöö hetkeolukorra, võimalike probleemide ja võimaluste üle tulevikus. Intervjuu teises pooles toimub kaks stiimul ülesannet (Lisa 2), mis kannavad fookusteemasse sissevaatavat ning samas kolmanda magistritöö uurimisküsimusele vastuse leidmise eesmärki. Fookusgrupi kaks stiimul ülesannet käsitlevad üliaktiivse noore võrgustikku ja hinnanguid võimalikele suhtlusplatvormidele valdkondadevahelise koostöö tegemise kontekstis.

Esimese stiimul ülesande (Lisa 2) konstrueerin lähtuvalt üliaktiivse noorega seotud probleemidest, mis esinevad temaga töötavate inimeste tööülesannetes. 2020. aastal tehtud uuringu „Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga 2020“ (Väljaots jt, 2021) andmetel osalevad Eesti noored keskmiselt kahes erinevas noorsootöö tegevuses, sh huvihariduses ja -tegevuses, kusjuures just neis kahes osalesid uuringule vastanud Eesti noored kõige enam. Kuivõrd noorte andekuse ja

tugevate külgede arendamine ning noorsootöös ja huvihariduses omandatud oskuste tunnustamine ja väärtustamine on noortevaldkonna arengukavas 2021-2035 oluline prioriteet (HTM, 2020b), siis valisin uurimise läbiviimise üheks fookusteemaks just üliaktiivse noore võrgustiku.

Konstrueerin juhtumi, mida tutvustan fookusgrupi-intervjuu osalejatele, et näha nende esmast reaktsiooni ja mõista, kuidas sellise juhtumi puhul suhtutakse koostöö tegemisse ning millised protsessilised sarnasused ja erinevused juhtumi üle arutledes esinevad. Selle info põhjal saan hiljem analüüsida, kas koosloome võiks olla üks viis koostöö tegemiseks.

Teise stiimul ülesande (Lisa 2) eesmärgiks on saada osapoolte hinnangud enamlevinud suhtlusplatvormidele, mis aitavad koostööprotsessi toetada. Selleks saavad kõik osalejad välja printitud emotikonid, millega neil on võimalik reageerida erinevatele formaatidele, millele järgneb vaba arutelu ja valikupõhjus.

3.3 Valim

Fookusgrupid koosnevad osalejatest, kes on omavahel sarnased viisil, mis on uurijale oluline. Selle homogeensuse olemus sõltub uuringu eesmärgist, see sarnasus on värbamise aluseks ning osalejatele teatatakse tavaliselt nendest ühistest teguritest arutelu alguses (Krueger & Casey, 2009: 6). Magistr töö fookusgrupi inimeste värbamisel kasutan selektiivset valimit, mille piires omakorda sihipäraselt valimis. Selektiivset valimit kasutatakse siis, kui uuritav materjal valitakse välja vastavalt eelnevalt põhjendatud tunnuste kogumile, mis töötatakse välja enne uurimistöö algust (Kalmus, jt, 2015). Sellisel puhul võivad olla kriteeriumiteks näiteks tüüpilisus, maksimaalne variatiivsus, äärmuslikkus, uurijat huvitavate tunnuste esinemise intensiivsus, kriitilisus uuritavate suhtes või käepärasus (Laherand, 2008: 70–71). Magistr töö valin fookusgrupi-intervjuu läbiviimiseks välja maksimaalse variatiivsusega piirkonnad nende suuruse põhjal, samas tüüpilisus toimuvate protsesside näol peab vastama standardile, millest lähtus töö teoreetiline ja empiiriline osa. Igas piirkonnas peavad olema esindatud noorsootöö valdkonna tegevused ja lisaks ka põhikool. Nii üldhariduskool, noortekeskus, huvikool kui ka huvitegevused peavad olema kõigis piirkondades esindatud.

Fookusgrupi-intervjuus osalevad grupid suuruses viis kuni kaheksa inimest, mõned fookusgrupid võivad olla suuremad või väiksemad (4-12), vastavalt vajadusele (Krueger & Casey, 2009: 6). Mina soovin kaasata fookusgruppi kuni kaheksa inimest, arvestades, et osalejatel võib viimasel hetkel tulla ette muutusi ning neil kõigil pole võimalik osaleda. Inimesi kaasan fookusgrupi-intervjuusse lähtuvalt ametialasest töökohast värbamiskirjaga (Lisa 3). Kõik kaasatud inimesed on

seotud kohaliku omavalitsuse, noorsootöö, huvihariduse, huvitegevuse ja üldhariduskooli kolmanda kooliastmega. Intervjuus osalevad koolide huvijuhid, kolmanda kooliastme õpetajad, nii üld- kui huvihariduskoolide direktorid, omavalitsuse ametnikud, noorsootöötajad ja noortekeskuste juhid, samuti erahuvikoolide treenerid ja huvitegevuse juhendajad (Tabel 1). Intervjuudesse ei ole kaasatud riikliku tasandi poliitikakujundajaid, kuna soovin läbi fookusgrupi-intervjuude saada sisendit kohaliku tasandi koostöö võimaluste ja probleemide kohta. Inimesteni jõuan läbi shipärase valimi, kus eksperdi rollis oleva uurijana valin uuritavad isikud teadlikult, püüdes leida populatsiooni kõige tüüpilisemaid esindajaid vastavalt uurimise eesmärkidele (Rämmer, 2014). Magistritöös kaasan nelja valdkonna esindajaid ning lisaks ka omavalitsustöötajaid. Nendeni jõudmiseks kasutan võrgustikku ehk inimesi, kellega mul on selles piirkonnas vähemalt üks ühine kontakt või tutvus. Enamasti ei ole intervjuus osalevad inimesed omavahel tuttavad, küll aga on neil ühiseid tutvusi. Mina isiklikult ei tunne kõiki intervjuus osalejaid, küll aga on mul kõigi intervjuus osalejatega vähemalt üks ühine tuttav, kelle kaudu ma osalejatele lähenen, see aitab kaasa esmase kontakti loomisele.

Tabel 1. Valimi kirjeldus

Jrk	Isiku kood	Sugu	Amet
Fookusgrupp A			
1.	J1	mees	treener
2.	L1	naine	KOV töötaja
3.	L2	naine	KOV töötaja
4.	R1	naine	huviringi juhendaja
5.	N1	naine	noortekeskuse juhataja
Fookusgrupp B			
1.	M1	mees	KOV töötaja
2.	K1	naine	üldhariduskooli õpetaja
3.	Õ1	naine	õppealajuhataja ja õpetaja
4.	J2	naine	kooli direktor

5.	K2	naine	huvikooli direktor
6.	N2	naine	KOV töötaja
7.	R2	naine	noortekeskuse juhataja
Fookusgrupp C			
1.	J3	naine	KOV töötaja
2.	Õ2	naine	õppejuht ja õpetaja
3.	K3	naine	huvikooli õpetaja
4.	M2	naine	huvikooli direktor ja õpetaja
5.	H1	naine	huvijuht
6.	N3	naine	noorsootöötaja

Fookusgrupi-intervjuus osales kokku 18 inimest (Tabel 1). Magistritöös jäävad osalejad anonüümseks. Kolm intervjuud toimusid 2023. aastal, esimene 21. aprillil (kestis 1.29.41), teine 25. oktoober (kestis 1.27.57) ja kolmas 15. november (kestis 1.21.06).

3.4 Analüüsimeetod

Peale fookusgrupi-intervjuude tegemist transkribeerin need, mis aitab magistritöö tulemustes esitada vastanute tsitaadid, mida kvalitatiivsete uurimismeetodite puhul tehakse (Lodico jt, 2006). Kirjutan kõik kolm transkriptsiooni sõna-sõnalt vestluse järgi üles. Keelekasutust toimetan vaid äärmisel vajadusel, et lause ülesehitus oleks eesti keeles täpne. Kõik isikuid tuvastavad nüansid jätan transkribeerimisel tööst välja ja asendan koodidega (nimede puhul) või üldsustatud sõnadega (nimetuste puhul). Konkreetsed osalejad saavad analüüsi käigus endale konkreetse tähe-numbri kombinatsiooni, millega neid nii transkriptsioonides kui magistritöös viitan.

Andmed, mis saan fookusgrupis, on struktureerimata ning põhinevad osalejate endi sõnadel ja ideedel (Matthews & Ross, 2010). See tähendab, et osalejad saavad vabalt jagada oma arvamusi, kogemusi ja mõtteid uuritava teema kohta, ilma et neile eelnevalt raamistusi või suuniseid ette annaksin. See annab osalejatele võimaluse oma arvamusi ja kogemusi teistega jagada ja võrrelda

ning võib aidata neil süvendada oma mõistmist uuritavast teemast (*Ibid.*). Seetõttu ei anna ma intervjuueeritavatele infot uurimisküsimuste ega fookusteemade kohta, vaid ainult uurimisteedest.

Saadud tulemusi analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsiga, lähenedes induktiivse deduktiivse kodeerimise meetodil, mis hõlmab tekstide läbilugemist ja esialgsete koodide loomist vastavalt nende sisule, seejärel otsin andmetest koodidele vastavaid tekstilõike (Kalmus, jt 2015). Transkribeerimise käigus kuulan ja loen kogutud andmed korduvalt üle, mille käigus tekivad esialgsed koodid. Koodid tekivad erinevatest intervjuudest konkreetsete teemaosade koondamisel ja omavahelisel võrdlemisel. Lähtuvalt uurimisküsimustest tuvastan seeläbi läbivad teemad ning mustrid, mille põhjal kujunevad välja lõplikud kategooriad ja koodid (Lisa 5), mis tuginevad uurimisküsimustele. Peale andmete kategoriseerimist võrdlen koodidele vastavaid tekstiosid ning esitan need magistr töö tulemuste peatükis.

3.5 Meetodi piirangud ja uuringuga kaasnevad eetilised aspektid

Ükski uurimismeetod ei ole lõpuni ideaalne, nii on välja toonud fookusgrupi-intervjuu kohta ka autorid Krueger ja Casey (2009), kes kirjeldavad fookusgrupi-intervjuu kriitilisi omadusi, näiteks tuleb tähelepanu pöörata sellele, et intervjuueeritavad võivad intervjuu käigus vastuseid välja mõelda, et mitte teistele endast halba muljet jätta. Samuti võivad osalejad vastata tulenevalt teiste kõnelejate vastustest, et gruppi sobituda ning mitte eriarvamusi lauda tuua. Tähelepanu tuleb juhtida ka domineerivatele kõnelejatele, kes võivad vestlust hakata omale sobivas suunas mõjutama. Seda probleemi saab lahendada moderaator, kes märkab olukorda ning vajadusel julgustab teisi oma mõtteid avaldama.

Analüüsiks valisin kvalitatiivse sisuanalüüsi ja induktiivselt deduktiivse kodeerimise lähenemise, millega kaasnevad samuti mõningad piirangud. Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab uurijal koguda tõendusmaterjali valikuliselt, mis sageli toimub mitteteadlikult, et kinnitada uurijale meelepärased hüpoteesid. Siiski ei saa kunagi olla täiesti kindel, et sellist mõju ei ole toimunud. (Kalmus, jt, 2015) Koodide loomisel ja tekstiosade analüüsil hoian pidevalt meeles, et ma ei valiks välja enda kui uurija jaoks meelepärased lahenduskäike ja ei kinnitaks alusetult hüpoteese, mis mulle mingil põhjusel võiksid sobida. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutavad uurijad peavad olema refleksiivsed, see tähendab nad peavad teadvustama oma isiksuse, uskumuste ja veendumuste mõju uurimuse igas etapis, alates selle planeerimisest ja eesmärkide sõnastamisest kuni analüüsi ja tulemuste esitamiseni välja (Kalmus, jt, 2015). Kuna olen varasemalt töötanud nii noorsootöös, üldhariduskoolis kui ka huvitegevuses, siis pean uurimuse käigus pidevalt meeles, et ei laseks enda varasematel kogemustel ja teadmistel uuringu tulemusi mõjutada. Muidugi ei ole võimalik kindlalt

väita, et minu varasem taust analüüsi ja tulemusi ei mõjuta, küll aga olen ma sellest võimalusest teadlik.

Fookusgrupp on tundlik küsitlusvorm, sest arvestada tuleb vastajate anonüümsust ja isikuandmete konfidentsiaalsust, kuna intervjuu eesmärk on paljastada inimeste mõttemaailma ja väärtusi ning seejuures on analüüsi seisukohast oluline vestluse salvestamine (Vihalemm, 2014). Kõigile magistritöö käigus fookusgrupis osalenutele on tagatud konfidentsiaalsus ning uuringu autorina teen omalt poolt kõik selleks, et hiljem ei oleks võimalik intervjuus osalejaid tunnuste abil identifitseerida, ei piirkonna ega isiku tasandil, samuti mitte ametinimetuse põhjal.

Uuringu käigus tuleb austada inimese eneseväarikust igas etapis. Vastajale peab alati jääma vaba valik, kas vastata või mitte (Vihalemm, 2014). Kõigil intervjuus osalenutel on võimalus vabalt valitud hetkel protsessist taganeda ning küsida enda vestluskordade kustutamist. Enne intervjuude läbiviimist täidavad kõik osalejad nõusoleku vormi ja tutvuvad uuringu põhimõtetega (Lisa 4). Informeeritud nõusoleku vormis on kirja pandud ja kokkulepitud kus, kes ja millistel tingimustel intervjuueeritava sõnu kasutab. See annab mõlemale osapoolale, nii uurijale kui osalejatele, kindluse kuidas kogutud mõtteid presenteeritakse.

Intervjuu küsimuste kvaliteet peab arvestama osaleja individuaalseid iseärasusi, nagu vaimne areng, keeleoskus ja minevikukogemused (Lepik jt, 2014). Intervjuuküsimuste koostamisel lähtun inimestest, keda intervjuerima hakkan, mõtlen küsimuste keelelisele ülesehitusele ja potentsiaalsetele vastustele, et hinnata, kas küsimused on piisavalt asja- ja osaleja kohased. Intervjuu käigus tuleb täpsustada ja keskenduda eelkõige nendele aspektidele, mis on olulised uurimiseesmärgi seisukohalt (*Ibid.*). Enne intervjuu algust selgitan sõnu, mis intervjuu käigus võivad esineda (nt huviharidus ja huvitegevus), et osalejad mõistaksid ühist keelt. Kui intervjuu jooksul tekib arusaamatusi, siis täpsustan mõisteid veel.

4. TULEMUSED

Järgnevas peatükis annan ülevaate kolme fookusgrupi-intervjuu käigus saadud tulemustest. Alapeatükkides 4.1-4.2 saab lugeda osalejate mõtteid hetkeolukorra, probleemide ja võimaluste kohta. Peatükis 4.3 esitlen koostöö mõistmise sarnasusi ja erinevusi ning viimases alapeatükis annan ülevaate osalejate hinnangutest suhtlusplatvormidele.

4.1 Hetkeolukord ja probleemid valdkondadeüleses koostöös

Magistritöö tulemuste esimeses alapeatükis esitlen praegu toimivaid koostöö tegemise viise hariduse ja noorsootöö valdkonnas ning osapoolte hinnanguid nende kogemusel. Samuti esitan sissevaate praegu esinevatesse probleemidesse ja takistustesse, mis tuleb ületada, et koostöö saaks osapoolte vahel sündida. Peatükist saab lugeda keskkonna tegureid, mis osapoolte hinnangul praegu koostööd mõjutavad. Kõik see aitab mõista, kas koosloome võiks olla üks vahend valdkondadeülese koostöö tegemiseks.

4.1.1 Varasemalt toimunud koostöö kogemused

Vestlustes kolme erineva Eesti piirkonna koolide õpetajate, noorsootöötajate, kohaliku omavalitsuse töötajate, huvihariduse õpetajate, huviringide juhendajate ja koolijuhtidega tuleb välja, et nende hinnangul on kolmanda kooliastme õpilasi ja õpetajaid toetavat koostööd erinevates vormides.

„Ma arvan, et meil on hästi palju erinevaid koostöövorme, aga neid võiks veel rohkem olla. Tegelikult on taastava õiguse kaudu veel koostöö tulemas. Võiks veel...“ (L1)

Erinevates piirkondades on olemas võrgustikke, ümarlaudu, koosõppepäevi, koostöökodasid, ainesektsioone, inspiratsioonipäevi ja muid vorminguid. Lisaks tehakse koostööd üldhariduskooli, spordiklubide või -ringide vahel, kui treenerid käivad üldhariduskoolis külalistunde läbi viimas.

Tuuakse välja eriilmelisi näiteid, kuidas üldhariduskool teeb koostööd muusikakooli, kunstikooli, noortekeskusega. Ühes piirkonnas ühildatakse üldhariduskooli ja muusikakooli tunniplaan, et noore koolipäeva ühtlustada. Teises käivad kunstikooli õpetajad üldhariduskoolis kunstitunde andmas.

„Käime põhikoolis õpetamas kunsti, et leida lapsi, kes oleks kunstis andekad ja võiksid

süvendatult kunstikoolis õppida. Meie õpetaja on aastaringselt põhikoolis olemas, et suhelda sealsete õpetajatega ja teha reklaami. See täitsa toimib, väga toimib.“ (K2)

Ühes piirkonnas veavad üldhariduskooli ja huvihariduskooli kunsti õpetajad ühist projekti ning käivad üksteise tunde vaatlemas ja parimaid praktikaid jagamas.

Noortekeskuse ja üldhariduskooli koostöö näited jäävad kindla teema ja projektide põhiseks. Tihti korraldavad koolid projektinädalaid, kus kaasatakse erinevaid osapooli, koostöö jääb selle ühe nädala raamesse. Sama lugu on noortekeskuste ja huvikoolidega, kes kaasavad oma projektidesse omakorda üldhariduskoole. Mitmes piirkonnas tuuakse esile näiteid kindla fookusega koostöödest.

„Meil oli hiljuti ettevõtlusnädal, kus tegime koostööd noortekeskusega. Käisime nende ruumides töötubades, mida nad läbi viisid. Samuti tuli noortekeskus meile kooli töötubasid tegema.“ (Õ1)

Lisaks on igas fookusgrupi piirkonnas rahvusvahelisi koostööprojekte ning ka kolmanda kooliastme loovtöödega otsitakse koostööpunkte üldhariduskooli ja muu valdkonna vahel, et õpilased saaksid üldhariduskooli õpinguid siduda oma huvialadega.

Praegu tehtav koostöö on suuresti õhina ja projektipõhine. Leitakse kohti, kus on võimalik seljad kokku panna, et noori mitmekülgselt toetada, kuid see tegevus ei toimu järjepidevalt.

„Projektipõhisus jääb tahest või tahtmata, sest noorsootöös täna kogu elu käib ikka veel, juba kolmkümmend aastat, projektide toel, midagi ei muutu.“ (N2)

Kõik osapooled on nõus, et tihedam koostöö aitaks lahendada üliaktiivse noorega kaasnevat murekohti. Magistritöö üheks fookusteemaks on üliaktiivsed noored, millest ma lähtusin ka fookusgrupi-intervjuude disainimisel. Intervjuude käigus selgub, et osalejad jõuavad iseseisvalt fookusteemani enne, kui planeeritud stiimul ülesannet neile tutvustada jõuan.

Dialoog:

- *„Meil on küll olnud selliseid olukordi, kus poisid käivad näiteks sporditrennis ja käivad ka laulmas või tantsimas. Nüüd, kui tuleb näiteks suvine turniir, siis see on sel aastal täpselt...“ (naer kõigi poolt) (J1)*
- *„...ühele ajale.“ (N1, L1, R1)*
- *„Meie spordialal on igal suvel ühes Eesti linnas populaarne spordifestivali turniir. Sel aastal satub see laulu- ja tantsupeo proovidega samale ajale.“ (J1)*

- „Nüüd on see koostöö kohta, et äkki oleks saanud nihutada.“ (R1)
- „Vat-jah, see on see koostöökoht – nüüd siis mitte klubidel omavahel, vaid laiemalt.“ (J1)

Huviringide juhid toovad koostöö vaatepunktist välja probleeme, mida aktiivsetel noortel võib esineda nagu väsimus ning raskematel juhtudel ka teised vaimse tervise mured.

„Mina näen kõige suuremat probleemi selles, et meil on üliaktiivsed, ägedad lapsed, kes tõmbavadki ennast lõhki mitme ringi vahel, on kohusetundlikud ja neile meeldib see.“ (K2)

Selliseid muresid oleks võimalik läbi koostöölise lähenemise kas ennetada või vähendada ning noori toetada.

4.1.2 Osapoolte hinnangud toimivale koostööle

Koostööd küll tehakse, kuid alati on neid kohti, kus saaks veel rohkem koos teha ja paremaks muuta. Näiteks toob kunstikooli direktor välja, et peamised probleemid esinevadki justnimelt koostöös:

„Kui probleemide juurde minna, siis probleeme on palju ja tegelikult ongi koostööprobleemid.“ (K2)

Tema hinnangul seisnevad koostööprobleemid selles, et erinevad noortega tegelevad asutused ei suuda omavahel leida ühist keelt noorte toetamiseks, olgu selleks siis kas ajalised või sisulised kokkulepped.

Piirkondade asukohast oleneb, milline koostöö seal on. Selgub muster, et suuremates kohtades on rohkem spetsialiste ja võimalusi, tänu sellele on formaalsem koostöö nendes piirkondades aktuaalsem. Piirkonnad, mis jäävad suurematest keskustest kaugemale, teevad keskustega vähem koostööd, kuid seal kohapeal esinev koostöö on mitteformaalsem ja vajaduspõhisem. Rohkem koostööd toimub pigem omavalitsuste keskuses, kus inimesed on üksteisele lähemal ning võimalusi koostööks on lihtsalt rohkem.

„Keskusest väljas koolis ei ole seda koostööd nii palju kui on siin. Praegu on osad piirkonnad, mis on kaugemale jäänud ja meil ei ole nii palju koostööd. [...] Minu hinnangul tuleks seda koostöö kohta kindlasti lisaks tõhustada. Vähemalt ma lähenen sealtpoolt, et just paikkonniti on vajadus.“ (R1)

Samas selgub, et kaugemal asuvates piirkondades tehakse omavahel koostööd, mis on mitteformaalsem ja vajaduspõhisem. Väiksemate piirkondade huvikooli õpetajate ja huviringide

juhendajate arvates on väiksemas piirkonnas koostööd kergem teha, kuna inimesi on vähem ja kogukondlikud sidemed tugevamad.

„Palvekirjad, mis olen üldhariduskooli saatnud, on kõik vastu võetud. Kui tahame üldhariduskooli tundide ajal minna kuskile kaugemale õppekursioonile või näitust vaatama, siis oleme saanud üldhariduskooli ajast, lahkesti on lubatud, koostöö toimib.“
(M2)

Koostöö tegemine sõltub kogukonnas töötavatest inimestest ja nende võrgustikust. Mida rohkem on inimesed kogukonnas üksteisega tuttavad, seda suurem on tõenäosus, et tehakse koostööd, kuna isiklik kontakt loob usaldusväärse keskkonna. Seega, mida kauem inimesed kindlatel positsioonidel töötavad, seda kergem on kogukonnas koostööd alustada.

„Meil on näiteks praegu huvijuht, kes teeb väga tihedat koostööd noortekeskusega ja läbi selle jõuab koostöö ka ülejäänud kolleegide, personali ja lasteni.“ (J2)

Võrgustikuliikmete enda initsiatiiv ja isiklik lähenemine on koostöö algatamise mõttes oluline. See aitab teisi projektis osalejaid motiveerida ning tegevustesse kaasa tõmmata. Tänu isiklikele kontaktidele tekib inimestel omavaheline usaldus, mis on samuti koostöö algatamise vaatenurgast oluline.

Üldhariduskooli õpetajad on seda meelt, et aastatega on koolid muutunud vastuvõtlikumaks ja praegu ettevalmistatav uus riiklik õppekava annab võimaluse veel uusi muutusi ellu kutsuda. Muutused koolis väljenduvad nende võimaluses päevakavale ja oma tööle läheneda paindlikult.

„Mingit aega tagasi ei olnud meil koolis üldse võimalust, et me saame minna lihtsalt niimoodi klassijuhatajana oma klassiga ära või väljasõidule, õppekäigule. Sellepärast, et tunniplaani oli vaja muutus sisse viia. Praegu on meil super see, kuidas meil võimaldatakse käia.“ (K1)

Nende hinnangul ei tehtud kümme aastat tagasi kooliväliseid koostöid nii nagu tehakse praegu, muutused on peamiselt aset leidnud, kuna haridussüsteem soosib seda ja üha enam väärtustatakse noorte terviklikku arengut. Koostööd osapoolte vahel tehakse ja aastate jooksul on see muutunud sisukamaks, kuid sellel teel on veel arenemisruumi.

4.1.3 Peamised takistused ja raskused koostöö tegemisel

Esimese ning fundamentaalse murena tuuakse läbivalt välja liiga vähest tegevuste eesmärgistamist ja strateegilist tegutsemist. Intervjuus räägib õpetaja, et enam tuleks läbi mõelda, mida erinevad osapooled koostööst saavad ning mida selle jaoks tegema peavad.

„Me peaksime neid asju paremini läbi mõtestama. Koostöö võiks alata mitte sellest, et me tahame, et lapsed käiksid ettevõtteid vaatamas, see ei peaks olema see põhiasi, vaid see, mida meie sellest saame, kui nemad seda teevad. Mida noortekas sellest saab, kui lapsed teevad midagi seal ja mis on need kohad, mis ühtivad.“ (Õ1)

Koostöö algatamise vaatenurgast on tähtsal kohal selle eesmärk ja vajadus. Kui kõik osapooled ei mõtesta enda jaoks läbi, milline on koostöö käigus saadav tulemus ja kasu kõigile osapooltele, siis on raske näha koostööl väärtust. Osapooli on keeruline koostöösse kaasata, kui sellel puudub reaalne vajadus ja seetõttu ka konkreetne tulemus.

„Eesmärk ja vajadus, nagu ma korruptan mitmendat korda. Ehk siis koostöö ongi suuresti vajaduspõhine, et mis see vajadus on, miks me peaksime kokku saama.“ (L2)

Vestlustest selgub, et üldhariduskoolil puudub informatsioon partneritelt ja seeläbi kannatab ka sisuline planeerimine, et õpetajatel tekiks võimalus koostööst enda töös maksimaalselt kasu saada. Ehk, et õpetaja ei peaks näiteks peale väljasõidupäeva muretsema, et nüüd on mõnes õppeaines mõni teema õpetamata. Õpetajad vajavad kindlust, et koostöö võtab neilt koormust vähemaks ning tänu koos tegutsemisele nad ei pea teatud teemasid enam koolitunnis läbima. See omakorda eeldab väga sisulist eelnevat planeerimist noorsootöö või huviharidusega – läbimõeldud eesmärke ning tegevuskava. Kuid selline strateegiline tegutsemine eeldab, et kõik osapooled teavad, millega erinevad valdkonnad tegelevad. Intervjuudest aga selgub, et praegu teatakse, millega tegeleb üldhariduskool ja paremini ka huvikoolide tegevustikku. Vähem mõistetakse noorsootöö, sh huvitegevusi.

Selline ühiste eesmärkide seadmine ja tegevustiku loomine viib järgmise probleemini, milleks on lisatöö, mida tuleb planeerimisel teha. Selline lisatöö ei kuulu põhipalga hulka. Kuna osalejate sõnul on õpetajad juba niigi ülekoormatud, siis lisatöö koostöö näol nõuab veel ühte pingutus.

„Ütleksin, et õpetajad on alati valmis koostööd tegema. Meie kooli õpetajate põhjal võin seda öelda küll, aga alati kaasneb koostööga ka lisatöö ja ma ei ole kindel, et just selle lisatöö poolt kõik õpetajad kahe käega on. Kui seda asja saaks niimoodi organiseerida, et

hundid söönud, lambad terved, siis ma arvan, et neid koostöö pooldajaid oleks isegi rohkem.“ (Õ1)

„Hetkel on tööd nii palju, et õpetajatele tundub suures osas seda kõike liiga palju.“ (Õ1)

Lisatöö ei kaasne mitte ainult õpetajatele vaid ka omavalitsustöötajatele, noorsootöötajatele, huvihariduse õpetajatele ja kõigile, kes on protsessiga seotud. Samuti toovad noorsootöötajad ja omavalitsustöötajad välja, et praegune tööstiil on mitmel pool hüplik, mis teeb planeerimise keeruliseks.

See viib omakorda järgmise mureni, milleks on spetsialistide erinevatel aegadel ja ka hooaegadel töötamine. Kui üldhariduskoolid tegelevad noortega päeva esimeses pooles, siis noorsootöötajad ja huvihariduse õpetajad päeva teises pooles. See omakorda teeb keeruliseks ühise aja leidmise, et üheskoos koostööplaane teha ja eesmärke seada.

„Üks faktor on aeg. Ühele sobib lõunane või hommikune aeg, teisele sobib õhtune aeg. Kõik omavahel koostööd tegema saada on päris keeruline ja peab varakult asjad paika panema ja sätitama.“ (L2)

Samuti töötatakse erinevatel hooaegadel, kui üldhariduskool tegutseb septembrist juunini, siis spordiklubidel on oma võistlushooajad, huvitegevusel omad kuupäevad. Valdkondades on hooaja jooksul kindlad väljakujunenud tegevused, tihedamaid ja hõredamaid perioode.

„Tantsimisel on oma periood. Omavalitsustel algab aasta jaanuarist ja lõpeb detsembris. Jalgpallis algab aasta märtsist ja lõpeb umbes novembris, vahepealne talveperiood on ettevalmistus. Kõik, mis puudutab suve on ülitihed programm. Käsipallis või korvpallis hakkab hooaeg septembrist ja läheb märtsini-aprillini välja. Kõigil on perioodid nihkes, ka seepärast on ajaline faktor oluline.“ (J1)

Hooajad ja kava peavad õpilaste jaoks lõppkokkuvõtteks kokku sobituma, et neil oleks võimalik erinevates tegevustes osaleda.

4.1.4 Koostööd mõjutav keskkond

Koostööd kolmanda kooliastme üldhariduskooli õpetajate, noorsootöötajate ja huviõpetajate vahel mõjutab haridusreform. Koolide ümberkorraldamine ja sulgemine on mõnes piirkonnas viinud alla haridustöötajate ja kogukonnaliikmete motivatsiooni, see omakorda on takistuseks koostöö tegemisel.

„Vald – pedagoogidena, õpilastena ja lapsevanematena, me oleme nii väiksed kogukonnad. Õpetaja on samal ajal lapsevanem ja kogukonna liige ja siis meil on haridusreform [...]. Ja see justkui ei kutsugi koostööd tegema või siis kutsub koostööd tegema teatud õpetajatega omavahel.“ (H1)

Koolide ümberkorraldamine ja sulgemine toob kaasa õpetajate koondamise või teise kooli suunamise. See teeb haridusmaastikul töötavad õpetajad ettevaatlikuks, kuna pole kindlust, mis eesootavad ajad võivad tuua. See omakorda pärsib koostööd, kuna haridustöötajate fookus on enda töökohal igapäevaste vajaduste rahuldamisel ning seeläbi iseendale turvatunde loomisel.

„Teatud kohtadest on ju õpetajad palju koondatud. Täna ei tea ette mismoodi see asi lõpeb, koondamisi on veel ees ja see ei kutsu ju koostööle. Mis koostööd sa teed, kui tulevik on teadmata.“ (J3)

Ebakindel tulevik ei ole hea pinnas ühisteks ettevõtmisteks. Vestlejad on nõus, et üldhariduskoolis oleks vaja stabiilset keskkonda, et teiste valdkondadega koostööd teha.

Probleemina nähakse murekohti regulatsioonides. Tõstetakse esile sõnastusi Põhikooli- ja Gümnaasiumi seaduses ja igatsetakse uut põhikooli riiklikku õppekava. Noorsootöötaja räägib:

„Mina tahaks tuua seadusandluses väikese kitsaskoha. Võtan PGS-i välja, siis meil on seal õppekavaväline tegevus. [...] Aga see väljend peaks olema õppekava toetav tegevus. Tegelikult õppekava toetavad tegevused on hoopis teistmoodi mõtestatud kohe.“ (N2)

Ühe keskkonna probleemina nähakse konkureerivat ühiskonda ja kapitalistlikku maailma. Omavalitsustes käib konkurents valdkondades nii aja, raha kui noorte üle. Kõik erinevad huvialad soovivad, et neil oleks piisavalt harrastajaid, mis mõnel puhul tagab omakorda valdkonna rahastuse.

„Iga asutus on enda eest väljas, võib-olla ka sellepärast, et rahakott on üks, mis meid rahastab. Juba sellest tuleb see, kes suudab ennast paremini kaitsta või parema rahastuse saada ja raha on vähe. [...] Igaüks tahab ise ennast reklaamida, oma üritust reklaamida ja seeläbi ka raha saada, kasvõi siis projektiraha.“ (K2)

Omavalitsustöötaja nendib, et rahastuse alustest sõltub palju, mida ja kuidas huvivaldkonnad teevad. Konkurentslik keskkond tekitab nii treeneritele kui lastele stressi ja pinget.

„Spordis on pearahad. On klassifikatsioon rahastuses, kui laps käib Eesti meistrivõistlustel

saab pearaha rohkem. Ei käi meistrivõistlustel saab pearaha vähem. Treener on orienteeritud tulemuslikkusele. Siin ongi see, et keegi ei tohi puududa, võrkpall on meeskonnamäng, kõik peavad kohal käima. [...] Jalgpallurid viiakse, pannakse ilusad kirjud särgid selga ja punn, punn, punn, ajage palli taga. See maailm on nii laste kui treenerite seas konkurentslik“ (M1)

Konkurents loob pinnase paremate tulemuste saavutamiseks, kuid samal ajal toob juurde pinget ja stressi. Konkurents võib aidata koostöö tegemisele kaasa, kui leida viisid, kuidas see koostööd tegeva meeskonna kasuks tööle rakendada.

4.2 Võimalused valdkondadeüleseks koostööks

Koosloome protsessi ellukutsumisel on teatud eeltingimused. Järgnev tulemuste alapeatükk annab sissevaate osapoolte suhtumistest ja valmisolekust teha koostööd erinevate valdkondade üleselt. Samuti annan osapoolte nägemuse tulevikus vajalikest tingimustest, mis võimaldaksid koostööl tõhusalt toimida.

4.2.1 Suhtumine ja valmisolek valdkondadeüleseks koostööks

Oluliseks väärtuseks koostöö sündimisel ja hoidmisel peetakse usalduse tekkimist võrgustikus, mis tagab suhtluse, mille pinnalt on võimalik koostööd teha.

„Usaldus ja kokkulepetest kinnipidamine. See loob selle usaldusväärse.“ (M1)

Mida pikemaajaliselt inimesed valdkonnas töötavad ja koos ühiseid eesmärke saavutavad, seda kergem on tulevikus koostööd alustada. Seega väärtustavad osapooled kõrgelt usaldusväärseid suhteid, mille pinnalt koostööd kas algatada või läbi viia.

Erinevate osapoolte suhtumine ja valmisolek koostöö tegemiseks on varieeruv. On noorsootöötajad, kelle hinnangul saaks seda alati teha rohkem ja nende hinnangul on see vajalik.

„Koostööd on nii palju, kui me ise teha jõuame ja teisi kaasata jõuame, [...]“ (N1)

Murena tuuakse välja õpetajate kinnine ja jäik suhtumine koostöösse. Oli vestlusi, kus peeti tõsiseks mureks õpetajate vastupanu koostöö tegemisel. Teisalt oli vestluseid, kus nii õpetajad kui õppealajuhatajad avasid õpetajate igapäevatööd ning põhjendasid, miks võib õpetajatest selline kuvand jääda. Noorsootöötajad ja huviringide ning -hariduse õpetajad toovad välja:

„Nii palju, kui me oleme proovinud kooli või õpetajatega koostöö silda luua, siis õpetajad

on väga kinni oma õppekavas. Nad peavad läbima selle õppekava ja nad ei saa midagi muud teha. Ma saan sellest aru. [...] Aga suhtumine, et meil on õppekava ja me paneme selle eest hindeid ja nii lihtsalt on. See on raske.“ (N3)

„Siin just oli näide, kui omavalitsuse üritus on pikalt teada olnud ja nüüd pannakse eksamipäev sellele samale päevale. Ilmselgelt siis see laps valib enamjaolt ikkagi õppimise ja siis on kuskil veel see huvitegevus. Lõpuks küsime kõik, et kuhu need lapsed jäid, keda laulukaares all enam pole.“ (R1)

Samas põhjendavad õpetajad, et nendelt nõutakse palju ning selle kõigega toime tulla on keeruline. Õpetajatel on kindel tööaeg, mille sisse jääb nii tundide andmine, nende ettevalmistus kui ka noorte saavutatud teadmiste kontrollimine. Selle kõrval on koostöö lisatöö, mida õpetajate hinnangul ei tehta praegu mõtestatult:

„Järelikult siis need koostööd on väga ühekülgsed, peaksime mõtlema koostööd luues juba sellele, et kuidas õpetaja saaks ka oma aine kohe sinna ära panna ja kohe need asjad ära teha, et ei peaks duubeldama. Õpetaja ei peaks tundma seda, et tore küll lastega väljas käia, aga põhitöö jäi tegemata. See on üks asi, mis kindlasti õpetajaid natuke pidurdab kogu selle koostöö mõttes.“ (Õ1)

Koolitöötajad räägivad seda, et juhtkonna tasandil otsuste tegemisest ainuüksi ei piisa, et koostööd erinevate valdkondade vahel elavdada. Õpetajad on oma töös piisavalt autonoomsed ning ülevalt alla käsud mõjuvad nende töös kunstlikult ja ei pruugi eesmärgile kaasa aidata.

Ühiskonnas on noore kasvatamise ja õpetamise tsentris üldhariduskool ning noorsootöö ja huviharidus saavad omalt poolt üldhariduskooli toetada ja panustada lisategevustega. Kuna tuleb välja, et üldhariduskoolidel ei ole süvateadmisi, millega noorsootöö valdkond tegeleb, siis tuleb noorsootöötajate hinnangul noorsootöötajatel või valdkonnas töötavatel inimestel ise vaeva näha, et üldhariduskooliga koostööd alustada.

„Meil on koolides õpipädevused ja meil on noorsootöös võtmepädevused ja kui ma nüüd need kõrvuti panin, siis tegelikult nad on üks ja sama, seal on ainult kahe punkti vahe. [...] Me ei ole täna nii küpsed, et seda niimoodi mõtestada. Ja see on minu eesmärk, et noorsootöötajaid niimoodi edasi arendada, et me oleks koolile partnerid.“ (N2)

Noorsootöötajad näevad, et neid ootab ees töö – tuleb teha ettevalmistusi selleks, et üldhariduskoolile süsteemselt omalt poolt teenuse näol lisaväärtust pakkuda. See aga nõuab ka

noorsootöö valdkonna arendamist, et valdkonnas töötavad inimesed oleksid üldhariduskoolile vajalikuks partneriks ning võimelised oma tööd piisavalt mõtestama ja eesmärgistama.

Huvikoolide õpetajad tunnevad, et neid ei võeta üldhariduskoolides võrdväärse partnerina ja koostöö ei ole vastastikune. Huvikooli direktor tunneb, et huvikooli poolne panus on selles koostöös suurem.

„Minul on kunstikoolis täpselt samasugune õpetaja, kui tavakooli õpetaja, teeb täpselt sama tööd, sama tunnihinnaga. [...] Samas võiks üldhariduskooli õpetaja pakkuda, et kuule, mul on siin kaks andekat last...sellepärast toon selle välja, et miks ei ole vastastikku koostööd?“ (K2)

Huvikoolid tajuvad, et nende töö on võrdväärne üldhariduskooli õpetajate tööga, kuid üldhariduskooliga koostööd tehes oodatakse huvikooli poolt rohkem, kui üldhariduskool on valmis vastu panustama. Praegu ei asetse üldhariduskool, huviharidus ja noorsootöö, sh huvitegevus võrdväärsetel positsioonidel.

4.2.2 Osapoolte koostöötegemise vajadused tulevikus

Tänu sellele, et noored on ühised, saavad osapooled aru, et nende samade noorte aitamiseks ja toetamiseks on vaja ühiselt neile läheneda. Oluline on täiskasvanutena üksteist väärtustada, et erinevad pooled saaksid olla üksteisele võrdväärsed partnerid.

„[...] Ei ole nii, et meil on see üldhariduskool, siis on tükk tühja maad, siis on huvikoolid ja kuskil kauguses noortekeskused ka olemas. Ei ole niimoodi. Me kõik loome väärtust ümber selle sama noore, kes meil on kord siin ja kord seal.“ (N2)

Osapoolte hinnangul on oluline üksteist väärtustada, sealhulgas kuulata partnereid, nendega arvestada ja erinevusi aktsepteerida. Oluline on koostöö tegemise juures näha kaugemale iseenda vajadustest ning olla valmis teistega koos lahendusi leidma.

Nagu eelnevalt selgub, on õpetajatel liiga vähe teadmisi sellest, millega erinevates noorsootöö organisatsioonides ja asutustes tegeletakse. Õpetajad ei puutu igapäevaselt kokku ei noorsootöötajate ega huvikoolide õpetajatega ning seega võib neil puududa arusaam, kuidas saaksid teised noortega tegutsevad valdkonnad olla üldhariduskoolile partneriks. Võimalusena nähakse, et teised valdkonnad teevad end üldhariduskoolide jaoks nähtavamaks. Seda peavad oluliseks noorsootöötajad ning nii arvavad ka üldhariduskooli õpetajad. Küll aga ei tooda välja, et valdkondade vahel võiks üksteise tegevustega tutvumine toimuda vastastikku.

*„Noorsootöötajad peaks ennast nähtavaks tegema. Noortekeskused ja kõik noorsootöötajad võiksid käia rohkem koolis rääkimas, näitama iseennast, et oleme siin.“
(Õ1)*

Hea koostöö tagamiseks tuleb üheskoos sõnastada kõiki vajadusi hõlmavad eesmärgid juba koostöö algusjärgus. Seeläbi on mõnevõrra võimalik leevendada ka lisatöö probleemi. See eeldab, et erinevad osapooled teavad oma vajadusi ning oskavad neid partneritele väljendada. Tänu sellele on võimalik leida koostööks vajalik ühisosa, mille pinnalt leida ühine eesmärk.

„Kui koostööd mitte ainult tegevuse baasile panna, vaid, et sellel asjal on mõte sees ja, et miks me seda teeme või kelle jaoks me seda teeme. Kui nende küsimuste peale rohkem mõelda, siis ei ole seal seda lisade kohta nii palju.“ (Õ1)

Koostöö tegemiseks on vajalik, et igapäevased tegevused oleksid hästi organiseeritud ja varakult paika pandud. Tänu sellele on võimalik kõigil osapooltel oma aega planeerida ja koostööga arvestada. Seejuures on oluline, et kõik osapooled saaksid olla ühes infoväljas. Käiakse välja plaan, et kohaliku omavalitsuse tasandil tuleks aasta alguses suuremad ühistegevused kokku leppida nii, et kõik osapooled arvestavad nende aegade ja tegevustega. Omavalitsustöötaja kirjeldab ideaalse lahenduse varianti:

„Idealis on see, et me iga kuu istume kõik osapooled maha, õpetajad sealjuures, vaatame kontrolltööde graafikut, eksamite graafikut, turniiride graafikuid, esinemisgraafikuid. Aga ma ei kujuta ette, kuidas see realselt toimiks.“ (L2)

Diskussioonide käigus jõuti lahenduseni, et vajadus on ühise valdkondadeülese kalendri järele, kuhu on võimalik aasta tähtsamad sündmused kirja panna. Erinevaid kalendri variante on olemas praegugi, kuid need ei sünni koos luues.

„Selline ühine kalender – meil on sellest varem ka juttu olnud. See ei ole avalik kultuurikalender, vaid asutusepõhine, kus kõik saavad oma asjad sisse panna ja siis ei jookseks asjad üksteisele selga. Seda meil ei ole siiamaani. Spordikool, muusikakool, noortemaja asjad.“ (K3)

Praegu kasutusel olevad kalendrid ei teki ühise arutelu käigus, vaid kõik osapooled saavad kalendrisse oma informatsiooni sisestada. Kui sisestamisel ilmneb, et mõni tegevus on samale ajale langenud, ei ole enam midagi parata. Selle mure lahenduseks pakub noorsootöötaja välja, et tuleb paika panna suuremad sündmused nii, et kõik osapooled arvestavad sellega, samas on valmis

mõnest enda tegevusest sellevõrra loobuma. See nõuab osapoolte valmisolekut teha kompromisse ning näha suuremat tervikut koostöö ja õpilase perspektiivist.

Koondasin siiani selgunud hetkeolukorra probleemid ning tulevikus koostöö tegemise võimalused visuaaliks (Tabel 2) ning presenteerin neid osaliselt SWOT-analüüsi meetodil (Andrews, 1987), mida tuntakse ka olukorra analüüsina. Tabelist on võimalik näha koostööd hetkel toetavaid ja kahjustavaid tegureid.

Tabel 2. Valdkondadeülese koostöö kaardistus

TOETAVAD TEGURID	KAHJUSTAVAD TEGURID
<p>TUGEVUSED</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Osapoolte vahel esineb erinevates vormingutes valdkondadeülest koostööd ● Koostöö aitab lahendada üliaktiivse noorega kaasnevaid muresid ● Usalduse väärtustamine koostöös ● Aastate jooksul on koolid muutunud koostöö suhtes vastuvõtlikumaks 	<p>NÕRKUSED</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Koostöö on enamasti projektipõhine ● Piirkondlikult esineb erinevusi ● Eesmärgistamist ja strateegilist tegutsemist on liiga vähe ● Vähene teadlikkus üksteise töö kohta ● Koostöö planeerimine toob kaasa lisatöö ● Valdkonnad asetsevad ebavõrdsetel positsioonidel ja sellesse suhtutakse erinevalt ● Koostööd võiks olla rohkem
<p>VÕIMALUSED</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vastastikune õppimine ● Üksteise töö väärtustamine ● Ühised eesmärgid seatakse varakult ● Eesmärkide täitmiseks tehakse kokkulepped piisavalt varakult ● Toetavad regulatsioonid 	<p>OHUD</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Koostöö tegemine sõltub kogukonnas töötavatest inimestest, nende initsiatiivist ja võrgustikust ● Osapooled on juba praegu ülekoormatud ● Töötatakse erinevatel aegadel ja hooaegadel ● Mõnes piirkonnas kaasneb haridusreformiga ebakindel tulevik ● Konkureeriv ja kapitalistlik ühiskond

Olen toonud välja tugevused ja võimalused ning nõrkused ja ohud, mis praegu valdkondadeülese koostöös fookusgrupi-intervjuus osalenute arvates esinevad. Kaardistusest on näha, et tugevusi ja võimalusi on mõnevõrra vähem kui nõrkusi ja ohte.

4.3 Tähenduslikud sarnasused ja erinevused koostöö tegemisel

Järgnev alapeatükk kirjeldab lähtuvalt magistritöö stiimul ülesande (Lisa 2) arutelust osapoolte sarnasused ja erinevad arusaamad koostöö tegemisest valdkondadeülesele. Esimene stiimul ülesanne paiknes fookusgrupi-intervjuu teises pooles, küll aga töid osalejad juba intervjuu esimeses pooles esile üliaktiivse noorega esilekerkivaid probleeme ja vajadusi. Seega võib hinnata, et valitud stiimul ülesanne puudutas osapooli ning fookusteema ja sellega kaasnevad mured on koostöö kontekstis adekvaatsed.

Osapoolte jaoks on stiimul ülesande juhtum tõetruu ning selliste õpilastega on kõik oma töökarjääri jooksul kokku puutunud. On neid, kelle arvates sellise noore tegutsemisviis on tavapärase ja selles ei ole vaja midagi muuta kui ka neid, kelle hinnangul peaks keegi noore igapäevaellu sekkuma.

„Kes teeb, see jõuab. Tavaliselt lapsed on nii, et need kes teevad, need teevad palju.“ (Õ1)

„Ma mõtlesin, et see, kes läbi põleb, hakkab siin juba läbi põlema. See kes jõuab, tõmbabki lõpuni ja selliseid lapsi on meil küll, need teevad lõpuni.“ (K3)

Koostöö tegemisel mõistetakse sarnaselt, et esmajärjekorras võiksid koostööd omavahel hakata tegema kohaliku omavalitsuse hallatavad asutused. Hiljem saab erasektori organisatsioonid selles koostöö juurde liita.

„Lõpuni välja ei saa kõikide aega klapitada. Kui ma toon näiteks selle suve turniiri, mis teises Eesti otsas toimub, siis see peaks kõikide omavalitsustega kokku rääkima, et ega teil mingit üritust samal ajal ei ole...“ (J1)

Teise sarnasusena nähakse kollektiivselt ja teadlikku hooaja planeerimist nii, et kevadele ei satuks liialt tihedat ja ülejätkavat perioodi. Haridusspetsialisti sõnul just sel põhjusel tulevad ka põhikooli eksamid nüüd varem, et õppeaasta koormust hajutada.

Koostöö tegemisel nähakse erinevalt seda, kuidas informatsioon peaks võrgustiku vahel liikuma. Suuremate omavalitsuste hinnangul ei ole võimalik kõigil osapooltel omavahel suhelda ja kõiki aegu klapitada.

„Kui see oleks väiksem kogukond, kui meie omavalitsus, siis saaks kõik osapooled omavahel suhelda. [...] Suuremas kogukonnas, kus on väga palju eri osapooli, on see keerulisem, meil on siin sadu noori. [...] Ideaalses maailmas võiks ju muidugi nii olla, aga ma ei kujuta ette, et kuidas nii saaks suures omavalitsuses kõik kommunikeerima.“ (L2)

Tuuakse välja, et väiksemates kogukondades on aegade klapitamine ning koostöö tegemine kergem, inimesi on vähem, kõik tunnevad üksteist ning seega saavad erinevad osapooled lihtsalt koostööd teha.

Erinevus kangastub ka arusaamas, millised huvihariduse ja noorsootöö valdkonna tegevused on rohkem ja millised vähem tähtsamad. Osa arusaamade järgi kaasneb rohkem vastutust kollektiivsetes valdkondades (meeskonnasport, kollektiivsed tegevused). Üks õpetaja toob välja:

„Rahvatants ja võrkpall – need on ju meeskonnatööd, sealt ei saagi ära jääda.“ (K1)

Teisalt on arusaamu, mille kohaselt võib laps vabalt valida, millised huvialad on just talle olulised ning juhendajad peaksid omavahel tegema koostööd ja leidma viise, kuidas laps saaks kõigest osa.

„Lapsed tihti ütlevad, et võrkpallitrenn on püha ja seda ma ei saa katki jätta. Siin võiks nüüd olla koostöö nende täiskasvanute vahel, kus huviringis laps käib. Eeldatavasti ta on tubli, laps ongi andekas siin-seal ja me keegi ei taha andekat last ära lasta. Aga et see laps ellu jääks on seda koostööd vaja.“ (K2)

Koostöö perspektiivis loob selline arusaamade erinevus võrgustikuliikmetest ebavõrdse välja, kus huvitegevustel on kindel hierarhia, mis võib oleneda treenerist ja tegevusalast (kollektiivne vs individuaalne). Seeläbi tekib noorsootöö ja huvihariduse valdkondades ebakindlus. Ebavõrdne pinnas on koostöö alustamiseks keeruline alge.

Sarnaselt mõistetakse, et koostöö tegemiseks peab olema kindel ja kokkulepitud struktuur või süsteem, vastasel juhul ei ole nende hinnangul koostöö järjepidev. Lisaks tuleb koostööks vajalikku süsteemi luues kohe arvestada osapoolte ja piirkondade eripäradega.

Erinevalt nähakse, kes koostööd alustama peaks. Mõne osapoole hinnangul peaks koostööd alustama ja vedama kohaliku omavalitsuse töötaja. Teiste arvates peaks sellist koostööd alustama individuaalsetest vestlustest, millega pannakse kokku aktiivgrupp, kes protsessi vedama hakkab. Vestluste käigus ei jäänud kõlama ühte kindlat asutust või viisi, kuidas sellised valdkondadeülesed koostööd peaksid sündima.

4.4 Osapoolte hinnangud suhtlusplatvormidele

Koostöö alustamiseks, läbiviimiseks ja töös hoidmiseks kasutavad võrgustikud erinevaid suhtlusplatvorme. Seejuures saab kohase platvormi valik toetada koostööprotsessi eesmärke. Valdkonnad töötavad igapäevaselt varieeruvates keskkondades, järgnev peatükk annab ülevaate,

milliseid platvorme hariduse ja noorsootöö valdkonnas töötavad spetsialistid eelistavad kasutada valdkondadeülese koostöö organiseerimisel. Toon välja ka platvormide kasutamist toetavad ja raskendavad tegurid (Tabel 3).

4.4.1 Arenduskoosolek

Valdavalt peetakse oluliseks valdkondadeüleseid arenduskoosolekuid, kus vastavalt eesmärgile ja vajadusele tulevad erinevate valdkondade spetsialistid kokku ning arutavad üheskoos, kuidas noori toetavalt töötada. Lisaks nähakse, et sellised kohtumised on hea alus ka muuks koostööks, mille eesmärk ei pea olema ainult noorte toetamine.

Sellisel juhul nähakse murena keerukust ühise aja leidmisel, kuigi ollakse veendunud, et selline koostööformaad annab igapäevatööle palju juurde.

„Ise oleme kõik nii ülekoormatud ja teeme sadat mõnusat asja, aga tegelikult need kokkusaamised annavad nii palju ühist energiat või ühiseid mõtteid ja infovahetus, need annavad palju juurde ikkagi.“ (L1)

Selle formaadi peamise väärtusena nähakse inimeste kokkusaamist, mis loob võimaluse omavahel tutvumiseks, suhtlemiseks ning potentsiaalsete kommunikatsiooni probleemide ennetamiseks. Samuti peetakse väärtuseks informatsiooni kiiret vahetamist.

Kõige potentsiaalsemaks peetakse, kui sellised koosolekud toimuksid korra kvartalis, mis on osapoolte hinnangul leitav aeg. Eelistatult võiks koosolek aset leida kindlasti aasta viimasel kvartalis, et uue aasta plaanidele otsa vaadata.

4.4.2 Veebikoosolek info vahetuseks

Veebikoosolekute suhtes ollakse eriarvamusel. On neid, kes usuvad, et kiireks infovahetuseks on see formaat asjalik, hoiab kokku aega ja energiat. Kuid on ka neid, kelle hinnangul jääb veebikoosolekult midagi puudu.

Kõige enam tuntakse veebikoosolekute puhul puudust inimlikust kontaktist ja emotsioonide tundmisest. Lisaks märgitakse, et pärast veebikoosoleku lõppu ei ole võimalik jätkata lisajutuga, mis mõnikord on koosolekute puhul kõige väärtuslikum aeg. Üldkokkuvõttes eelistatakse kohtumisi näost-näkku või suhtlust meili teel.

Tabel 3. Erinevate suhtlusplatvormide kasutamist toetavad ja raskendavad tegurid

SUHTLUS-PLATVORM	TOETAVAD TEGURI	RASKENDAVID TEGURID
Arenduskoosolek	<ul style="list-style-type: none"> • annab juurde ühiseid mõtteid ja tegutsemiseks energiat • inimesed saavad tulla kokku, tutvuda, suhelda ning ennetada kommunikatsiooni muresid • informatsioon liigub kiiresti 	<ul style="list-style-type: none"> • ühise aja leidmine on keeruline
Veebikoosolek info vahetuseks	<ul style="list-style-type: none"> • informatsioon liigub kiiresti • hoiab kokku aega ja energiat 	<ul style="list-style-type: none"> • platvormi kasutamise suhtes ollakse eriarvamusel • puudu jääb inimlik kontakt ja emotsioonid • peale koosolekut ei ole võimalik osalejatega lisaks rääkida
Meilide saatmine	<ul style="list-style-type: none"> • hea viis informatsiooni jagamiseks • sobib käimasolevate koostööde vedamiseks • sobilik kokkulepete kinnitamiseks ja meeldetuletamiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • koostööd ei ole võimalik algatada läbi meili • ei tööta ühepoolseks informatsiooni jagamiseks
Individaalsed vestlused	<ul style="list-style-type: none"> • aitab luua otsesuhteid ja -kontakte • aitab seada ühiseid eesmärke ja kokkuleppeid • aitab õppida kogukonnaliikmeid paremini tundma 	
Sotsiaalmeedia kinnine grupp	<ul style="list-style-type: none"> • aitab kogukonda kasvatada • informatsioon liigub kiiresti 	<ul style="list-style-type: none"> • kõigil pole sotsiaalmeediakanaleid • teavitused ei pruugi jõuda kohale • gruppidesse jõuab mittevajalik info • postitused on passiivsed • arhiivist on infot keeruline leida • info jääb uudisvoogu kinni • üldhariduskooli töötajad kasutavad Stuudiumi või E-Kooli

4.4.3 Meilide saatmine

Spetsialistide hinnangul aitavad meililistid informatsiooni jagada, kuid koostööd läbi nende algatada ei saa. Valdav arvamus on, et meililistid ei toimi lihtsalt ühepoolseks informeerimiseks. Need toimivad juhul, kui koostöö juba käib ning liikmetele on vaja konkreetset informatsiooni jagada.

„See list võiks olla kui on varasemalt kokkulepitud info, mis konkreetset läheb listi.“ (N1)

Seda formaati peetakse oluliseks juba käimasoleva koostöö vedamiseks. Tänu meilidele saab edastada tähtsaid kuupäevi ja kellaaegsid nii, et informatsioon oleks lihtsalt leitav ja jääks alles.

Üldiselt läbi meililisti saadetavat ühepoolset infot ei peeta vajalikuks. Pigem eelistatakse meile kasutada juba käimasolevate projektide vedamisel, kus mõlemad osapooled suhtlevad meili vahendusel.

4.4.4 Individuaalsed vestlused

Individuaalseid vestlusi peeti üksmeelselt kõige paremaks koostöö algatamise formaadiks. Intervjuueeritavate hinnangul aitavad otsekontaktid luua inimestega suhteid ning tänu sellele on kergem ka koostööd algatada.

„Ma olen selliseid asju iseenda algatusel teinud ja see on väga hästi toiminud. Näiteks ühe kooli näide: aastaid on kooli ja noortekeskuse vahel lahkkelid olnud. Uue KT-ga istusime maha, rääkisime läbi ja tänaseks on täiesti teine olukord. See on leevendanud töötajate stressi, parandanud koostöösuhteid. Tekkinud on mingid uued algatused, täna õpetajad võtavad meid noortekeskusena lahkelt klassijuhatajatundi ja nemad tulevad meie juurde. See formaat toimib täielikult.“ (N1)

Tuuakse välja, et nii probleemide lahendamiseks kui uute koostööde algatamiseks on see formaat kõige õigem. Üks-ühele vestlused, mille käigus jõutakse ühiste eesmärkide ja kokkulepeteni, mille pealt on võimalik koostööd edasi teha, on olulised. Lisaks aitab see formaat kogukonnas üksteist paremini tundma õppida.

Soovitatakse individuaalseid vestlusi kirjalikult fikseerida, et hiljem oleks osapooltel meeles, millest vesteldi ja milline on osapoolte vastutus.

„Kõigepealt räägid ära, arutad telefoni teel läbi ja saadad meilile kinnituse.“ (N3)

Kõik vestlejad olid üksmeelselt nõus, et selline töö tegemise korraldus koostöö algatamiseks ja ühiste eesmärkide seadmiseks on ainuõige.

4.4.5 Sotsiaalmeedia kinnine grupp

Sotsiaalmeedia kinnise grupi kasutamise puhul ollakse skeptilised. Märgitakse mitmeid probleeme, mis sellised grupid endaga kaasa toovad, näiteks: mitte kõigil pole sotsiaalmeediakanalit, teavitused ei jõua kohale, osa infost jääb saamata, gruppe reostatakse

mittevajaliku infoga, postitused on passiivsed, arhiivist on raske leida vajalikku infot, uudistevoogu kipub info kinni jääma.

„Ei ole hea, seal kaovad uudistevoogu asjad ära.[...] Me olemegi pannud sinna selliseid asju – midagi toredat, muusikapala või kunstiteose. Kui keegi jääb sellest ilma, siis kahju küll aga pole ju hullu.“ (M2)

Positiivse poole pealt tõstetakse esile, et selline sotsiaalmeedia grupp aitab kogukonda ühendada ning sinna saab jagada infot, mis ei mõjuta otseselt kellegi tegevusi, kuid on siiski oluline. Lisaks näitavad kogemused, et sellised grupid peavad olema väga selgelt eesmärgistatud ning kõik grupi liikmed peavad omama ühist arusaama eesmärkidest.

„Mitte nii, et räägin seal oma lastest ja koertest ja jumal teab millest, siis ei ole sellel asjal pointi ja see on loba grupp, milleks ta ei ole mõeldud. Muidu ta toimib, sest et sotsiaalmeedia on kõige kiirem viis, näed kohe kui keegi kirjutab ja saad vastata.“ (Õ1)

Üldhariduskooli töötajad toovad välja, et nemad sotsiaalmeediat suhtluskanalina tööl ei kasuta, selleks on neil muud platvormid nagu eKool, Stuudium. Seega tasuks nendega suhelda meili või muu infokanali teel.

„Meie ei suhtlegi Facebooki kaudu, ametlikud kanalid on Stuudium, eKool ja muud. Seal täiskasvanud suhtlevad omavahel. Ja siis on kokkuleppeliselt, mis platvormi me kasutame või kuidas kõigile sobib.“ (Õ1)

Üldiselt ollakse seda meelt, et kui sotsiaalmeedia gruppi rakendada eesmärgipäraselt nii, et kõik osapooled on sellega rahul, siis see aitab kiiresti informatsiooni jagada. Samas on osapooled ühel meelel, et koostööd alustada sotsiaalmeedia grupp ei aita, selleks tuleb luua otsekontakt, mille juures saab sotsiaalmeedia olla abistavaks vahendiks edasises töös.

5. JÄRELDUSED, DISKUSSIOON JA SOOVITUSED

Magistritöö eesmärk oli uurida, kuidas hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialistid mõtestavad tänast valdkondadevahelist koostööd ning kuidas on võimalik rakendada koosloome praktikaid valdkondadeüleseks koostööks Eesti üldhariduskooli kolmandas kooliastmes. Uurimise keskmeks oli üliaktiivse noore tugivõrgustik ning enamlevinud suhtlusplatvormide kasutamine. Selles peatükis esitan esmalt uuringutulemuste põhjal tehtud järeldused ja arutlen uurimisküsimuste üle. Kasutan fookusgrupi intervjuudest saadud tulemusi, mida võrdlen töö teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtadega. Oluline on välja tuua, et valim koosnes 18 osalejast, seega ei ole järeldused põhjapanevad. Peatüki lõpus toon välja meetodi kriitika, võimalused edasisteks uuringuteks ja praktilised soovitused valdkondadeüleseks koostööks.

Milline on hetkeolukord ja probleemid haridus-, noorsootöö-, huvihariduse ja huvitegevuse spetsialistide arvates üldhariduse koostöös noorsootöö ning huvihariduse ja -tegevusega?

Nii, nagu varasemalt Eestis tehtud lõputöödest (Kõvask, 2018; Killomets, 2013), selgus ka fookusgrupi-intervjuudest, et koostöö vajadus on suur, läbiviimine valdkondadeülele võiks olla parem ning praegusel ajal on koostöö enamasti projektipõhine. Erinevates piirkondades on olemas üldhariduskooli, noorsootöö ja huvihariduse ning -tegevuse vahel võrgustikke, koostöökodasid, ainesektsioone ja muid koostöövorminguid, kuid osapoolte hinnangul võiks seda olla rohkem ning piirkondade vahel esineb märkimisväärsed erinevusi. Peale selle ilmnes fookusgrupi tulemuste kohaselt valdkondadeülese koostöö tegemisel hulganisti probleeme.

Fundamentaalse muredena toodi välja liiga vähest tegutsemise eesmärgistamist ning lisatöö tekkimist kõigile osapooltele. Koostöö peab selle toimimiseks olema tugevalt eesmärgistatud nii, et kõik seda ühtemoodi mõistaksid (Bedwell, jt, 2012: 138). Veel enam, koosloomel on potentsiaal tuua eri valdkondade inimesed, organisatsioonid ja eksperdid kokku, et jagada teadmisi, kogemusi ja ressursse, et leida uusi lahendusi (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021; Rill & Hämäläinen, 2018), kuid seda vaid siis, kui loomeprotsess on eesmärgistatud ja vastavalt disainitud (Rill & Hämäläinen, 2018). Praegu toimub valdkondadevaheline koostöö sageli ilma selgete ja läbimõeldud eesmärkideta, mis võib kõigile osapooltele lisatööd tekitada. Kui koostöö algab ühiste eesmärkide planeerimise ja läbimõeldud osapoolte kaasamisega, on võimalik saavutada suurem efektiivsus.

Paratamatu murena nähti fookusgrupi-intervjuude käigus erinevaid töögraafikuid ja hooaegasid, mille tulemusel on ühise tööaja leidmine raskendatud. Samuti selgus, et osapooled, eriti õpetajad on tugevalt ülekoormatud ning sellega seoses puudub neil aeg, millal koostöö protsessi eesmärgistada ja läbi viia. Seda kinnitab ka 2016. aastal tehtud „Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuring“, mille kohaselt õpetajatel pole aega, et koostööprotsessi ette võtta (HTM, 2016). Rühmad, kus liikmetel on mitmekesised ekspertteadmised, on edukamad kui need rühmad, kus selliseid mitmekesiseid omadusi meeskonnaliikmetel pole (Wittenbaum jt, 2004). Seega on oluline, et valdkondadeülesesse koostöösse oleks kaasatud võimalikult palju erinevate valdkondade spetsialiste ja eksperte. Kui ajapuudus ei võimalda seda teha, siis ei ole võimalik planeerida ühiseid eesmärke, mis on probleemide lahendamiseks hädavajalik (Edmondson & Harvey, 2018). Kui osapooled ei ole valmis kokku leppima ühiseid aegu koostöö planeerimiseks ning elluviimiseks, siis ei toimu koostöö läbimõeldult ning kasu erinevatele osapooltele on juhuslikum.

Fookusgrupi-intervjuude käigus selgus, et praegusel ajahetkel mõjutab koostööd Eestis mõnel pool toimuv haridusreform ja sellega seonduv ebakindel tulevik. Sellise keskkonna pinnalt on keeruline luua koostööd, kuna üks põhilisi koostöötamise tunnuseid on usaldusliku ümbruse loomine, mis hõlmab endas avatud läbirääkimisi, varasemaid suhteid ja osapoolte võimekust (Kandanaarachchi jt, 2022). Kui haridusmaastikul töötavate inimeste jaoks tekitab haridusreform ebakindlust tuleviku suhtes, siis keskenduvad nad igapäevaselt pigem tööalaselt baasvajaduste rahuldamisele ehk õpetajate puhul ainetundide õpetamisele. Fookusgrupi-intervjuust selgus, et väikestes kogukondades on õpetaja nii lapsevanema kui koolitöötaja rollis, mis omakorda tähendab, et täiskasvanute primaarne ja sekundaarne võrgustik (Klefbeck & Ogden, 2001) seguneb, mis toob kaasa kompleksust koostöö algatamisel. Samuti võivad poliitikud olla nii lapsevanema kui koolipidaja rollis. Sellised läbipõimunud suhted võivad saada haridusreformi tõttu mõjutatud olenevalt konkreetsetest juhtumitest ja kogukondadest. Küll aga on kogukonnad ja arusaamad erinevad ning kõigis reformi läbivates piirkondades ei pruugi mõju avalduda.

Milliseid võimalusi osapooled teadvustavad seoses hariduse ja noorsootöö koostööga?

Fookusgrupi-intervjuudest selgus, et koolid on muutunud vastusvõtlikumaks ja praegu valmistatakse uue riikliku õppekava tulekuks, mis annab võimaluse muutuste elluviimiseks. Ka haridusvaldkonna viimase 30 aasta arengud viitavad uuendustele keskendumisele ja kiirele kohanemisele (Apple, 2006; Lindblad & Goodson, 2011). Ka Eestis valdav nüüdisaegne õpikäsitus ootab lähenemist noorele kui tervikule (HTM jt, 2017). Küll aga sõltub koostöö sündimine meeskonna isiklikest suhetest, mis on protsessi arengu käigus dünaamilised ning võivad kas

toetada või takistada meeskonna sooritust (Edmondson & Harvey, 2018). Seega ei pruugi viimastel aastatel toimunud muutused tuua sisse drastilisi arenguid koostöö tegemise protsessis, kuna muutused sõltuvad tugevalt osapoolte varasematest usaldusväärsetest suhetest (Imperial jt, 2016). Seega ainuüksi tegur, et üldhariduskoolid on muutunud uuendustele vastuvõtlikumaks ei anna veel alust arvata, et koostöiseid tegevusi tulevikus enam tuleb.

Fookusgrupi-intervjuus rõhutatakse koostöö vajadust. Ehrlichmani (2021) hinnangul mängib osalejate valmisolek koostöö sündimiseks olulist võtmerolli. See hõlmab mitte ainult organisatsioonide ja asutuste valmisolekut, vaid ka individuaalset valmisolekut, vastastikust mõistmist ja usaldust (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Imperial jt (2018) toonitavad, et partnerite valikul on oluline keskenduda mitte ainult nende arvule, vaid eelkõige nende kvaliteedile ja panusele. Seega on oluline mõelda läbi, millised osapooli kaasata ning milline on osalejate valmisolek protsessi panustamiseks. See, et fookusgrupi-intervjuust selgus koostöö vajalikkus, ei tähenda veel osalejate valmisolekut protsessi panustada.

Nii koostöö kui koosloome üheks oluliseks komponendiks on võrdne partnerlus (Cottam & Leadbeater, 2004; Steen jt, 2011). Fookusgrupi-intervjuudest kerkis esile, et osapooled ei paikne võrdväärsetel positsioonidel ning osapooled annavad erinevaid hinnanguid huvihariduses ja noorsootöös toimuvatele tegevustele. See tõsiasi ilmnes ka magistr töö empiirilise-teoreetilises käsitluses, et üldhariduskool ei väärtusta piisavalt noorsootöös pakutavaid võimalusi (Allaste jt, 2017: 82). Üheks koosloome eeltingimuseks on just võrdväärne partnerlus ja seda nii protsessi arengu kui mõju mõttes (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Koosloome vajab teadlikkust osapoolte erinevatest kultuurilistest taustadest, etnilisest, ideoloogilisest, organisatsioonilisest väärtustest (Rill & Hämäläinen, 2018). Üldhariduskool on kasvatus ja hariduse kese ning ülejäänud valdkonnad saavad omalt poolt pakkuda sellele lisaväärtust ja tuge. Seega oleneb väga tugevalt, milline on üldhariduskooli organisatsioonikultuur, sealjuures nende põhieesmärk ja tegevusvaldkond, ajalugu, disaini küpsus, struktuur, võimuhierarhia ja kultuur ning osalejate vastutusvaldkonnad, oskused ja huvid (Pirinen jt, 2016), kuna sellest oleneb, kui vastuvõtlik on üks üldhariduskool koostöö tegemisele teiste valdkondadega. Võrreldes üldharidusega, raskendab noorsootöö paindlikkus ja formaalsuse puudumine selle väärtustamist ja laiemale üldsusele mõistetavaks tegemist (Dibou, & Rannala, 2019: 50). Huvikoolidel on oma õppekavad ja väljakoolitatud õpetajad (Huvikooli seadus, 2006), kes saaksid teha üldhariduskooliga koostööd, kuid intervjuu tulemuste põhjal nad tunnevad, et neid ei võeta võrdväärse partnerina ja koostöö ei ole vastastikune. Ebaühtlasel tasandil koostöö alustamine on koosloome vaatenurgast riskantne,

sest see raskendab ühiste eesmärkide seadmist ja arvestamist eri valdkondades töötavate osapoolte vajadustega (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021).

Koosloome rakendamiseks on vajalik liikuda mööda mõjuahelat, mille üheks etapiks on osapoolte enesekindlus ja tõhusus, mis omakorda viib suurema usalduseni (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021). Valdkondades on keeruline luua enesekindlust ja tõhusust kui partnerid ei asu võrdväärsel positsioonidel, kuna seeläbi ei teki koosloomelist keskkonda, kus treenerid, huviringide juhid ja huviõpetajad tunneksid, et nende ekspertteadmistega arvestatakse. See omakorda killustab partnerite vahelist usaldust, mis on samuti üks koosloome põhilisi eeltingimusi (*Ibid.*). Samuti raskendab ebavõrdsetel positsioonidel olemine koos õppimist ja uute ideede katsetamist. Sellise võrdväärsuse loomiseks peavad erinevad valdkonnad aktsepteerima ja tunnustama erinevaid organisatsioonikultuure ning valdkondade toimimismehhanisme.

Fookusgrupi-intervjuudest selgus, et osalejad peavad võrgustikus usalduslike suhete loomist oluliseks. Samuti ilmnes, et mida kauem inimesed valdkonnas töötavad, seda lihtsam on neil tulevikus koostööd teha. Usalduslikke suhteid saab läbi koosloome protsessi ka kasvatada (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021:117), seega võib protsessi käigus tekkida veel suurem osapoolte vaheline usaldus, mis loob aluse edaspidistele koostöödele. Kuid koosloome vaatenurgast oleks eelnevalt siiski tarvilik kõrvaldada valdkondade ebavõrdse positsiooni risk.

Eelnevalt mainisin, et fookusgrupi-intervjuudest kerkis esile murekoht erinevatel aegadel ja hooaegadel töötamisest. Selle lahenduseks pakkusid osapooled välja, et tegevusi tuleks varakult planeerida ja paika panna. Käidi välja valdkondadeülese kalendri tegemine omavalitsuse tasandil. Kalender saab olla üks tehnoloogiline tööriist (Oyarzun jt, 2020) koostöö tegemiseks, sarnaselt teistele suhtlusplatvormidele nagu koosolek või kiri. Kuid nii koostöö kui koosloome vaatenurgast ei lahenda ainuüksi kalendri kasutuselevõtt sisulist koostöö probleemi. Sisulisele probleemile oleks võimalik läheneda mõne koostöö strateegiaga nagu näiteks koosloomelise protsessiga, mille käigus oleks võimalik leida probleemidele alternatiivseid lahendusi, mille elluviimine võib hõlmata ka kalendri kasutamist.

Kuidas viia valdkondades läbi koosloome protsessi ning millised probleemid ja võimalused sellega kaasnevad?

Fookusgrupi-intervjuudest ilmnemid sarnasused, et valdkondadeülest koostööd peaks alustama kõigepealt kohaliku omavalitsuse hallatavad asutused ning hiljem tuleks liita erasektoris tegutsejad. Seda kinnitab ka koosloome teooria, mille järgi on kriitiline tuvastada sobivad inimesed, kaasata nad sobivatesse etappidesse ning anda neile projektis sobivad rollid (Steen jt,

2011), ka vastutuse võtmine ja jagamine on oluline eeltingimus, kuna see tagab, et kõik osapooled hoolitsevad võrdselt projekti edenemise ja arengu eest (Ehrlichman, 2021). Omavalitsusevahelise koostöö vajalikkust kinnitab ka uurimus „Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis“, mis viitab, et üheks hariduse ja noorsootöö vaheliseks levinumaks koostöö algatamise viisiks on kohaliku omavalitsuse algatus ja toetus sellele (ICF, jt, 2022). Kuna üldiselt on nii haridusasutused kui noorsootöö asutused kohaliku omavalitsuse hallata (Eesti Vabariigi Haridusseadus, 1992; Noorsootöö seadus, 2010), siis on see loogiline lahenduskäik, et kohaliku omavalitsuse asutused leiavad omavahel esimesena viisi, kuidas valdkondadeülevalt koostööd teha. Fookusgrupi-intervjuudes jäädi lahkarvamusele selles, kas koostööd peaks tingimata alustama kohaliku omavalitsuse töötaja või mõni muu võrgustiku liige. Arvestades, et koosloome perspektiivist on sobivate meetodite ja tööviiside valik, pädevus (Dutu & Diaconu, 2017) ja piisava aja panustamine (Steen jt, 2011) olulise tähtsusega. Tuleb arvestada, et protsessi eestvedamine on ajamahukas ning vajab ekspertset eestvedajat, kes suudaks olukorraga kiiresti kohaneda ja oleks piisavalt paindlik (Rill & Hämäläinen, 2018). Seega nii koostöö algatamine kui ka koosloome protsessi käivitamise sidumine ühe kindla ametikohaga omavalitsuses ei tundu potentsiaalse lahendusena. Kindel ametikoht võib luua võimalused, et koostöö, sh koosloome protsess saaks sündida, kuid protsessi läbiviimist ei saa eeldada ametikohal töötavalt inimeselt.

Koosloome annaks võimaluse välja töötada viisid ja meetodid, kuidas üleüldiselt üliaktiivseid noori nende teel toetada või kuidas teha formaal- ja mitteformaalhariduse vahelist koostööd, mis aitaks probleeme lahendada. Magistratöö fookusteemast lähtuvalt ei saa selliseks ühisprobleemiks olla üks aktiivne laps, vaid pigem laiem teemakäsitlus.

Fookusgrupi-intervjuudes selgus, et osapooled ootavad koostööle kindlat struktuuri, mida koosloome saab mingil määral oma praktikatega pakkuda, kuid mitte lõputult. Arvestades, et vajalikud muutused, mida läbi koosloome taotletakse on unikaalsed, siis üheks protsessis suurimaks väljakutseks osutub osapoolte võime vajadusi adekvaatselt ja individuaalselt hinnata ja rahuldada. See viitab paindlikumatele ja diferentseeritumatele lähenemiste vajadusele. Nagu selgub koosloome teooriast, siis selle kontekst ja väljakutse nõuab erinevat tüüpi meeskonda, mõnikord selgelt määratletud rollidega ja teinekord tahtliku ebamäärasusega (Rill & Hämäläinen, 2018), sest koosloome võimaldab luua koostööprotsessi vastavalt osapoolte vajadustele (Pirinen jt, 2016). Läbi selle on võimalik tugevdada võrgustiku suhteid ja ühist tõhusust (Ehrlichman, 2021). Kindlalt struktureeritud protsessidega kaasnevad piirid, mis ilmnevad suure tõenäosusega alles töö käigus. Seega tekivad küsimused, kes peab võtma vastutuse, et sellised struktuurid välja töötada ning kes hakkab neid struktuure jälgima ning protsessis arendama. Arvestades, et

koosloome eeldab üheskoos loomist, siis väga kindlalt ette paigutatud struktuurid pärsivad selle protsessi loomupära. Tõin koosloome teoorias välja Anelli, Sørenseni ja Torfingi (2021) generatiivse institutsiooni idee, mille järgi institutsioonid ei ole staatiliselt struktureeritud või reeglite süsteemidega, vaid raamistikud, mis toovad kokku suhtlusi, vahendid ja protsesse, et toetada koosloomist. Selline lähenemine võimaldab näha institutsioonide, nagu näiteks üldhariduskoolide, koostööd teistega mitte niivõrd staatiliselt, ning ei eelda, et koostöö peaks olema loodud kindla protokolliga või protsessi alusel, vaid vastupidi, jätab sisse loovuse ning avatuse. Teiseks, inimeste igapäevastel tegevusel ning ajal ja muudel ressurssidel on piirid, koostööle kindla struktuuri loomise soov on teoreetiliselt mõistetav, kuid praktikas lisab struktuuride loomis- ja ühtlustamissoov protsessidele liigset keerukust.

Peamiseks ohukohaks koosloome protsessi alustamisel noorsootöö ja hariduse vahel on omavaheline ebavõrdne positsioon ning lisatöö tekkimine kõigile osapooltele. Ebavõrdsete positsioonide muret saab läbi koosloome tegevuste keerata hoopis protsessi võimaluseks. Tulemustest selgus, et haridusasutuse töötajad ei võta teisi partnereid võrdväärselt, samas selgus fookusgrupi-intervjuudest, et haridusvaldkonna inimesed ei ole piisavalt teadlikud noorsootöö valdkonna võimalustest, seega oleks koosloome protsessiga võimalus tekitada väli, kus õpitakse vastastikku (Ansell, Sørensen & Torfing, 2021), mis omakorda annab võimaluse üksteise paremaks mõistmiseks. Koosloome protsessiga kaasneb paratamatult lisatöö, see on tegur, millega tuleb protsessi planeerides arvestada.

Protsessi struktuuri vajadust tuleks vaadata iga juhtumi puhul eraldiseisvalt ning leida sobivas keskkonnas parimad võimalikud lahendused, et säilitada kogukondade ja võrgustike kompleksus, ning seejuures pakkuda lisatuge. Kui võtta arvesse eelpool väljatoodut, siis potentsiaalselt oleks võimalik luua koosloome vaheala, 1) milles praegune muutuste keskkond võiks olla sobiv koosloome protsessi algatamiseks, kui maandada lisatöö ja ebavõrdse positsiooni pingeid, 2) kus koostöö on osapoolte hinnangul vajalik, et täita ühiseid eesmärke ning pakkuda koosloome näol viisi koostööks, selleks tuleks tagada kollektiivselt võimendav, ajaliselt kindel ja kavandatud ruum ning 3) kus inimesed on valmis looma usaldusel põhinevat võrgustikku ja piisavalt varakult leidma ühiseid aegu, millal sellist protsessi teha. Selle kõige loomiseks on tarvis algatajat, kes oleks ise või kaasaks teadliku eestvedaja. Ning kuivõrd ei koosne võrgustikutöö üksnes individuaalsetest isikutest ja osalistest, vaid hõlmab ka nendevahelisi kontakte (Mitchell, 1969), siis on kogu protsessi kavandamisel äärmiselt oluline säilitada kogukondade kompleksus ning võimestada kohaliku tasandil olemasolevat.

5.1 Rakenduslikud soovitused

Lähtuvalt töö teooriast ja tehtud fookusgrupi-intervjuudest annan praktilisi soovitusi koostöö edaspidiseks tegemiseks hariduse ja noorsootöö valdkonna vahel. Olen pannud kokku soovitused laiemale ökosüsteemi kujundamiseks riiklikul tasandil, et tuua välja, kuidas protsessid saaksid valdkondadevahelist koostööd toetada. Teisena toon välja soovitusel kohalikul tasandil lähtuvalt osapooltest – omavalitsustöötajatele, üldhariduskoolide õpetajatele ja direktoritele, noorsootöötajatele ja huvijuhtidele ning huvikooli õpetajatele, huviringide juhendajatele. Lõpetuseks pakun enamlevinud suhtlusplatvormidele potentsiaalset kasutamiskiisi hariduse ja noorsootöö valdkonna koostöös, et tagada valdkonnas parem suhtlus kohalikul tasandil.

Soovitusel riigile laiemale ökosüsteemi kujundamiseks:

- Suunata projektiraha formaal- ja mitteformaalõppe lõimumise jaoks vajaliku koostöö algatamiseks ja läbiviimiseks kohalikul tasandil, et piirkonniti oleks võimalik välja kujundada vastavad protsessid.
- Jätkata Eesti eri piirkondade heade kogemuste ja parimate praktikate jagamist (nt NOPIK, lõimingu kogukonnad). Kuid seejuures tasub säilitada paikkondade kompleksus ning toetada erinevaid mehhanisme ja julgustada kohaliku tasandi protsesse piirkonniti.
- Pakkuda tuge kohaliku omavalitsuse töötajatele, et neil oleks piisavalt teadmisi ja oskusi koostöö algatamiseks ja protsesside juhtimiseks.
- Täiendada regulatsioone lähtuvalt üliaktiivse noorte vajadustest, sh terminoloogia selgepiiriline sõnastamine ja kasutamine. Lisaks ka terminile „õppekavaväline tegevus“ otsida sobiv alternatiiv.
- Huvihariduse ja -tegevuse rahastamispehimõtete ülevaatamine, et see ei tekitaks niivõrd konkurentsi noorte üle, vaid pigem soosiks valdkondadeülest koostööd.

Soovitusel omavalitsustöötajale valdkondadeüles koostöö toetamiseks:

- Märkake ja kaardistage omavalitsuse probleemid, millele on vaja läheneda valdkonnaülelelt.
- Kaardistage, milliseid osapooli peab probleemi lahendamiseks kaasama.
- Kaasake omavalitsuses tegutsevaid spetsialiste ja eksperte, et üheskoos välja töötada koostööstruktuur, ühe võimalusena võib proovida koosloomet.
- Töötage üheskoos välja koostöö eesmärk, mis täidab kõigi osapoolte huvisid.

- Tagage koostööprotsessi professionaalne juhtimine, vajadusel otsige tuge väliselt eksperdilt.
- Pange õppeaasta lõikes võimalikult varakult ja üheskoos osapooltega kirja omavalitsuste suuremad ja olulisemad sündmused, siis on kõigil võimalik nendega ennetavalt arvestada.

Soovitused üldhariduskooli õpetajatele ja direktoritele valdkondadeülese koostöö tegemisel:

- Määratlege koolis koostöö mõiste ning julgustage ja toetage õpetajaid, kes võtavad koostööprojekte käsile.
- Märgake ja määratlege koostöövajadus ning jagage seda potentsiaalsete osapooltega.
- Kaasake probleemi lahendamisse vajalikud koostööpartnerid ning enne koostöö algust leppige kokku viis, kuidas koostööprotsessi läbi viia, vajadusel kaasake väliseid eksperte.
- Töögraafikute koostamisel võimaldage õpetajatele aeg koostööks teiste osapooltega.
- Olge avatud teiste valdkondadega koostöö tegemiseks ning aidake teistel mõista, milline koostöö oleks ka teile töös kasulik.

Soovitused noorsootöötajatele, huviringi juhendajatele ja huvijuhtidele valdkondadeülese koostöö tegemisel:

- Mõtestage enda poolt tehtavate noorsootöö tegevuste võtmepädevused ning kõrvutage neid üldhariduskooli õpipädevustega, et paremini mõista koostöövõimalusi ja vajadusel kohendada enda tööd selle järgi.
- Pakkuge üldhariduskoolile tegevusi, mis pakuvad õpetajale õppeaine raames lisaväärtust.
- Olge valmis oma tööd ja tegevusi lahti selgitama ning noorsootöö valdkonda laiemalt teiste valdkondade esindajatele ja avalikkusele tutvustama.
- Tutvustage uusi töötajaid teistele kogukonna ja võrgustiku liikmetele, et neil oleks võimalik luua varakult tutvuseid, mille pinnal tulevikus koostööd teha.

Soovitused huvikooli õpetajatele ja direktoritele valdkondadeülese koostöö tegemisel:

- Määratlege koolis koostöö mõiste ning julgustage õpetajaid astuma koostöö protsessidesse nii koolis sees kui väljas. Andke õpetajatele teadmine, et nende ette võetavaid koostöid toetatakse.

- Koosloome protsessiga saab leida uudseid lahendusi, et tublisid huvikooli õpilasi toetada. Lahenduste leidmiseks ja tehniliste detailide täpsustamiseks leidke potentsiaalsed koostööpartnerid nii üldhariduskoolist kui mujalt valdkondadest ning algatage koosloome protsess, selle läbiviimiseks otsige tuge omaavalitsustöötajalt või väliselt eksperdilt.
- Olge teiste osapooltega suheldes proaktiivsed ning otsige võimalusi, kuidas üldhariduskooli ja noorsootööga koostööd teha nii, et kõik osapooled saavad oma eesmärged saavutada.

Suhtlusplatvormide kasutamise soovitusel kohalikul tasandil hariduse ja noorsootöö valdkondades:

- **Arenduskoosolek** - võiks korraldada regulaarselt, võimalusel aasta viimases kvartalis, et tagada erinevate valdkondade spetsialistide osalus ja infovahetus, ning toetada ühiseid eesmärged noorte toetamisel ja muus koostöös.
- **Veebikoosolek info vahetuseks** - võiks eelistada juhul, kui kiire infovahetus on hädavajalik ja osalejate füüsiline kohalolek pole võimalik. Siiski tuleb arvestada, et osapooled eelistavad näost-näkku kontakti, et arutelu jätkata ka pärast koosoleku lõppu.
- **Meilide saatmine** - võiks saata siis, kui on vaja jagada tähtsaid kuupäevi, kellaaegu või varasemalt kokkulepitud informatsiooni, mis on seotud juba käimasolevate projektide või koostööga. Siiski tuleks vältida ühepoolset informatsiooni jagamist ja eelistada pigem meile, mis toetavad vastastikust suhtlust ja koostööd.
- **Individuaalsed vestlused** - võiks korraldada siis, kui on vaja luua tugevaid suhteid, lahendada probleeme või algatada uusi koostööprojekte. Need vestlused võimaldavad osapooltel sügavamalt arutada ühiseid eesmärged ning tagavad selguse ja vastutuse jagunemise, soovitatav on fikseerida kokkulepped ja vastastikused ootused kirjalikult.
- **Sotsiaalmeedia kinnine grupp** - koostöö eesmärgil võiks olla mõistlik siis, kui grupp on selgelt eesmärgistatud ja liikmed mõistavad seda. Platvorm tagab kiire ja hõlpsa info jagamise, kuid ei pruugi kaasata kõiki osapooli. Tuleks arvestada, et sotsiaalmeedia grupp ei sobi koostöö algatamiseks ning koostööd alustades on otsekontakti loomine esmatähtis, millele sotsiaalmeedia võib olla toetav vahend.

5.2 Meetodi kriitika ja soovitused tulevastele uurijatele

Viisin magistritöö eesmärgi täitmiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks läbi fookusgrupi-intervjuud, mille valimi koostas selektiivse ja sihipärase valimi kombinatsioonist. Hiljem analüüsisin saadud tulemusi kvalitatiivse sisuanalüüsiga kasutades induktiivse deduktiivse kodeerimise meetodit. Uurimistöö protsessi jooksul puutusin kokku mitme ohuolukorraga, mida selles peatükis laiemalt analüüsin.

Valisin uuritava materjali välja lähtuvalt põhjendatud tunnuste kogumile, mis on selektiivse valimi koostamise oluliseks aluseks (Kalmus, jt, 2015). Igas fookusgrupi piirkonnas pidi olema esindatud nii üldhariduskool, noortekeskus, huvikool kui huvitegevused. Valituks osutusid kolm Eesti piirkonda, mis oma suuruselt olid piisavalt erinevad, kuid toimimismehhanismidelt piisavalt sarnased, et tulemusi hiljem võrrelda. Oleksin uurijana võinud viia läbi veel ühe või kaks fookusgrupi-intervjuud erinevates piirkondades, et saada teemakäsitlusele laiapõhjalisemad tulemused. Arvestades, et peale intervjuude läbiviimist selgus, et teisel intervjuul osales mõnevõrra rohkem suurema jõupositsiooniga ametikohtade esindajad (direktorid, õppealajuhid), siis see võis ka üldiseid tulemusi kallutada, kuna suurema tõenäosusega tahavad suurema jõupositsiooniga inimesed näidata end püüdlikuma ja tublimana.

Kõigis piirkondades rakendasin sihipärast valimit, et fookusgrupi-intervjuudesse kaasata kaheksa piirkonnas töötavat spetsialisti. Intervjuusid planeerides arvestasin võimalusega, et osalejatel võib ette tulla ootamatuid olukordi ja nad ei saa fookusgrupi-intervjuul osaleda. Seda näitas ka reaalsus, mitte ühelgi fookusgrupi-intervjuul ei osalenud kokku kaheksa inimest. Ka sellest lähtuvalt oleksin võinud teha vähemalt veel ühe fookusgrupi-intervjuu, et informatsiooni koguda.

Kvalitatiivne sisuanalüüsi meetod võib jätta uurijale ekslikult ruumi koguda tõendusmaterjali valikuliselt ning ei saa kunagi kindel olla, et seda pole mitteteadlikult juhtunud (Kalmus, jt, 2015). Enne andmete analüüsi olin sellest teadlik, et olen ise varasemalt nii hariduse, noorsootöö kui ka huvitegevuse valdkonnas töötanud ning hoidsin seda meeles, et see töö tulemusi ei mõjutaks. Siiski ei ole võimalik lõpuni kinnitada, et minu kui uurija isiksus, uskumused ja veendumused (Kalmus, jt, 2015) tulemusi mõjutanud pole. See osa mitteteadlikust riskist jääb minu magistritöösse sisse.

Leppisin intervjuueeritavatega kokku, et peale magistritöö kaitsmist jagan tööd ka nendega, mida mul on kindel plaan teha.

Selle uurimismeetodi alusel ei saa teha lõplikke järeldusi ja üldistusi koostöö kohta kõikide üldhariduskoolide, noortekeskuste, huvitegevuse ja -huvihariduse vahel Eestis. Magistritöö annab esialgse sissevaate erinevate osapoolte hinnangutele koostöö tegemisel ning potentsiaalsed

tuleviku väljavaated koosloome protsessi kasutamisest valdkondadeülese koostöö tegemisel, võttes arvesse ka üliaktiivsete noortega kaasnevaid murekohti. Tulevikus võiks laiendada uuringu teemat ja hulka, uuringusse tuleks kaasata veel rohkem piirkondi ning teemat võiks lisaks käsitleda mõne teise fookuse perspektiivist.

Võttes arvesse magistritöö tulemusi võiks edaspidi uurida ka koostöö tulemuste võimalikku hindamist ja mõõtmist, et oleks võimalik mõista, kuidas koostöö toimib. Lisaks võiks uurida, kus koosloomelise protsessi rakendamisel asetseb noor, ning mil määral ja kuidas peaks neid koostöösse kaasama.

KOKKUVÕTE

Minu magistritöö „Valdkondadeülese koostöö võimalused mitteformaal- ja formaalõppe lõiminguks“ eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialistid mõtestavad lahti tänast valdkondadevahelist koostööd ning kuidas oleks võimalik koosloome praktikaid rakendada valdkondadeüleseks koostööks Eesti üldhariduskooli kolmandas kooliastmes. Magistritöö ühe fookusteemana käsitlesin koostööd just nende täiskasvanute vahel, kes igapäevaselt töötavad üliaktiivsete noortega. Püstitasin selle uurimiseks kolm uurimisküsimust: 1) Milline on hetkeolukord ja probleemid hariduse-, noorsootöö-, huvihariduse ja huvitegevuse spetsialistide arvates valdkondadeüleises koostöös? 2) Milliseid võimalusi osapooled teadvustavad seoses hariduse ja noorsootöö koostööga? 3) Kuidas viia valdkondades läbi koosloome protsessi ning millised probleemid ja võimalused sellega kaasnevad?

Haridus- ja Teadusministeeriumi tehtud uuringust selgus, et valdkondadeüleline koostöö on üks viis, kuidas on võimalik formaalset ja mitteformaalset õpet lõimida. Elukestva õppe põhimõtete järgimisel ja individuaalsete õpiteede pakkumisel õmblusteta õpikeskkonnas on just interdistsiplinaarsel koostööl oma oluline roll täita. Selleks, et mõista, millised probleemid esinevad koostöö tegemisel ning saada aru, kuidas koostööd tulevikus valdkondadevaheselt efektiivsemalt ning paremini teha, viisin läbi uurimuse. Uurimuse käigus kaardistasin osapoolte hinnangul vajalikud suhtumised ning sobivad võimalused koostöö paremaks toimimiseks. Võrdlesin koosloome praktikate kasutamise võimalusi uuringust väljatulnud tulemustega ning proovisin mõista, kas koosloome võib olla üks viis interdistsiplinaarse koostöö tegemisel nendes valdkondades.

Viisin läbi kolm fookusgrupi-intervjuud, milles osales kokku 18 erinevat valdkonna esindajat. Valimi moodustasin selektiivse ja sihipärase valimi alusel, saadud infot analüüsisin induktiivse deduktiivse kodeerimise meetodil.

Fookusgrupi-intervjuude tagasiside analüüsist ilmnas, et kuigi on olemas võrgustikke ja koostöövorme, soovitakse rohkem valdkondadeülest koostööd. Probleemidena tõsteti esile koostöö ebapiisavat eesmärgistamist ja lisatöö teket kõikidele osapooltele, eriti õpetajatele, kes on juba ülekoormatud. Lisaks mõjutavad koostööd erinevad töögraafikud ja haridusreformist tingitud ebakindlus. Osapooled näevad koostöö tegemisel mitmeid võimalusi, eriti uue riikliku õppekava ja haridusasutuste suurema avatuse valguses. Koosloome võib pakkuda uuenduslikke lahendusi ühiste eesmärkide saavutamiseks. Siiski on koosloome praktikate rakendamisel takistusteks

ebavõrdne positsioon erinevate valdkondade vahel ning lisatöö teke. Usalduslike suhete ja koosloomeline protsess võivad aidata neid takistusi ületada ning võimaldada tõhusamat koostööd. Küll aga tuleb silmas pidada, et ühese ja kindla struktuuri moodustamine pigem pärsib koosloomelist protsessi kui aitab soovitud tulemustele kaasa.

Koostöö probleemid ja võimalused avalduvad samuti läbi koosloome praktikate. Vajalik on koosloome algatus ja professionaalne juhtimine kohaliku omavalitsuse tasandil, samuti avatud suhtlus ja koostöövalmidus haridusasutuste, noorsootöö ja huvihariduse ning -tegevuse vahel. Riiklikul tasandil on oluline leida viise, kuidas koostööd kohalikul tasandil mitmekülgsest toetada.

Tulemustest selgusid osapoolte hinnangud erinevate suhtlusplatvormide kasutamiseks koostöös. Nende hinnangul aitavad arenduskoosolekud tagada erinevate spetsialistide kohtumise ja infovahetuse. Rõhutati, et veebikoosolekud sobivad kiireks infovahetuseks, kuid füüsiline kohtumine soodustab sügavamat arutelu. Meilide kasutamine on oluline tähtsate kuupäevade ja info jagamisel, kuid kindlasti tuleks eelistada kahepoolset suhtlust. Individuaalsed vestlused aitavad luua tugevamaid suhteid ja lahendada probleeme, samas kui sotsiaalmeedia kinnised grupid sobivad kiireks info jagamiseks, kuid mitte koostöö algatamiseks.

Tõhus koostöö hariduse, noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse vahel võib oluliselt mõjutada noorte arengut ja heaolu. Kvaliteetne noorsootöö, huviharidus ja -tegevus võivad täiendada koolis õpitud teadmisi ning pakkuda noortele mitmekesiseid arenguvõimalusi. Seega on oluline pöörata tähelepanu sellele, kuidas erinevate valdkondade osapooled saaksid omavahel tõhusamalt koostööd teha, et toetada noorte holistilist arengut ja õppimist. Selle teema edasiseks uurimiseks on vaja lisaks analüüsida koostöö tõhususe mõõtmise meetodeid, et paremini mõista selle mõju ja edendada parimaid tavasid tulevikus. Edaspidi võiks uurida koosloome kasutamise võimalusi muude fookusteemade puhul ning kaaluda noorte kaasamist koostöösse ja uurida nende rolli selles protsessis.

SUMMARY

Opportunities for interdisciplinary collaboration in the integration of non-formal and formal education

The aim of my master's thesis was to investigate how professionals in the education and youth work sectors conceptualize current interdisciplinary collaboration and to what extent collaborative practices could be applied for interdisciplinary collaboration in the third stage of Estonian comprehensive school. As one of the focal themes of the master's thesis, I examined collaboration specifically among those adults who work with highly active young people on a daily basis. To address this, I formulated three research questions: 1) What is the current situation and the perceived problems regarding interdisciplinary collaboration among professionals in the fields of education, youth work, extracurricular education, and activities? 2) What opportunities do stakeholders perceive in relation to collaboration between education and youth work? 3) How to carry out a co-creation process in different fields, and what problems and opportunities are associated with it?

A study conducted by the Ministry of Education and Research revealed that interdisciplinary collaboration is one way to integrate formal and non-formal education. Following the principles of lifelong learning and offering individual learning paths in seamless learning environments, interdisciplinary collaboration has an important role to play. During the research, I explored stakeholders' perceptions of necessary attitudes and suitable opportunities for improving collaboration. I compared the possibilities of using co-creation practices with the results obtained from the study and attempted to understand whether co-creation could be one way of interdisciplinary collaboration in these fields.

I conducted three focus group interviews involving a total of 18 representatives from different fields. I formed the sample based on selective and convenience sampling, and I analyzed the information obtained using an inductive-deductive coding method.

The analysis of feedback from the focus group interviews revealed that although there are networks and forms of collaboration, there is a desire for more interdisciplinary collaboration. Problems highlighted included insufficient goal setting and additional workload for all stakeholders, especially teachers who are already overloaded. Additionally, various work schedules and uncertainty resulting from educational reforms affect collaboration. Stakeholders see several

opportunities for collaboration, especially in the context of the new national curriculum and increased openness of educational institutions. Co-creation can offer innovative solutions to achieve common goals. However, obstacles to implementing co-creation practices include unequal positions among different fields and the creation of additional work. Trusting relationships and a co-creative process can help overcome these obstacles and enable a more effective collaboration process. It is important to note, however, that forming a uniform and rigid structure can hinder the co-creative process rather than contribute to achieving the desired outcomes.

Collaboration problems and opportunities also manifest through co-creation practices. Co-creation initiatives and professional management at the local government level, as well as open communication and willingness to collaborate between educational institutions, youth work, extracurricular education, and activities, are necessary. On a national level, it is important to find ways to comprehensively support cooperation at the local level.

The results revealed stakeholders' evaluations of the use of various communication platforms during collaboration. Development meetings were considered to facilitate the meeting and exchange of information among different specialists. It was emphasized that online meetings are suitable for quick information exchange, but face-to-face meetings promote deeper discussion. The use of emails is important for sharing important dates and information, but bilateral communication should also be preferred. Individual conversations help build stronger relationships and solve problems, while closed social media groups are suitable for quick information sharing but not for initiating collaboration.

Effective collaboration between different fields can significantly influence the development and well-being of young people. Quality youth work, extracurricular education, and activities can complement knowledge learned in school and offer young people diverse development opportunities. Therefore, it is important to focus on how stakeholders from different fields can collaborate more effectively to support the holistic development and learning of young people. Further research on this topic would require analyzing methods for measuring collaboration effectiveness to better understand its impact. It is also necessary to explore the possibilities of using co-creation in other focal areas and consider involving young people in collaboration and their role in the process.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Addas, S., & Pinsonneault, A. (2018). E-mail interruptions and individual performance. *Mis Quarterly*, 42(2), 381-406.
- Allaste, A.-A., Beilmann, M., Pirk, R., & Vihma, P. (2017). *Ühiskondliku aktiivsusega seotud keskkondades õppimine: noorte kogemused ja täiskasvanute arusaamad*. Eesti Noorsootöö õpik.
- Allen, J. A., & Lehmann-Willenbrock, N. (2023). The key features of workplace meetings: Conceptualizing the why, how, and what of meetings at work. *Organizational Psychology Review*, 13(4), 355-378.
- Anders, A. (2016). Team communication platforms and emergent social collaboration practices. *International Journal of Business Communication*, 53(2), 224-261.
- Andrews, K. (1987). *The Concept of Corporate Strategy*.
- Ansell, C., Sørensen, E., & Torfing, J. (2021). When Governance Theory Meets Democratic Theory: The Potential Contribution of Cocreation to Democratic Governance. *Perspectives on Public Management and Governance*, 4(4), 346-362.
- Apple, M. (2006). Understanding and Interrupting Neoliberalism and Neoconservatism. *Pedagogies 1* (1), 21–26.
- Bagire, V., Byarugaba, J., & Kyogabiirwe, J. (2015). Organizational meetings: management and benefits. *Journal of Management Development*, 34(8), 960-972.
- Baldrige, B. J., Beck, N., Medina, J. C., & Reeves, M. A. (2017). Toward a new understanding of community-based education: The role of community-based educational spaces in disrupting inequality for minoritized youth. *Review of Research in Education*, 41(1), 381-402.
- Barker Scott, B. A., & Manning, M. R. (2024). Designing the Collaborative Organization: A Framework for how Collaborative Work, Relationships, and Behaviors Generate Collaborative Capacity. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 60(1), 149-193.

- Bedwell, W. L., Wildman, J. L., DiazGranados, D., Salazar, M., Kramer, W. S., Salas, E. (2012). Collaboration at work: An integrative multilevel conceptualization. *Human Resource Management Review*, 22(2), 128-145. doi:10.1016/j.hrmr.2011.11.007
- Bohn, I., & Stallmann, L. (2007). The socio-economic scope of youth work in Europe. *Final Report*. Frankfurt.
- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social work*, 48(3), 297-306.
- Bruner, C. (1991). Ten questions and answers to help policy makers improve children's services. Washington, DC: Education and Human Services Consortium.
- Cazden, C. (1981). Performance before competence: Assistance to child discourse in the zone of proximal development. *Quarterly Newsletter of the Laboratory of Comparative Human Cognition*, 3, 5-8.
- Goodare, H., & Lockwood, S. (1999). Involving patients in clinical research: improves the quality of research. *Bmj*, 319(7212), 724-725.
- Cottam, H., & Leadbeater, C. (2004). RED paper 01: Health: Co-creating services. London: Design Council.
- Daly, A. J., & Stoll, L. (2018). Looking back and moving forward. Where to next for networks of learning? In C. Brown & C. L. Poortman (Eds.), *Networks for learning. Effective collaboration for teacher, school and system improvement* (lk 205–214). Routledge.
- Dibou, T., & Rannala, I. E. NOORSOOTÖÖTAJA ROLL JA NOORTE VÕTMEPÄDEVUSTE ARENDAMINE NOORSOOTÖÖS. *noorsootöö artiKlite KoGUMiK*, 46. Tallinna Ülikool.
- Duțu, A., & Diaconu, M. (2017). Community participation for an open public administration: Empirical measurements and conceptual framework design. *Cogent Business & Management*, 4(1), 1287980.
- Edmondson A. C., & Harvey J. (2018). Cross-boundary teaming for innovation: Integrating research on teams and knowledge organizations. *Human Resource Management Review*, 28(4), 347-360. Crossref.

- Eesti Kultuuri Koda. (2020). *Arvamusavaldus*. Kasutatud 13.12.2023,
https://kultuurikoda.eu/wp-content/uploads/2020/05/Eesti-Kultuuri-Koja-arvamusavaldus-noorte_valdkonna-arengukavale-18.05-KODA.pdf
- Eesti Vabariigi Haridusseadus. (1992). Riigi Teataja. Kasutatud 12.03.2024,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/968165?leiaKehtiv>
- Elfenbein, E. (2020). *Huvihariduse ning -tegevuse korraldamise põhimõtted ning eesmärgid Märjamaa valla omavalitsuse näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, kultuurikorralduse õppekava.
- Haridusportaal. (2020). Noorsootõtaja. *Ametialad ja ametid*. Kasutatud 14.03.2023,
<https://haridusportaal.edu.ee/ametialad/noorsoot%C3%B6taja#t%C3%B6%C3%BClesanded>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). Andekuse märkamise ja arendamise kontseptsioon. Kasutatud 14.05.2024, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-08/HTM_kontseptsioon.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2020a). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*. Kasutatud 14.03.2023, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/1_haridusvaldkonna_arengukava_2035_kinnitatud_11.11.21.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2023). Noorsootöö. Kasutatud 14.03.2024,
<https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/noortevaldkond/noorsootoo>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2006). *Noorsootöö strateegia 2006-2013*. Kasutatud 14.03.2023, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/noorsootoo_strateegia_0.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2020b). *Noortevaldkonna arengukava 2021-2035*. Kasutatud 14.03.2023. <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid#noortevaldkonna-aren>
- Haridus- ja Teadusministeerium, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool. (2017). *Õpikäsitusest ja selle muutumisest. Elukestva õppe strateegia 2020 1. eesmärgi selgituseks*. Paide, Tallinn, Tartu. Kasutatud 16.04.2023,
https://www.hm.ee/sites/default/files/har_min_broshyyr_12lk_est_veebi.pdf

- Haridus- ja Teadusministeerium. (2016). Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuring. Ernst & Young Baltic. Kasutatud 27.02.2024, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/633e8668-19a2-4a91-ba30-b3f86e1cb253/content>
- Heath, S. B. (2000). Making learning work. *Afterschool Matters*, 1, 33-45.
- Hirsch, B. (2011a). Learning and development in after-school programs: *Educators need to learn how best to work with after-school programs and use their contributions to young people. Kappan*, 92(5), 66-69.
- Hirsch, B. J., Deutsch, N. L., & DuBois, D. L. (2011b). *After-school centers and youth development: Case studies of success and failure*. Cambridge University Press.
- Huvikooli seadus. (2006). Riigi Teataja. Kasutatud 14.03.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13339594?leiaKehtiv>
- ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066). Kasutatud 10.02.2023, <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>
- Imperial MT, Johnston E, Pruett-Jones M, Leong K, Thomsen J (2016) *Sustaining the useful life of network governance: life-cycles and developmental challenges*. *Front Ecol Environ* 14(3): 134–144.
- Imperial, M. T., Prentice, C. R., & Brudney, J. L. (2018). *Collaboration and the environment*. Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance, 1-9.
- Jegorova, V. (2022). *Tänapäeva noorsootöö kontseptsioon noortekeskuste noorsootöötajate pilgu läbi ja selle esitamine avalikkusele*. Magistritöö. Tallinna Ülikool, noorsootöö korraldus.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 16.03.2024, <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kandanaarachchi, T., Nelson, J., & Ho, C. (2022). Building Trust and Collaboration Among the Stakeholders in a Mobility as a Service Ecosystem—Insights from Two Maas Case Studies.

- Killomets, A. (2013). *Noortekeskuste ja koolide vaheline koostöö Valgamaa näitel*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Pärnu kolledž, sotsiaaltöö korralduse õppekava.
- Klefbeck, J. & Ogden, T. (2001). *Laps ja võrgustikutöö*. Tallinn: SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.
- Krueger, R.A., & Casey, M. A. (2009). *Focus Groups. A Practical Guide for Applied Research*. Newbury Park: Sage.
- Kruuv, L. (2021). *Noortekeskuste ja üldhariduskoolide partnerlusega seotud kommunikatsioon Tartu linna näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.
- Kulbok-Lattik, E. (2019). Egge Kulbok-Lattik: huviharidusest rahvastiku vaates. *Eesti Rahvusringhäälingu veebiuudised*, 15.06. Kasutatud 15.03.2023, <https://www.err.ee/952722/egge-kulbok-lattik-huviharidusest-rahvastiku-vaates>.
- Kulbok-Lattik, E., & Saro, A. (2022). The Terms, Position and Problems of Hobby Education in Estonia. *Culture Crossroads*, 20, 57-70.
- Kutsar, D., Soo, K., & Mandel, L. M. (2019). Schools for Well-Being? Critical Discussions with Schoolchildren. *International Journal of Emotional Education*, 11(1), 49-66.
- Kutsestandard. (2018). *Noorsootöötaja kutse*. Kasutatud 14.03.2024, <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10667806>
- Kuurme, T., & Heinla, E. (2020). Significant learning experiences of Estonian basic school students at a school with the reputation of a „happy school“. *US-China Educ. Rev. A*, 10, 245-259.
- Kõvask, E. (2018). *Noortekeskuste ja koolide vaheline koostöö Valgamaa näitel*. Lõputöö. Tallinna Ülikool, noorsootöö õppekava.
- Kõtsi, K. (2019). Noorsootöö kui profession: noorsootöö professionaliseerumine. *noorsootöö artiKlite KoGUMiK*, 46. Tallinna Ülikool.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). Intervjuu. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 16.04.2024, <https://samm.ut.ee/intervjuu/>

- Lindblad, S., & Goodson, I. F. (2011). Professional knowledge and educational restructuring in Europe. I. F. Goodson, S. Lindblad (Ed.), *Researching the Teaching Profession under Restructuring*, 1-10. Sense Publishers.
- Lodico, M. G., Spaulding, D. T., & Voegtler, K. H. (2010). *Methods in educational research: From theory to practice*. John Wiley & Sons.
- Madsen, V. T. (2021). Internal social media and internal communication. *Current Trends and Issues in Internal Communication: Theory and Practice*, 57-74.
- Matthews, B., Ross, L. (2010). *Research methods: a practical guide for the social sciences*. Longman: Harlow.
- McLaughlin, M. W. (2000). *Community counts: How youth organizations matter for youth development*. Public Education Network.
- Mitchell, J. C. (Ed.). (1969). *Social networks in urban situations: analyses of personal relationships in Central African towns*. Manchester University Press.
- Noorsootöö seadus. (2010). Riigi Teataja. Kasutatud 08.01.2023, <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010?leiaKehtiv>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek). (2022). Riigi Teataja. Kasutatud 08.01.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122022008>
- Nugraha, C. D., Juliarti, H., Sensuse, D. I., & Suryono, R. R. (2021). Enterprise Social Media to Support Collaboration and Knowledge Sharing in Organization. In *2021 5th International Conference on Informatics and Computational Sciences (ICICoS)* (lk 165-170). IEEE.
- OECD. (2014). PISA 2012 Results in Focus. *What 15-year-olds know and what they can do with what they know*. OECD. Kasutatud 09.04.2023, <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa2012-results-overview.pdf>
- Oyarzun, B., Martin, F., & Moore, R. L. (2020). Time management matters: Online faculty perceptions of helpfulness of time management strategies. *Distance Education*, 41(1), 106-127.
- Paabort, H. (2013). Noorsootöö noortekeskuses. *Eesti Noorsootöö õpik*. Tallinn: Archimedes.
- Parjanen, S., & Hyypiä, M. (2019). Innotin game supporting collective creativity in innovation activities. *Journal of Business Research*, 96, 26-34.

- Pittman, K. J., Irby, M., Yohalem, N., & Wilson-Ahlstrom, A. (2004). Blurring the lines for learning: *The role of out-of-school programs as complements to formal learning*. *New Directions for Youth Development*, 2004(101), 19–41.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). Riigi Teataja. Kasutatud 08.01.2023, <https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022007?leiaKehtiv>
- Ramaswamy, V. (2010). Competing through co-creation: innovation at two companies. *Strategy & leadership*, 38(2), 22-29.
- Ramaswamy, V., & Gouillart, F. J. (2010). The power of co-creation: Build it with them to boost growth, productivity, and profits. Simon and Schuster.
- Reed K. M., & Allen J. A. (2022). *Suddenly Hybrid: Making Mixed Format Meetings Work*. Wiley.
- Reinsalu, A., Pirk, R., & Kekišev, A. (2020). Noorsootöö ja kooli koostööst ehk igasuguse õppe väärtustamisest. *VÄLISHINDAMISOSAKOND*, 112.
- Riik tahab haridusreformiga lahendada nii õpetajate kui ühiskonna muresid. (2024). Eesti Rahvusringhääling. 02.02.2024. Kasutatud 14.03.2024, <https://www.err.ee/1609239867/riik-tahab-haridusreformiga-lahendada-nii-opetajate-kui-uhiskonna-muresid>
- Rill, B., & Hämmäläinen, M. (2018). The art of co-creation. *Singapore: Springer*. 10, 978-981.
- Ritchie, J., & Spencer, L. (2002). Qualitative data analysis for applied policy research. *In Analyzing qualitative data* (173-194). Routledge.
- Russell, E., Jackson, T. W., Fullman, M., & Chamakiotis, P. (2024). Getting on top of work-email: A systematic review of 25 years of research to understand effective work-email activity. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 97 (1), 74-103.
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 16.04.2024, <https://samm.ut.ee/valimid/>
- Salumäe, K. (2019). Kvaliteetsem teadushuviharidus. *Huvihariduse ja -tegevuse osatähtsus noorsootöös.*, 24-31.
- Salumäe, K. (2011). Kool on noorsootöök parim koht. *Mihus* 8, 30. nov, lk 6-8.

- Selliöv, R. (2017). Osalus noorsootöös. *Haridus-ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs*. Kasutatud 14.03.2024, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/eesti_noorte_osalemine_noorsootoos.pdf
- Steen, M., Manschot, M., & De Koning, N. (2011). Benefits of co-design in service design projects. *International journal of design*, 5(2).
- Talur, P. (2019). Kvaliteetsem teadushuviharidus. *Huvihariduse kvaliteet – kas Browni liikumine või kujunev maatriks?*, 31-38.
- Tire, G., Puksand, H., Lepmann, T., Henno, I., Lindemann, K., Täht, K., Lorenz, B., & Silm, K. (2019). Pisa 2018 Eesti Tulemused Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused funktsionaalses lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes. SA Innove. Atlex Kirjastus. Kasutatud 10.03.2024, https://harno.ee/sites/default/files/documents/202102/PISA%202018-19_RAPORTweb.pdf
- Torfig, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019). Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits, and ways forward. *Administration & Society*, 51(5), 795-825.
- Vadeboncoeur, J. A. (2006). Chapter 7: Engaging young people: Learning in informal contexts. *Review of research in education*, 30(1), 239-278.
- Vihalemm, T. (2014). Fookusgrupi intervjuu. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 04.04.2024, <https://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>
- Väljaots, K., Kivistik, K., Hein, T., Käger, M., Hiir, K., Derevski, R., Allik, A., Adamson, A-K. (2021). Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga 2020. Haridus- ja Teadusministeerium. Kasutatud 04.04.2024, https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Noorsootoo-tegevuste-rahulolu-2020_lopparuanne.pdf.
- Walsh, M. E., & Park-Taylor, J. (2003). Comprehensive schooling and interprofessional collaboration: Theory, research, and practice. *Teachers College Record*, 105(11), 8-44.
- Wittenbaum, G. M., Hollingshead, A. B., & Botero, I. C. (2004). From cooperative to motivated information sharing in groups: Moving beyond the hidden profile paradigm. *Communication Monographs*, 71(3), 286–310.
- Youdell, D. (2010). *School trouble: Identity, power and politics in education*. Routledge.

LISAD

Lisa 1. Fookusgrupi-intervjuu kava

Teema	Tegevus/Küsimused	Ajakulu
<i>Sissejuhatus</i>	<p>Minu ja töö tutvustus</p> <p>Tere! Olen Marita Ausmaa, TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala magistrant ja mul on hea meel täna siin teiega koos olla ja aitäh, et olete valmis oma aega, ideid ja mõtteid panustama!</p> <p>Ma uurin enda magistritöös, millised on noorsootöös ja hariduses igapäevaselt töötavate inimeste hinnangud koostööle ehk kuidas teie töös näeb välja koostöö, selleks, et 7.-9. kl noorte arengutee oleks toetatud.</p> <p>Me keskendume sellele, kuidas saavad õpetajad, treenerid, noorsootöötajad, ametnikud teha omavahelist koostööd.</p> <p>Üks hea näide sellest on põhikooli õppekavas olevad loovtööd, võib-olla ka täna räägime neist oma vestluse käigus.</p> <p>Õigeid ega valesid vastuseid meie tänases vestluses ei ole. Ja kui praegu on hirm ja tunne, et ei oska midagi öelda, siis see on täiesti okei ja normaalne.</p> <p>Kõik arvamused on oodatud ja jutu käigus saame koos täpsemalt lahti mõtestada, mis see koostöö meie jaoks on.</p> <p>Nõusolek</p> <p>Ma alustuseks palun teie käest nõusolekut, et ma tohin täna vestlust salvestada. Ma lindistan vestluse ja kasutan seda magistritöös. Selle kohta andsite ka enne allkirjaga oma nõusoleku.</p> <p>Kõik, mis te täna siin jagate või ütlete seon ma magistritöös teie isikust lahti, nii, et ei ole võimalik tuvastada, kes informatsiooni jagas. Ja lähtun töö kirjutamisel eetikareeglitest. Kui te soovite lahkuda, siis see on igal hetkel võimalik.</p> <p>Tänane vestlus kestab maksimaalselt 2h. Lisaks küsimuste esitamisele teeme vahepeal ka mõned harjutused.</p> <p>Osalejate tutvustus</p> <p>Aga nüüd, kas te palun jagaksite:</p> <p>Mis on teie nimi, kellena töötate ja mis teile oma töö</p>	15 min

	juures kõige enam meeldib?	
<i>Soojendus</i>	<p>Siiani tehtud koostööd</p> <p>Palun, et mõtleksite hetkeks, kuidas te olete oma töös teinud koostööd hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialistiga. Või äkki teile meenub mõni hea koostöö, mida olete kõrvalt näinud.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuidas te seda koostööd hindate? <p>Nende toodud näited kirjutan pabertahvlile.</p> <p><i>Igaks juhuks mõned näited:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Noor korraldab koolis spordi- või tervisepäeva, mille vormistab loovtööks. 2. Noor viib noortekeskuses läbi orienteerumisvõistluse, kirjutab sellest analüüsi ja jagab ühes kehalise kasvatuse tunnis kaasõpilastega ning saab selle eest hinde. 	10 min
<i>Koostöö hetkeolukord</i>	<p>Teie toodud näidete põhjal võib öelda, et <i>/peegeldus/</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuidas teile tundub, millist koostööd teie piirkonnas praegu tehakse? - Millised võimalused on sinul praegu spetsialistidega koostööks? - Milliseid probleeme saaksid oma töös koostööd tehes lahendada? 	10 min
<i>Probleemid koostöös</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Millised takistused võivad piirata koostööd? - Milliseid nõrku külgi näevad teie arvates teie töökaaslased tegevustes/ettevõtmistes vm algatustes koostöös? 	10 min
<i>Simulatsioon</i>	<p>Palun osalejatel lugeda probleemülesannet ja seda arutada (Lisa 2)</p> <p>Küsimused:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Millised osapooled on selles loos? - Kuidas teie arvates saaksid osapooled koostööd teha, et Margust aidata? - Kuidas te praegu oma töös sellele olukorrale lähenete ja kuidas käitute? - Kuidas võiks ideaalis käituda? - Mida vajaksite selleks, et selles situatsioonis teha koostööd erinevate osapooltega, kellega Margus kokku puutub? 	15 min

<i>Võimalused koostööks</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjeldage töökeskkonda mida vajaksid, et saaksid noori mitmekülgset toetada ja teha koostööd? - Millist tuge vajad selleks kaastöötajatelt? - Millist tuge vajad teiste valdkondade spetsialistidelt? - Milliseid oskuseid te vajaksid, et leida neid kohti, et probleeme ühiselt lahendada? - Millised ühiskondlikud väärtushinnangud toetavad koostööd? 	10 min
<i>Ühistegevused</i>	<p>Kui atraktiivsed teile sellised suhtlusplatvormid tunduvad? (Lisa 2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mille põhjal teete otsuse, kas osaleksite või mitte? <p>Suhtlusplatvormid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arenduskoosolekud 2. Veebikoosolekud 3. Meilid 4. Individuaalvestlused 5. Sotsiaalmeedia kinnine grupp <p>Kes peaks koostööd alustama? Kuidas peaks koostöö olema juhitud? Kuidas tagada, et see koostöö jääks kestma? Kas soovite midagi veel lisada?</p>	10 min
<i>Lõpetus ja tänu</i>	<p>Aitäh, et täna siin oma mõtteid jagasite, need kõik olid olulised ja vajalikud!</p> <p>Kui olen oma töö valmis saanud, siis kindlasti jagan teiega ka tulemusi.</p> <p>Kuidas tunne on?</p> <p>Hästi, aitäh veelkord! Ja mina omalt poolt soovin palju koos töötamist ja koostööd! Loodan, et ka minul õnnestub veel tulevikus teiega koos midagi ette võtta.</p>	10 min
Aeg kokku:		1h 30min

Lisa 2. Fookusgrupi stiimul ülesanded

Fookusgrupi-intervjuu kavas oli kaks erinevat stiimul ülesannet, mõlemad kandsid oma kindlat eesmärki ning andsid andmeid magistritöö uurimisküsimustele vastuste leidmiseks. Esimene stiimul ülesanne oli juhtumikirjeldus, mida ma modifitseerisin igaks intervjuuks vastavalt intervjuueeritavate ametikohtadele, kuid juhtum jäi samaks, vaid osapooled muutusid. Järgnevalt toon välja ühe juhtumikirjelduse, kus olen ameteid muutnud, et ei oleks aru saada, millised ametid ühel kindlal fookusgrupi-intervjuus osalesid.

Teises stiimul ülesandes said osapooled välja prinditud emotikonidega anda visuaalseid hinnanguid enamlevinud suhtlusplatvormidele.

2.1 Fookusgrupi juhtumikirjeldus

Margus on aktiivne 8. klassi õpilane, ta on alates 2. klassist tantsinud kaks korda nädalas rahvatantsu. Samuti on ta andekas jalgpallur, lisaks käib ta nädalavahetustel jalgpallivõistlusi pildistamas.

Alates sügisest on Margus tegev kooli õpilasesinduses. Põhikooli lõpetades tahab Margus minna õppima suurema linna gümnaasiumisse. Ta teab, et peab selleks õppimisse panustama. Õpetajad loodavad Marguse kevadel saata ühiskonnaõpetuse olümpiaadile. Suvel käis Margus malevas ning lubas noorsootõtajale, et hakkab korra kuus käima noortekeskuse sündmusest pilte tegemas. Siiani on ta kõigi enda kohustustega hästi hakkama saanud.

14. veebruaril on tulemas sõbrapäev. Õpilasesinduse liikmed on huvijuhiga kokku leppinud, et kooli hakatakse kaunistama päev enne sõbrapäeva, kell 16.30. Täpselt siis lõppeb Margusel rahvatantsutrenn ja ta saab kenasti minna õpilasesinduse liikmetele appi ja peale seda koju, et õppida hommikul esimeseks tunniks, sest ühiskonnaõpetuses on kontrolltöö. Ta on varakult enda jaoks kõik valmis mõelnud ja teab, et jõuab täpselt kõik tehtud.

Selle sama päeva hommikul, kui Margus pidi kooli kaunistama minema, helistab talle jalgpalli treener, kes ütleb, et ta trennikaaslane on oma jalga vigastanud ja Margus pääses võistkonda ja peab kell 15.30 võistlusele sõitma. Lisaks näeb Margus, et noorsootõtaja on Facebooki kirjutanud ning palub Margust õhtul noortekeskuse noorteka ööle appi.

Nüüd Margus tunneb endal liialt suurt vastutust. Ta ei taha ei õpetajaid, treenereid, noorsootõtajat ega huvijuhti koos teiste õpilasesinduste liikmetega alt vedada. Ta tunneb, et peab tegema palju ega suuda vastata kõigi ootustele. Ta on kõigi tegevuste pärast stressis ja ilmnevad esimesed

läbipõlemise märgid. On oht, et Margusel tekivad vaimse tervise probleemid. Margus on mures ja ei tea, mida ette võtta.

2.2 Hinnangud suhtlusplatvormidele

Kõik intervjuus osalejad said endale viis erineva näoga emotikoni, millega said reageerida suhtlusplatvormile. Avalikule reageeringule järgnes ühine arutelu.

Lisa 3. Fookusgrupi värbamiskiri

Tere!

Mina olen Marita Ausmaa ja õpin Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni magistriõppes. Sain sinu kontakti ...(kellelt).

Uurin enda magistritöö käigus õpetajate, noorsootöötajate, treenerite ja spetsialistide võimalusi ja takistusi koostöö tegemisel, et noori arenguteel mitmekülgselt toetada. Selle uurimiseks viin läbi kolm fookusgrupi intervjuud erinevates Eesti piirkondades.

Kirjutan sulle, et paluda sind osalema ühes grüpiintervjuus. Kokku osaleb intervjuus umbes kaheksa noorsootöö ja haridusega seotud inimest ning vestleme vabas õhkkonnas: millist koostööd on varem tehtud, millised probleemid ja võimalused esile kerkisid.

Intervjuu saab olema anonüümne – see tähendab, et peale intervjuu toimumist ma ei avalda ühegi osaleja nime, ega muid äratuntavaid tunnuseid.

Hea meelega jagan peale magistritöö valmimist selle tulemusi kõigi intervjuus osalejatega.

Kui sul on küsimusi või soovid saada enne otsuse langetamist lisainfot, siis julgesti kirjuta (meil) või helista (telefon) ja räägime.

Palun anna mulle enda osalemisest või mitteosalemisest teada selle nädala jooksul, siis saame täpsemalt edasi rääkida.

Ette tänades

Marita Ausmaa

Lisa 4. Informeeritud nõusoleku vorm

Informeeritud nõusoleku vorm intervjuus osalejale

Fookusgrupp teemal haridus- ja noorsootöötajate hinnangud hariduse ja noorsootöö valdkonna koostööle.

Fookusgrupi eesmärk on uurida, millised on haridustöötajate ja noorsootöö valdkonnas töötavate inimeste hinnangud hariduse ja noorsootöö koostööle. Keskendume põhikooli kolmanda kooliastme (7.-9. klassi) õpilastele.

Vabas vormis vestlus võimaldab arutelu, mis on tähtis, et avada teema sügavuti.

Intervjuu andmed kogutakse helisalvestusena. Intervjuu andmeid analüüsitakse suulise intervjuu salvestuse sõnasõnalise ülesmääritud teksti alusel. Seejuures kasutatakse töös lühikesi väljavõtteid intervjuu tekstidest. Intervjueeritavaid ei identifitseerita nimeliselt ei intervjuude üleskirjutustes ega hilisemas analüüsis. Intervjuu üles kirjutatud tekstidest eemaldatakse kolmandate isikute nimed vms vastaja anonüümsust ohustav informatsioon. Väljavõtteid andmetest kasutatakse eelpool kirjeldatud moel Marita Ausmaa magistritöös, mis on avalik ja säilitatakse tähtajatult. Kõik muud kogutud andmed säilitatakse kaks aastat.

Vestluses osalemine on vabatahtlik ja osalemisest võib igal ajal loobuda. Pärast fookusgrupi toimumist on osalejale õigus näha transkriptsiooni ning samuti paluda enda kõnevooru kustutamist.

Nõusoleku andmine

Mind on informeeritud ülalmainitud uuringust ja ma olen teadlik läbiviidava uurimistöö eesmärgist ja uuringu meetodikast ning kinnitan oma nõusolekut selles osalemiseks allkirjaga. Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu teostajalt:

Marita Ausmaa, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava magistrant, meil, telefon

Luban kasutada oma intervjuu teksti anonüümselt.

Informandi nimi ja allkiri:
(allkirjastatud digitaalselt)

Kuupäev, kuu, aasta: (eeltäidetud)

Uuringu teostaja ja informandile uuringu kohta informatsiooni andnud isiku allkiri: Marita Ausmaa

Lisa 5. Fookusgrupi koodid

1. Hetkeolukord ja probleemid valdkondadeüleses koostöös osapoolte vaates

- Varasemalt toimunud koostöö kogemused
 - Valdkondadeülest koostööd esineb erinevates vormingutes
 - Koostöö on enamasti projektipõhine
 - Valdkondadeülene koostöö aitab osapoolte hinnangul lahendada üliaktiivse noorega kaasnevaid murekohti
- Osapoolte hinnangud toimivale koostööle
 - Koostööd võiks olla rohkem
 - Koostöö tegemisel esinevad piirkondlikud erinevused
 - Koostöö tegemine sõltub kogukonnas töötavatest inimestest, nende initsiatiivist ja võrgustikust
 - Aastate jooksul on koolid muutunud koostöö suhtes vastuvõtlikumaks
- Peamised takistused ja raskused koostöö tegemisel
 - Eesmärgistamist ja strateegilist tegutsemist on liiga vähe
 - Vähene teadlikkus üksteise töö kohta
 - Koostöö planeerimine toob kaasa lisatöö
 - Osapooled on juba praegu tööga ülekoormatud
 - Töötatakse erinevatel aegadel ja hooaegadel
- Koostööd mõjutav keskkond
 - Mõnes piirkonnas kaasneb haridusreformiga ebakindel tulevik
 - Valdkondades esinevad regulatsioonid
 - Konkureeriv ühiskonda ja kapitalistlik maailm

2. Võimalused valdkondadeüleseks koostööks osapoolte vaates

- Suhtumine ja valmisolek valdkondadeüleseks koostööks
 - Valdkondadeülese koostöö tegemisel peetakse oluliseks väärtuseks usaldusväärset võrgustikku
 - Osapoolte suhtumine koostöösse on erinev
 - Osapooled ei paikne võrdväärsetel positsioonidel
- Osapoolte koostöö tegemise vajadused tulevikus
 - Vastastikune õppimine

- Üksteise töö väärtustamine
 - Ühiste eesmärkide varajane sõnastamine
 - Osapoolte vahelised kokkulepped tehakse võimalikult varakult
3. Koostöö probleemide ja võimaluste avaldumine koosloome praktikaid kasutades
- Täenduslikud sarnasused ja erinevused koostöö tegemisel stiimul ülesande põhjal
- Sarnasused:
- Koostööd peaksid alustama kohaliku omavalitsuse hallatavad asutused
 - Koostöö efektiivsemaks tegemiseks on vaja kollektiivset ja teadlikku hooegade planeerimist
 - Koostöö tegemiseks peab olema kindel ja kokkulepitud struktuur või süsteem
- Erinevused:
- Kommunikatsiooni liikumine võrgustiku vahel
 - Huvihariduse ja noorsootöö valdkonna tegevuse on märgatavalt erineva tähtsusega
 - Koostöö algatamise osas on erinevaid arusaamu ja lähenemisi
- Osapoolte hinnangud suhtlusplatvormidele kasutamisele stiimul ülesande põhjal
- Arenduskoosolek
 - Veebikoosolek info vahetuseks
 - Meilide saatmine
 - Individuaalsed vestlused
 - Sotsiaalmeedia kinnine grupp

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Marita Ausmaa**, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Valdkondadeülese koostöö võimalused mitteformaal- ja formaalõppe lõiminguks“

mille juhendaja on **Marko Uibu**, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

- Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
- Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
- Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marita Ausmaa

29.05.2024